Den britiske demobiliseringsplanen.

Den engelske regjerings hvitbok om demobiliseringen, som ble offentlig gjort i slutten av september iår, behandler särlig tiden mellom Tysklands og Japans nederlag. Allt-klart signalet kan ikke gies för også Japan er beseiret, og inntil det er skjedd vil de militäre behov sette sitt preg på situasjonen.

I denne midlertidige perioden vil demobiliseringen beröre to grupper av personer som er kalt ut til krigstjeneste. Klasse A består av menn som får trekke i sivil p.g.a. alder eller tjenestelengde. Klasse B, som vil bli meget liten i sammenlikning med A, skal bestå av menn som trengs for viktig gjenoppbygningsarbeid. Alder og tjenestelengde vil bli sammenliknet på den måten at 2 måneders tjeneste likestilles med 1 år i alder. En 22-åring med 4 års tjeneste bak seg, kommer altså i samme demobiliseringsgruppe som en 40-åring med ett års tjeneste. Mennene i klasse A vil få minst 8 ukers full lönn, matpenger og familiebidrag. Hvis de ikke kan vende tilbake til sine gamle jobber, vil myndighetene väre dem behjelpelige med å finne arbeid. Det er berettigete til å velge det arbeid de har mest lyst på, hvis mulig. Mennene i klass B, särlig bygningsarbeidere, vil bli anderledes behandlet. De vil bare få 3 ukers full lönn og vil fortest mulig bli dirigert over i det arbeid som venter på dem. Särlig er boligmangelen blitt overhengende. - Kvinner vil bli avmönstret etter samme system, bortsett fra t gifte kvinner vil få fortrinnsrett.

- 0 -

Ifölge Svensk-norsk pressetjeneste befinner over 17 000 nordmenn seg for tiden i tysk fangenskap. Bare i de siste ukene er over 1500 nordmenn blitt fengslet, for det meste som gissler. Särlig Trondheim, Drammen og flere nordnorske byer har värt hjemsökt. Over halvparten av de fengslede - 9000- er deportert til Tyskland og anbragt i forskjellige konsentrasjonsleire, tukthus og fengsler. Av de norske fangene som er igjen i Norge sitter over 4000 på Grini. Fangetallet der er steget betydelig i den siste tiden b.l.a fordi fangene i Faltsta konsentrasjonsleir i Tröndelag er blitt overfört dit. Sammenlagt har omtrent 15 000 nordmenn passert Grini. Man frykter nye transporter til Tyskland. Hjemmefronten vil imidlertid bruke alle de midler den har til sin rådighet for å hindre det.

- 0 -

Om flukten fra AT skriver "Bulletinen" bl.a.: 15. mars iår sendte Hjemmefrontens Ledelse ut det förste opprop om streik mot AT. Faren for at AT-guttene ville bli tvangsmobilisert av tyskerne var nemlig overhengende. Sammen med en klarlegging av dette forhold gikk aksjoner mot registreringskontorer, hvor ruller og arkiver ble sprengt og brent etc. Makthaverne gikk til desperate motangrep endog skyting, men for hjemmefronten ble resultatet likevel godt. I enkelte strök som Övre Telemark og Hallingdal var streiken nesten 100%ig og også i Oslo og andre steder var streiken meget effektiv. Stort sett synes streikeprosenten å ha ligget på 25-30. - Så kom registreringen av de 3 årsklasser. Da 21-22 og 23-åringene slo mobiliseringsforsöket til jorden begynte også flukten fra AT for alvor.

Etterhvert kom det så mange både av AT-befal og mannskap over til Sverige at en har fått et klart billede av tilstanden i AT-leirene. Det ble delt ut våpen i leirene - det ble sagt til vakthold - og flere sveiter ble sendt til tysk veiarbeid i Nordnorge. De siste illusjoner forsvant. Det kan nå trygt sies at det som er igjen av befal i AT, enten er quislinger eller feige kryp som ikke er istand til å manne seg opp til en avgjörelse. Og er det noen gutter igjen, må det tilskrives ung alder eller redde foreldre.

Det er et åpent spörsmål om vintersveitene vil bli kalt inn iår. Naziorganisasjonen AT er i et hvert tilfelle ferdig. Hjemmefronten har knekket den uten å bruke våpenmakt. Erfaringene fra AT-kampen i 1944 bärer bud til oss alle. Vi har nemlig ikke bare oppnådd å ödelegge organisasjonen AT, men også å tvinge naziledelsen til å avstå fra å bruke AT som arbeidskraft for fienden, og som brekkstand for sine politiske planer. Våre tap under kampen har värt minimale. Det nytter å gjöre motstand!

AMGOT i Tyskland.

I og med at de allierte tropper har ~~rykket inn~~ over tysk område og Aachen er blitt erobret, har AMGOT under general Eisenhowers ~~ledelse be~~gynt sin kjempeoppgave i Tyskland - og etterhvert som den allierte framgang skrider frem vil allierte militärforvaltninger bli opprettet i alle okkuperte distrikter for å utöve den överste myndighet i alle grener av det offentlige liv. En total utrenskning av nazismen vil straks ble påbegynt. Alle medlemmer av partiet skal fjernes fra offentlige stillinger og administrasjonen ligge i hendene på allierte offiserer og tyskere med nazifri fortid. Det er innlysende at en slik administrasjon er påkrevd i krigssonene og hvis oppgaven blir klokt löst, kan den väre tyskernes förste skritt tilbake tilordnede forhold. En meget vanskeligere situasjon oppstår når hele landet er okkupert og de tre allierte ~~stormakter skal~~ sette opp en felles administrasjon i Berlin. Det synes som om de er innstillet på å forsöke å administrere Tyskland uten samarbeid med noe sentralt tysk styre, på samme vis som tyskerne har styrt Polen under krigen, nemlig som et generalguvernement.

Tyskland skal deles opp i tre soner: den engelske sone i de nordligste distrikter, den amerikanske i de sydlige, mens den östlige og störste sone skal administreres av Russland. Vil de tre soner bli styrt etter de samme linjer? Vil det bli handlet etter en felles plan for å möte den ökonomiske krise i Tyskland som kommer til å anta svära dimensjoner såsnart den tyske krigsökonomi er brutt sammen? Betyr mangelen på en sentral tysk ledelse at man har tenkt seg en oppdeling av Tyskland, - og hvorledes vil det virke når okkupasjonen en gang skal höre opp? - De allierte har ikke noen lett oppgave foran seg fordi den tyske naziledelse har begynt en systematisk utryddelse av de tyske politikere som kunne tenkes å väre villige til å samarbeide med de allierte. Nazistene har foretatt aksjoner mot konsentrasjonsleirene, som har kostet kjente politikere livet. Verden skal få vite at det ikke kommer til å finnes noen Badoglio eller Bonomi i Tyskland. Dersom AMGOT gjör Tyskland til et förerlöst og herrelöst folk uten noen form for samlende forfatning, vil det nok virke som en slags undergang for tyskerne etter de statsidealer som er blitt innprentet dem. Kanskje er det dette som må til. Kanskje må det tyske folk symbolsk dö ut for så etter en periode av demokratisk opplöring å finne nye former og veier for sin selvstendige eksistens. Mulighetene for noe slags fruktbringende samarbeid med eventuelle demokratiske grupper innen Tyskland synes iallfall små.

- 0 -

Det blir fremdeles klaget over at folk er for sleivete i munnen, at de ikke kan holde kjeft. Husk at Gestapo har norske agenter overalt, som ser ut som du og jeg. Husk at en uforsiktig ytring - på en trikk, et gatehjörne eller i en trappeoppgang - som Gestapo snapper opp, kan bety at en eller flere norske patrioter blir fengslet, pint kanskje skutt. Da er det din skyld. Du er ansvarlig. Hvis du sleiver med det du vet, er du like farlig som en angiver, ja farligere fordi det er lettere å gardere seg mot Gestapos håndlangere. Vik heller ikke tilbake fra å påtale andres uforsiktighet. Det er ubehagelig, men meget står på spill.

I hjemmefrontens og egen interesse bör du vite minst mulig. Du kan väre så taus og forsiktig du väre vil. Et Gestapo-forhör kan kanskje få deg til å snakke. Hvis du vet for meget, betyr det i beste fall at andre unödig må gå i dekning hvis du blir tatt. Verdifullt arbeid stanser opp. Hvis du tilfeldig kommer "opp i noe", så glem det, si aldri til noen hvorfra du får din "illegale" avis, vär ikke nysgjerrig. Del ikke din viten med din beste venn engang, kanskje han er en sleiv eller kanskje han blir arrestert.

Du synes kanskje ikke du får gjort noen innsats på hjemmefronten. Vit minst mulig og hold kjeft med det du vet - da gjör du en innsats. Ellers skal du alltid spörre deg selv: Hva kreves det av meg som soldat på hjemmefronten? Bare store almen saker kan löses gjennom parole.

- 0 -

3 ekspl.

Mappe 95
Ekspl. 31. A
Dato 2.11.44.
Avd. 3 A-1162/44
L.nr. 5748

K R O N I K K E N
Nr. 31 — 2.nov. 1944.

Befrielsen

av vårt land er begynt. Etter 4 års okkupasjon er Kirkenes blitt befridd av russiske styrker, som trenger videre vestover. I den anledning har kong Håkon og statsminister Nygårdsvold holdt taler. Hans Majestet ytret bl.a.: "Min regjering traff for en tid siden med mitt bifall avtale med den sovjetrussiske regjering om et samarbeid for det tilfelle at krigssituasjonen skulle utvikle seg derhen at sovjetrussiske stridskrefter kom til å opptre på norsk territorium. Denne situasjon foreligger nå. Sovjetrussiske stridskrefter er kommet til Norge for å kjempe mot den felles fiende. Det er meg en särlig glede å kunne meddele at norske styrker vil ta del i operasjonene sammen med de sovjetrussiske tropper og således atter kjempe på norsk jord. Sovjetsamveldet ble likesom Norge angrepet av Tyskland, og det er som våre allierte at de sovjetrussiske styrker kommer til Norge. Vår avtale med Sovjet-Samveldet går ut på at etter hvert som situasjonen tillater det, vil norsk administrasjon igjen tre i virksomhet i sitt fulle omfang. Avtalen fastsetter ennvidere at sivile norske embetsmenn utpekt av min regjering vil samarbeide med de russiske befalingsmenn for å lette de militäre operasjoner og overgangen til hel norsk administrasjon....."

. . Statsministeren sluttet sin tale slik: "Jeg vil understreke appellen (kong Håkons) om at de allierte sovjet-russiske avdelinger må få all mulig stötte, og jeg vet at dette vil skje. I forståelse med den sovjetrussiske regjering har den norske regjering tatt de nödvendige skritt for å gjennomföre norsk styre så snart kampene tillater det. De förste forsyninger av mat, klär og brensel vil bli bragt frem så snart som mulig. Landsforrädere vil bli tatt i forvaring og vil få sin straff. - Når de sovjet-russiske tropper er rykket inn i Öst-Finnmark, hilser vi dem velkommen som venner til fullföring av vår felles frihetskamp. Idag som i 1940 står Nord-Norge i förste linje. Hele det norske folk som venter på befrielsens time er med dere. Ved felles kamp og felles ofre vil seiren bli sikret."

Vi slutter helt og fullt opp om ordene til Kongen og statsministeren.

Russerne som er sterkt engasjert over en veldig front, må ha vanskelig for å avse soldater for frigjöringen av Norge. Dessverre disponerer vi ikke over tilstrekkelige styrker til å befri landet vårt selv. Det er ikke noe å skamme seg over. Sjöfolkene våre, flygerne, lärerne, prestene osv.,osv. har gjort en stor krigsinnsats. Men småstatene kan nå engang ikke hamle opp med stormaktenes dampveivalser.

Når og på hvilken måte resten av vårt land vil bli befridd, er fremdeles uvisst. Når hjemmefronten engang får ordre om å gå til aksjon, vil det föles som en lettelse for mange. De får et önske oppfyllt: å få väre med selv, og ikke la andre gjöre alt grovarbeide for seg.

Foran denne siste store styrkepröven minnes vi - og hyller - alle dem som har värt med på å skape grunnlaget for frigjöringen av Norge, de allierte soldatene som er falt på frontene rundt om i Europa - bl.a. de russere som stuper på norsk jord idag i kampen for Norge -, de norske sjömennene som gikk ned, flygerne som ikke vendte tilbake, hjemmefrontens pionerer som bukket under. Vi hyller alle dem som Nordahl Griegs ord om Viggo Hanstéen passer på:

"Du tok din plass i en forposts stumme, dödsdömte strid,
uten å selv kunne reddes, men for å gi andre tid.
Andre skal engang seire i vennets, åpne slag.
Men det var de ensommes offer som lyste frem det ble dag."

Vi har mange - å minnes: de tusener av nordmenn som sitter i tyske fengsler eller konsentrasjonsleire, Westfalenfolkene, ofrene for eksplosjonsulykker og bombeangrep etc. etc. Vi tenker kanskje ikke på dem hver time på dagen. Tör det vel ikke. Og det hender så meget at sinnet ikke klarer å registrere alt som skjer. I det årde jaget blir altfor meget uviktig og dagligdags. Men det vil vise seg at vi ikke har glemt alle dem som falt og ofret for Norges sak. Helter var - eller er - de vel ikke allesammen. Men frivillig eller ufrivillig har de båret de störste byrdene i kampen. Når krigen er slutt skal de - eller deres etterlatte - få all den hjelp de trenger til utdannelse osv., - ikke som en nådegave men som en selvfölgelig rett.

- 0 -

Ordre fra den norske forsvarssjef:

Situasjonen er särlig alvorlig på grunn av fiendens aksjoner mot motstandsbevegelsen. Det som skjer nordpå gjör ikke noen forandring i det alminnelige direktiv som er: Unngå åpen kamp. Bevar organisasjonene. Dere vil få ordre gjennom kjente kanaler og i kringkastingen når tiden er inne til aksjon i samsvar med den militäre situasjon. Vär på vakt mot falske ordre. Fölg de ordre om forsiktighet som gis fra Hjemmefrontens Ledelse.

- 0 -

UKEN SOM GIKK (6.okt. - 1.nov.)

Den nordnorske front. Den viktigste begivenhet for oss i uken som gikk er at befrielsen av vårt eget land er begynt ved russernes innrykning i Kirkenesavsnittet. Onsdag 25. okt. satte russerne inn stöt mot byen både fra sör, nord og öst (så vidt man kan forstå av de sparsomme meldinger), og alt tyder på at särlig angrepet fra nord kom meget overraskende på tyskerne, idet norske fiskere her satte de russiske styrker over fjorden. Tyskerne hadde iverksatt ganske omfattende ödeleggelser, men de hadde tydeligvis ikke fått tid på seg til å fullföre arbeidet, idet russerne tok som bytte materiell i en mengde som svarer til et års forbruk for den tyske "Armé Lappland". Russerne har senere stött videre frem og tatt bl.a. den meget viktige flyplass ved Kirkenes og en rekke bygder og grender, bl.a. Jakobsnes, Elvenes, Svanvik, Björnevatn, Scholm, Stonga, Vaines, Lillebekken, Munkeelv, Anglefjell og Neiden.

Kirkenes er et meget viktig strategisk punkt på Ishavsfronten, det var tyskernes hovedbasis i disse strök. Hvor raskt den videre frammarsj vil gå, avhenger av mange faktorer, av de to parters styrkeforhold, av föret osv. Man kan vel iallfall vente at tyskerne vil forsöke å före oppholdende strider innover langs Varangerfjorden, for å gi styrkene i Vadsö-Vardöavsnittet tid til å repliere på Tana-linjen. Den eneste retrettvei over land som står til rädighet for tyskerne ute på Varanger-halvöya er nemlig kystveien langs fjordens nordside, og med den styrke russerne nå har på sjöen og i luften her oppe og med tyskernes mangel på fartöyer vil den tyske ledelse neppe gjöre noe forsök på evakuering sjöveien. Ved Tanalinjen kan man vente at tyskerne vil forsöke å organisere et kraftigere forsvar, men meget tyder på at de regner med å måtte oppgi hele Finnmark og vil falle tilbake på Lyngen-linjen. Til Skibotn i Lyngen förer den annen hovedvei fra Nordfinnland; her er naturforholdene gunstige for forsvar og tyskerne har gjennom lengre tid bygd ut en linje her. Meldinger fra Moskva tyder på at det er konsentrert ganske betydelige russiske styrker på Ishavsfronten, med utrustning for et vinterfelttog, men de har for seg også meget store tyske styrker (100-150 000 mann?), og de mangelfulle kommunikasjoner, de store avstander og värforholdene i disse strök vintertid gjör det ikke umiddelbart sannsynlig at frammarsjen vil bli så rask.

Den norske sivilbefolkning i Finnmark kommer i en prekär situasjon da tyskerne hensynslöst ödelegger bebyggelsen bak seg i den utstrekning de får tid til det og jager befolkningen avsted. Da det hersker en skrikende mangel på transportmidler både til lands og til sjöss, vil det i mange tilfeller si at folk må gi seg avsted til fots uten å kunne ta med seg mer enn det de står og går i.

Kong Håkon meddelte i sin tale torsdag at også norske styrker vil bli

satt inn i kampene i Nord-Norge i samarbeid med russerne, og at en norsk delegasjon snarest vil komme til de befridde strök for å overta den sivile administrasjon. Det er meget heldig at regjeringens avtaler med russerne på forhånd har ordnet alle disse problemer; norsk suverenitet vil bli respektert fullt ut, og de befridde strök vil få norske myndigheter som skal styre etter norske lover, bortsett naturligvis fra det umiddelbare operasjonsteater hvor den russiske överstkommanderende vil og må ha den överste myndighet. Det som representerer faren er ikke russerne (som en hemningslös nazipropaganda vil ha det til), men tyskerne og deres ödeleggelser. Det har, som dr. Arne Ording understreket i sin utenrikskronikk tirsdag, aldri vært noen konflikt mellom Russland og Norge, hverken för eller etter revolusjonen av 1917. Vår nye nabo i nord har med takk tatt imot tilbudet om deltagelse av norske styrker i operasjonene, og et slikt samarbeid vil sikkert väre til gagn for forholdet mellom de to land. Det er også tydelig at den del av sivilbefolkningen som ikke tyskerne med sine brutale metoder har klart å fordrive, lojalt samarbeider med vår allierte.

I Nordfinnland har finske styrker tatt veiknutepunktet Muonio og har dermed avskåret tyskernes siste retrettvei til Norge. Fra sör rykker nå finske styrker fram mot Ivalo (ved Enare), samtidig som russiske kolonner stöter sörover mot samme mål. De siste meldinger går ut på at patruljer fra de to arméer alt har fått kontakt, og meget tyder på at de tyske Lapplandstyrker går en Stalingrad-skjebne i möte i disse värharde, veifattige strök nå når polarvinteren alt har satt inn og både forsynings- og retrett linjer blir avskåret.

En kjennsgjerning som peker på at tyskerne er forberedt på å oppgi Finnmark er - foruten den plutselige ordre om evakuering og forberedelse av ödeleggelsesarbeider i Hammerfest - at de har flyttet slagskipet Tirpitz, som har ligget temmelig godt beskyttet i den trange Kåfjord i Lyngen. Med stort besvär blir den nå slept sörover, beskyttet av en masse hjelpefartöyer med torpedonett osv. Målet er visstnok Trondheimsfjorden, men om det noengang når dit, er tvilsomt. Det skal forinnen passere et par utsatt åpne havstrekninger, hvor man kan forutsette at britiske sjö- og luftstridkrefter vil passe den opp, og en forsmak på hva som vil komme fikk tyskerne utenfor Tromsö 29. okt. da britiske bombefly bl.a. fikk inn en fulltreffer med en 6 tonns bombe på slagskipet. Også ellers har britiske luft- og sjöstridskrefter i det siste viet norskekysten spesiell interesse, särlig nordpå, for å stanse den tyske fart på kysten. 6 tyske fartöyer og hjelpefartöyer er senket utenfor Bodö; 19 mindre fartöyer er mer eller mindre skadet osv. Det ble også natt til söndag rettet et kraftig angrep mot ubåthavnen og ubåter i Bergen, som nå er blitt en av tyskernes viktigste baser for dette våpen.

Vestfronten. Mens Aachen-avsnittet stort sett har fått hvile etter byens fall, er fronten for alvor kommet i bevegelse igjen på den nordlige flöy i Nederland, hvor de britiske styrker opererer. Både kanadiernes operasjoner i Scheldemunningen og engelskmennenes stöt nordover mot Maas-munningen har i siste uke gjort betydelige framskritt.

Breskens-lommen på sörsiden av Scheldemunningen er nå trengt sammen til et område som bare måler noen få km i bredde og dybde, og tyskernes siste kystbatteri her er brakt til taushet. Det er bare et spörsmål om kort tid når de siste opprenskninger her er gjennomfört. På nordsiden har de britiske styrker etter en landgang den 26. okt. renset hele Bevelandhalvöya. Foruten motstandslommen ved Breskens er det altså nå bare de tyske stillinger på Walcheren som kan genere innfarten til Antwerpen, og oversvömmelsene på öya har trengt tyskerne sammen på et meget lite område som alt angripes av de britiske styrker via dike-veien fra Beveland-halvöya. Etter de siste meldinger har dessuten britiske commandos gjort landgang på Walcheren og kjemper i Vlissingen. - Den seige tyske motstand i dette avsnitt går nå mot sin slutt, og det er meldt at de förste britiske minefeiere alt har vist seg i Scheldemunningen. Når Antwerpens store, uskadte havn igjen i formodentlig meget när framtid kan tas i bruk, kan det få stor betydning for operasjonene på vestfronten i sin helhet, idet tydeligvis transportvansker har hindret de allierte i å utvikle sin fulle materielle overlegenhet.

I nær operativ forbindelse med begivenhetene ved Scheldemunningen må man se den kraftige engelske offensiv fra den nederlandske grense mot Maas nedre löp. I de siste 6-8 dagene har det tyske forsvar her brutt sammen, og restene av den 15. armé, 60-70 000 mann er kastet tilbake til elven, hvor de gjör fortvilte forsök på å ta seg over. Det har oppstått fullstendig trafikkkaos på veien til Maas-broene under det allierte flyvåpens nådelöse forfölgelse av de flyktende kolonner, og tyskernes tap i både mannskap og materiell har värt store. Byene Bergen op Zoom, Rozendaal, Breda, Tilburg og 's Hertogenbusch er erobret, og ved Maas nedre löp er engelskmennene nådd fram til elven over bred front. Östenfor, i Maas-buen, har tyskerne forsökt å sette inn en motoffensiv i engelskmennenes flanke ved et stöt i Venlo-sektoren, men framgangen er stanset opp etter forholdsvis beskjedne terrengvinninger. Det er tydelig at den tid er forbi da den tyske här kunne utföre effektive offensive operasjoner i större målestokk. Den kjemper imidlertid ennå godt på defensiven, og Churchill sa i sin siste tale tirsdag 31. okt. at selv om det er mulig at Tyskland kan bryte sammen når som helst, ventet han ikke - ut fra den rent militäre situasjon - at krigen vil slutt för ut på våren eller forsommeren, men han la til at enkelte militäre så mer optimistisk på situasjonen. - I Vogesene har amerikanerne hatt noen framgang i det siste, og tyskerne sier at de i nær framtid venter et större offensivt foretagende over Luxembourg mot Saar.

Östfronten. I Balticum fortsetter den russiske likvidasjons-offensiv mot de tyske styrker i Kurland og i Östpreussen raser et forbitret treslag i Insterburgåpningen. Det er tydelig at tyskerne [illegible] stilt overfor den alvorlige trussel det russiske gjennombrudd av de förste forsvarslinjer representerer, nå hensynslöst kaster inn alle tilgjengelige reserver, bl.a. store pansorstyrker, for å demme opp for offensivbölgen. Så vidt man kan skjönne har russerne, som så mange ganger för, valt den taktikk midlertidig å legge seg på defensiven og la motstanderen matte seg ut för neste offensive stöt settes inn. Noen terrengvinning av betydning har tyskerne ikke oppnådd, og de har hatt veldige tap, bl.a. 900 tanks på en uke; også Himmlers "Volksturm" har hatt enorme tap, noe som ikke forbauser når man tenker på disse sammenskrapte troppers kvalitet, mangelfulle utdannelse og tvilsomme utstyr.

På söravsnittet er nå praktisk talt hele Rutenia (Karpat-Ukraina) renset for tyskere, (det er her tatt 18 000 fanger på 7 dager!) og russerne rykker videre fram i det östlige Tsjekkoslovakia. Også i Ungarn fortsetter framrykningen over slettelandet: de russiske styrker står nå 60 km fra Budapest, og har på flere steder gått over Tissa. I Jugoslavia besetter russerne og Titos styrker stadig nye viktige strategiske punkter, bl.a. Split på Dalmatia-kysten og Arnissa i Vardar-dalen, tyskernes retrettvei fra Hellas. I Hellas fortsetter den britiske framrykning mot Saloniki; Larissa er tatt og patruljer har nådd Saloniki.

I Italia fortsetter framrykningen mot Bologna på midtavsnittet og Forli på den östlige flanke; her har 8. armé opprettet et brohode på nordsiden av Ronco.

I det fjerne Östen samler interessen seg om det store sjöslag ved Filippinene. Japanerne fölte tydeligvis invasjonene av öygruppen som så truende at de satte inn betydelige styrker av sin flåte - som de tydligere har spart omhyggelig på - for å forsöke å slå amerikanerne på sjöen og dermed ödelegge invasjonsstyrkenes forbindelseslinjer. En japanske eskadre kom nordfra, (fra farvannene ved Formosa), en östfra og en sörfra (formodentlig fra Singapore), men resultatet av det veldige sammenstöt ble et knusende amerikansk seir. De större skipsenheter kom sjelden eller aldri på skuddhold av hverandre, så slaget ble vesentlig utkjempet ved hjelp av marinefly. Japanernes samlede tap er: 2 slagskip, 4 hangarskip, 6 tunge kryssere, 3 lette kryssere og 9 destroyere senket. 13 andre skip ble alvorlig skadet, bl.a. 6 slagskip og 21 lettere skadet. De allierte tap var 1 amerikansk hangarskip ("Princeton") senket og 2 mindre hangarskip, 3 destroyere og noen få mindre fartöyer, dessuten ble en australsk krysser alvorlig skadet. Resultatet betyr at den japanske flåte er tilföyd et ulivssår:, mellom en tredjedel og halvparten av dens styrker er satt ut av spillet, dels for godt, dels for mange måneder. (Japanerne fortsetter å sende ut sine vanlige fantasifulle meldinger om at den amerikanske flåte er slått på en avgjörende måte, med tap av en serie skip, og drevet på flukt. Holdbarheten av påstanden kan man bedömme ut fra den senere japanske opplysning at amerikanerne fortsatt landsetter forsterkninger på Filippinene i stor målestokk - formodentlig da uten beskyttelse av sin flåte og med de seierrike japanske eskadrer kryssende i farvannene!)

På Filippinene fortsetter framgangen på meget tilfredsstillende måte. Öya Samar er helt renset for japanere, og på Leyte har amerikanerne tatt tre flyplasser; de alliertes tap etter de ti första dagers kamper var 3500 mann, japanernes 24 000. Det er et talende vitnesbyrd om de alliertes knusende materielle overlegenhet, både når det gjelder skipsartilleri, fly og marktroppenes utstyr.

I Burma har allierte styrker innledet en ny offensiv og har stött 60 km fram på veien mellom Mogaung og Mandalay i retning av elva Irrawaddy, og lengst i nord står kineserne fram i avsnittet ved Myitkyina.

Politisk. Churchill er kommet hjem fra konferansen i Moskva, og er godt fornöyd med resultatene. Hans uttalelser tilintetgjör ethvert tysk håp om noen splittelse mellom de allierte. Bortsett fra de militäre planer for [illegible]angrepet mot Tyskland var det särlig Balkan-problemene og det polsk-russiske spörsmål som sto på dagsordenen. Når det gjaldt Balkan, hadde man gjort gode framskritt (det ser ut som om Bulgaria blir russisk, Hellas britisk interessesfäre), mens det tydeligvis er vanskelig å finne noen formel som kan löse det polsk-russiske spörsmål; også her var det imidlertid gjort framskritt.

USA går til presidentvalg den 7. nov. og de siste opinionsundersökelser peker tydelig i retning av seir for Roosevelt, som i tilfelle blir valt for 4. gang (16 års funksjonstid), noe helt uhört i amerikansk historie. Til å begynne med lot det til at Dewey, republikanernes kandidat, hadde ganske stor medbör, men stemningen for Roosevelt er etter alt å dömme sterkt stigende. På det utenrikspolitiske område er det, iallfell offisiellt, ingen meningsforskjell mellom de to kandidater; det striden står om er först og fremst de innenrikspolitiske problemer. Dewey har angrepet Roosevelts administrasjon og hans linje i den ökonomiske og sosiale politikk men Roosevelt har stötte av de aktive arbeiderorganisasjoner, har antagelig flertallet av soldatene med seg og kan i det hele stötte seg på "the little man" som med stor skepsis ser på Deweys forankring i storindustrien og finansverdenen. Det som gjör utslaget er vel imidlertid i tilfelle at velgermassene skjönner at Roosevelt er den langt betydeligste politiker av de to, og at Amerika vil trenge både hans videre syn og hans langt större erfaring i krigens siste fase og under fredsforhandlingene. Og selvom de to kandidaters utenrikspolitiske kurs er omtrent den samme, og begge sikkert med full kraft vil före Amerikas krigsinnsats igjennom, er det neppe tvilsomt at Roosevelt blir valt. Det er under Deweys ledelse man kan frykte for at Amerika igjen kan synke tilbake i isolasjonisme, slik at det ikke kommer til å sette sitt preg på freden og stötte fullt ut den nye sikkerhetsorganisasjon.

Krigen i luften. De alliertes nye veldige bombeoffensiv er fra britisk hold blitt karakterisert som et forsök på fra luften å slå Tyskland ut av krigen på kortest mulig tid. Om dette vil lykkes er uvisst, men at bombekrigens virkninger nå föles sterkere enn noensinne för, fikk vi sist fredag höre fra Reichminister Goebbels egen munn. "Den fiendtlige luftkrig er det som for tiden bereder oss de största bekymringer," innrömmet dr. Goebbels. Men videre fortalte den lille trylledoktoren det tyske folk at "det bygges eskadrer av nye jagere og bombefly av den mest moderne og slagkraftige type." Mot denne Goebbels siste påstand taler kjennsgjerningene et tydelig språk. Det karakteristiske ved luftkrigen ihöst er nemlig de alliertes masseinnsats av fly med ödeleggende virkning for Tysklands rustningsproduksjon og kommunikasjoner og Luftwaffes ubetydelige innsats eller totale fravär under disse gigant-angrep. Hvis Luftwaffe ikke vil kjempe for Tysklands transport, våpenindustri og olje, hva vil det da kjempe for? Er det så at Berlin blir favorisert på bekostning av det övrige Tyskland, eller er så mange mannskaper overfört til andre våpen, at Luftwaffe bare gjör en symbolsk innsats med flygende bomber?

De anglo-amerikanske flytap var for 1/2 år siden 4%, dette gikk etter hvert ned til 2% og i oktober har tapene ligget på bare 1%. I löpet av 24 timer, onsdag og torsdag i forrige uke, hadde de allierte 5000 fly over Tyskland med et tap av 13 maskiner; det er ca. 1/4%. Av 1000 tunge bombefly som kastet 4000 tonn bomber mot Köln 31.okt. tapte RAF 2 maskiner. For 1-1/2 år siden kastet de all. 50 tonn bomber mot Tyskland for hvert tapt bombefly, dette öket etter 1/2 år til 75 tonn og etter 1 år til 100 tonn. For en måned siden var dette tall kommet opp i 125 tonn og nå ligger bombevekten pr. tapt bombefly adskillig höyere.

Det allierte flyvåpens store mål, å oppnå luftherredömmet over Tyskland synes nå å väre nådd. Denne veldige kamp begynte i mitten av januar med stor-angrepen på de tyske flyfabrikker og nådde sin höyde mot slutten av februar, da i löpet av en uke 642 tyske jagere ble skutt ned i voldsomme luftkamper over Tyskland. Mot slutten av mars ble Luftwaffes motstand svakere, og utover våren og sommeren ble Görings jagere utklassert av de allierte luftarmadaer; under den stadig ökende bombing ihöst og med tapet av de framskutte luftmeldeplasser i Vest-Europa er Luftwaffes motstandsevne redusert til det vi ser idag. Tyskland föler nå slagene hardere enn noensinne. De allierte bombefly i vest konsentrerer idag nesten hele sin bombevekt mot kommunikasjonsmål i Rhinland, en provins som i utstrekning bare er en 1/4 del av det område, hvor kommunikasjonene ble satt ut av spillet för D-dagen. Vi spör i spenning: Når vil tyskernes transportsystem bak Siegfriedlinjen bryte sammen?

Ukens statistikk: Okt. 26. 1200 tunge am. b.+750 j. bomber industri og oljemål i Münster, Hamm og Bielefeld, 1 b. og 1 j. savnes. 200 Lancasters angriper uten tap I.G. Farbenindustries anlegg i Leverkusen. Stor aktivitet av all. jagerbombere over Rhinland. Fra Italia angriper tunge am. b. jernbanetomter i Innsbruck. Okt. 27. Kraftig russ. nattangrep mot Budapest. Okt.28. Mosquito-nattangrep mot Berlin. 350 tunge am.b. med j.eskorte angriper Hamm og Münster, 1000 tunge RAF bombere konsentrert angrep mot Köln. Veldige branner og kaos etter angrepet. 300 tunge br. b. bomber Walcheren. 1200 all. jagerbombere beskyter jernbanemål i Rhinland og Holland, 22 maskiner savnes etter dagens operasjoner, 13 t. jagere skutt ned. Russ. fly bomber Libau, senker tysk 5000 tonner og skader to destroyere og 10 mindre fartöyer i nord-norske farvann.
Okt. 29. 2 Mosquito nattangrep mot Köln, br. fly angriper ubåthavn i Bergen. Lancasterfly angriper "Tirpitz" og får inn minst en fulltreffer med 12,000 pounds bombe. All. fly angriper Walcheren og tyske stillinger i Holland. Fra Italia angripes jernbanemål i Sör-Tyskland og Österrike. Okt. 30. Nytt dobbeltangrep av Mosquitoes mot Köln, videre store all. styrker mot trafikkmål over hele Tyskland, 1 maskin savnes. 850 RAF bombere angriper Köln, andre styrker bomber oljeraff. i Wesseling s.f.Köln. Utenfor Bodö senkes 6 fartöyer og beskadiges 19 andre skip og en stor ubåt tvinges på grunn. Okt.31. Dobbelt Mosquito nattangrep mot Berlin. 1000 br. b. kaster om natten 4000 tonn mot Köln, 2 mask. savnes. Mosquitoes bomber Aarhus universitet, Gestapos hovedkvarter i Jylland. RAF angriper synt. oljeanlegg i Bottrop. Admiral Nimitz melder at am. fly fra hangarskip i de to siste måneder har ödelagt 2594 jap. fly med et tap av 300 am. mask. Nov.1. Etter nytt dobbeltangrep av Mosquitoes kaster 500 tunge br.b. 2500 tonn bomber mot Köln, som nå har fått 9000 tonn i löpet av 4 dögn. Hamburg også angrepet.

- 0 -

Tap av norske skip som gikk i tysk tjeneste:

19. okt: D/S Kristiania, skadet av mine utenfor Ålesund og D/S Standard, 1260 tonn br. torpedert utenfor Saltafjord.
21. okt: D/S Vistra, 1400 tonn br. senket av fly ved Haugesund.
23. okt: D/S Jason, 300 tonn, senket ved Tromsö og D/S Biri ved Kristiansand.
27. okt: D/S Benán, 1500 tonn, D/S Ofoten, 300 tonn og D/S Kong Sigurd skadet ved Bodö.
26. okt: D/S Torghatten, 300 tonn, skadet ved Lödingen og D/S Karmöy, 2500 tonn, senket samme sted. D/S Nina minesprengt i Kattegatt.

Fra Hjemmefrontens Ledelse

Vi har nettopp fått vite at fienden skal gå igang med drastiske tiltak for å knekke motstandsbevegelsen i Norge. Vi må være forberedt på razziaer, avsperringer, arrestasjoner og terror i hittil ukjent omfang. Enkelte steder er angrepet allerede begynt, og hovedoffensiven er forestående.

Den norske motstandsbevegelsen lar seg ikke knekke. Men situasjonen er alvorlig. Vi må beskikke vårt hus og holde hodet klart. Ved omtanke, kald beregning og disiplin skal vi bryte angrepet.

Vi har gitt fölgende dagsordre:

1. Legg omhu og arbeid i dine forsiktighetsforanstaltninger. Ta ingen unödvendige sjenser. Saken krever modig innsats, men dumdristighet er fiendens forbundsfelle. Uforsiktighet og tankelöshet kan få de alvorligste fölger for landet. Den uforsiktige rammer ikke bare seg selv.
2. Skriv minst mulig. Brenn overflödige papirer idag. Gå minst mulig rundt med hemmelige papirer på deg. Må du gjöre det, gjem dem godt.
3. Oppbevar alt hemmelig stoff slik at fienden ikke finner det ved husundersökelse eller razzia. Rett på dette idag.
4. Alle navnelister er forbudt. Tilintetgjör dem med det samme.
5. Snakk ikke til noen utenforstående om ditt arbeid i hjemmefronten, ikke din beste venn, ikke din kone. Gjör dette til regel fra idag.
6. Pass ditt eget arbeide og bland deg ikke opp i andres. Vär ikke nysgjerrig. Det gjelder å vite minst mulig.
7. Se deg for. Fienden kan sitte på vakt der du venter å finne en medarbeider. Forviss deg på forhånd om at alt er klart.
8. Gå i dekning når det er fare for at du kan bli tatt. Bli der til faren er over, husk at fienden ikke alltid slår til med det samme. Forveksle ikke lettsinn og mot.
9. De som står utenfor det aktive hjemmefrontsarbeide må tie stille med det du tilfeldigvis får vite eller kommer over. Det er din plikt.

\- 0 -

Folkestreik - vårt hemmelige våpen.

Mange spörs seg selv i denne tid:

Er vi så makteslöse at vi rolig må se på stadig nye overgrep og voldshandlinger fra makthavernes side? Nei, det er vi ikke. Vi har ett våpen som vi hittil ikke har brukt - Folkestreik.

Hva er Folkestreik?

Folkestreik er hele folkets totale og solidariske innsats i kampen. Når Hjemmefrontens Ledelse proklamerer folkestreik, dödlegges hele arbeidslivet. Foruten at fabrikkene og samferdselsmidlene stanser, stenger alle butikker og kontorer. Både sjefer og underordnede holder seg hjemme. Lärerne möter ikke på skolen o.s.v. De meget få nödvendige unntak vil det bli gjort rede for når folkestreik proklameres.

Når skal folkestreik brukes?

Folkestreik vil bare bli brukt i nödsfall fordi skadevirkningene også rammer oss selv. Men det er visse ting vi nå ikke kan tåle. Da bruker vi folkestreik. Militär mobilisering eller arbeidsutskrivning av tilsvarende karakter, mord på gissler, deportasjon av nordmenn til Tyskland under slike forhold at de utsettes for lidelse og död, er omstendigheter som vil kunne utlöse folkestreik.

Merk fölgende:

1. Folkestreik vil bli proklamert av Hjemmefrontens Ledelse.
2. Ordren utsendes gjennom den fri presse og over London Radio.
3. Ingen må la seg rive med i aksjoner som ikke er satt i verk av Hjemmefrontens Ledelse.
4. Forbered deg om mulig på den situasjon som oppstår når alle tilförsler stanser. Også vann, gass og elektrisitet kan bli avstengt i en kritisk situasjon. Kan du skaffe törrmelk eller boksemelk til spebarna?

Folkestreik - vårt hemmelige våpen!

Beskjeftigelsesproblemet i overgangstiden.

Vi har tidligere gjort rede for den kurs vi mener bör stikkes ut for på lengre sikt å holde arbeidslösheten nede. Her skal det sies noen ord om den spesielle situasjon som kommer til å oppstå i tiden like etter krigens slutt.

Når vi ikke har hatt noen arbeidsledighet i krigsårene, skyldes det först og framst at okkupasjonsmakten har dirigert - for en stor del med tvang - alle ledige krefter over i krigsviktige tiltak. Norges Bank har måttet betale gildet.

Når freden kommer, vil ikke bare tyskernes etterspörsel etter arbeidskraft falle bort, industriene vil også for en tid mangle råstoffer, maskiner og redskaper vil väre slitt.

De 150 - 200 000 norske arbeidere som er beskjeftiget ved de tyske anleggene - flyplassene, befestningene etc. - er naturligvis interessert i så fort som mulig å reise hjem eller pröve å få arbeid et annet sted. Men det er for det förste ikke sikkert at det venter noe arbeid på dem hjemme, dernest vil kommunikasjonsmidlene i den förste tiden etter befrielsen måtte brukes til militäre transporter og viktigere matsendinger. Det er en forutsetning for en hurtig lösning av forsyningsproblemet at ikke större ansamlinger av mennesker - f.eks. tyskerarbeidere - begir seg på vandring på egen hånd. For å kunne holde sulten og nöden stangen må myndighetene ha full oversikt over og kontroll med hvorledes befolkningen fordeler seg på de forskjellige landsdeler og distrikter.

De som har arbeid å falle tilbake på hjemme, skogbruk, fiske, gårdsbruk etc. vil snart kunne reise hjem. Men såvidt vi kan skjönne vil resten av arbeidsstokken måtte fortsette sitt arbeid ennå noen tid, selvom det er unyttig tyskerarbeid. Selvsagt blir det sörget for lönn og mat til dem. For å sikre gjennomföringen av en plan som skal gi arbeid til alle, må kaos for enhver pris unngåes, og myndighetene må sörge for en ordnet og suksessiv overföring av tyskerarbeiderne til annet arbeid.

Liknende problemer vil gjöre seg gjellende også for den delen av Norges industri som i större eller mindre grad arbeider for tyskerne. Når okkupasjonsmaktens bestillinger plutselig faller bort, og når råstofftilförslene for en tid svikter, vil bedriftene få en vanskelig ökonomisk periode. Noen tid vil det ta för hjulene kommer igang igjen. Men i denne overgangstiden må ikke bedriftsledelsen ut fra snevre bedriftsökonomiske synspunkter si opp folk f. eks., men bare ta hensyn til samfunnets vel. Det gjelder at arbeiderne blir på arbeidsplassen, får mat og lönn. De må kunne beskjeftiges med reparasjonsarbeider etc. Dessuten vil de ha en stor oppgave i å avverge eventuelle angrep mot norsk industri, norske maskiner, lagre etc. fra fiendens side.

\- 0 -

En interessant valutareform er innledet i Belgia. Nye pengesedler, som den belgiske regjering har latt trykke i England skal utbyttes med de sedler som nå er i omlöp. Utbytningen, som er obligatorisk, skal iverksettes etter en kurs som setter likhetstegn mellom de nye francs og de gamle. Denne kurs gjelder imidlertid bare inntil et visst belöp, som forelöpig er ukjent. De som utover dette belöp söker å veksle til seg de nye sedlene får bare en viss del av det belöp han gir fra seg i gamle sedler. Unntakelser blir bare gjort for arbeidsgivere, som bruker store belöp til lönninger, og for institusjoner, for hvem det må ansees både nödvendig og normalt å disponere over store kontantreserver. De drastiske vekslingsbestemmelser skal også tillempes på bankbalanser. Kreditter over et visst maksimum blir bare tilgjengelige i form av andeler i langsiktige statslån. På denne måten mener man at seddelomlöpet vil bringes ned til förkrigsnivå, kanskje ennå lavere. Inflasjonen vil bli stoppet, og man vil på denne måten uskadeliggjöre de store profitter som er sopt inn av quislinger og på svartebörsen. Citykretser i London er av den oppfatning at dersom reformen gir et godt resultat, vil den påvirke pengepolitikken i mange av de land som har vært okkupert av tyskerne.

\- 0 -

Amerikas utenrikspolitikk.

I tilslutning til offentliggjörelsen av de preliminäre planer for en framtidig sikkerhetsorganisasjon som ble fattet i Dumbarton Oaks, kan det ha en viss interesse å gi et kort sammendrag av boka "Amerikas utenrikspolitikk", som nettopp er oversatt til svensk. Forfatteren, Walter Lippmann er medarbeider i New York Herald Tribune; hans artikler sendes samtidig ut i en rekke av landets store aviser og blir dessuten sitert i radio. Man må derfor kunne gå ut fra at han har en viss betydning for opinionsdannelsen i USA. - I sin bok söker han å vise at Amerika i egen interesse må före en aktiv utenrikspolitikk og at isolasjonismen er et dödt prinsipp. Dette siste kommer også tydelig til uttrykk i den pågående valgkampen. Begge de to store partiene har forlatt tanken om isolering. Men Lippmann understreker särlig sterkt at det er i nasjonens egen interesse å samarbeide - först og framst med de andre stormaktene, men også med de mindre stater - fordi verden er blitt så liten og freden er udelelig. Sjansene for at det internasjonale samarbeid skal fungere knirkefritt vokser, hvis de enkelte nasjoner kan bringes til å innse at freden ikke bare er et mål i seg selv, men at freden tjener dem selv best.

Lippmann skisserer först opp etter hvilke retningslinjer han mener en stat bör före sin utenrikspolitikk. Grunnprinsippet må väre at man ikke påtar seg större forpliktelser enn man kan og vil innfri - på samme måte som en person som vil väre solvent. Uten en viss balanse blir det lett uoverensstemmelser med andre stater og etterfölgende krigerske forviklinger. Som eksempel nevner Lippmann USAs forhold til Filippinene. Så langt borte fra moderlandet som öygruppen lå, kunne den ikke holdes uten et sterkt og vennligsinnet Kina. Men USA forsömte å befeste sine baser; de understöttet ikke Kina. Japanske krav om uinnskrenket adgang til å utbytte dette land, var et direkte slag mot amerikanske interesser. USA var dårlig forberedt på det oppgjör som måtte komme, all den stund Japan ikke ville fire. Men selv ikke isolasjonistene ville at man skulle trekke seg tilbake fra Filippinene, trass i at formell uavhengighet var på trappene for öygruppen. Med de rustningene USA opprettholdt var imidlertid öyene en altfor utsatt posisjon. De burde vært oppgitt hvis formålet var å holde landet utenfor krigen. Etter Lippmanns mening var den politikk som ble fört hverken fugl eller fisk.

Ut fra satsen om solvent utenrikspolitikk deler forfatteren opp USAs forhold til den övrige verden i klart adskilte epoker, der förste avsnitt er tiden för 1823. Da var utenrikspolitikken nokså vaklende og uten linje. Landet samarbeidet dels med England - noe som var en dyd av nödvendighet för lösrivelsen i 1784 - og dels med Frankrike; alt eftersom det tjente USAs interesser. Men i 1823 ble grunnen lagt for den politikk som helt til 1899 holdt landet utenfor alle alvorligere forviklinger. Monroedoktrinen ble avgitt. Den gikk som kjent, ut på at det amerikanske kontinent fra nord til syd måtte forbeholdes amerikanerne mot at de på sin side avsto fra innblanding i europeiske anliggender. Men forutsetningen for at denne politikk kunne gjennomföres med så stort hell så lenge, var det faktiske forbund med England, den uinnskrenkede herre på verdenshavene. Dette forhold er altfor lite kjent i USA. Det gikk slik at amerikanerne trodde de hadde sin egen fortreffelighet og sin geografiske beliggenhet å takke for at de greide å holde seg utenfor alle kriger, og dette er en vesentlig grunn til at isolasjonismen har hatt vind i seilene.

Dette samarbeid fungerte fortreffelig helt til 1899, da USA annekterte Filippinene. I og med dette og i og med at Tyskland opptrådte på arenaen med en flåte av internasjonal klasse, var situasjonen helt forandret. Amerika burde fört en kraftigere flåtepolitikk i Stillehavet, fordi England måtte trekke en vesentlig del av sine skip til europeiske farvann for å oppveie den tyske trussel. Men dette forhold ble aldri innsett og ledet aldri amerikansk utenrikspolitikk i tiden som fulgte.

I president Wilsons tid fulgte man ingen klare linjer. USA gikk offisielt med i krigen fordi Tyskland begynte uinnskrenket ubåtkrig, men det faktiske forhold var at amerikanernes livsinteresser ville bli truet på det alvorligste, hvis England bukket under. Lippmann mener at det ville vært riktigere åpent å innrömme dette enn bare å snakke om å redde demokratiet. I så fall ville Wilson sannsynligvis fått med seg det amerikanske folk, da han krevet støtte til det nye Folkeforbundet og at USA skulle gå med der. Nå forsto man ikke hvorfor det var nödvendig, det ble nærmest oppfattet som filantropi overfor et Europa som aldri kunne holde fred. I tiden etter krigen trakk landet seg bort fra internasjonalt samarbeid på det politiske område, og i stedet for å gå sammen med sine tidligere allierte, motarbeidet man dem, f. eks. på flåtekonferansen i Washington, hvor amerikanerne i tråd med sin anti-allianse-innstilling tvang igjennom at alliansen mellom England og Japan ble oppgitt. Japan ble slik isolert og drevet i armene på Tyskland. Samtidig gjennomförtes forholdstallet 5-5-3 (3 på Japan) mellom de tre makters flåter, hvorved Japan faktisk ble overlegen i Stillehavet. I Europa fikk Frankrike ingen stötte, og landet pådro seg forpliktelser (bl.a. overfor Polen og Tsjekkoslovakia) som det ikke kunne innfri. Den forelöpige sluttstein i utviklingen var München, hvor ikke bare Tsjekkoslovakia ble solgt, men også Russland isolert, noe som forbedret Hitlers stilling meget vesentlig.

President Roosevelts utenrikspolitikk karakteriserer Lippmann som nölende; men kanskje var det nödvendig å gå så forsiktig til verks for å få det amerikanske folket med. Kanskje trengte det et Pearl Harbour for å vakne.

I USA er det og har alltid vært en sterk motvilje mot allianser, som skriver seg fra uttalelser fra Washington da han sluttet som president i 1796 og fra Jefferson ved hans innsettelse i 1801. Det er riktig at disse to presidenter var imot permanente allianser som kunne trekke landet med i kriger som bare gjaldt innbyrdes stridigheter i Europa, men når det gjaldt amerikanske interesser, stillet saken seg anderledes; det viste ikke minst den politikk som ble fört. Da Amerika lösrev seg fra England, ble Hollands, Frankrikes og Russlands verdifulle hjelp mottatt med takk. På samme måte fikk USA assistanse fra England i 1807 da Napoleon ville overta Louisiana. - Som kjent er de meninger republikkens fedre har hatt av stor betydning i USA. De blir nesten tillagt lovs kraft og er vanskelige å komme forbi. Men her mener altså Lippmann at den alminnelige mening er gal, ikke minst på bakgrunn av den faktiske allianse med England i 75 år som sikret landet fred.

Når det gjelder framtidige allianser mener Lippmann at det er nödvendig å stötte seg til det britiske Samveldet. Den förste grunn hertil er Kanadas beliggenhet. Veien til Alaska går gjennom dette landet, og dets luftstrategiske stilling for Amerika er avgjörende. England ligger også i veien for en eventuell angriper fra öst når det gjelder Island og Grönnland. USA kan vanskelig tåle en fiendtligsinnet stormakt på disse öyene. Lippmann mener endog at USA bör ha baser på de britiske öyer for å hindre en framtrengen i Atlanterhavet. De britiske besiddelser i Vest-Afrika er like viktige for beskyttelsen av Sydamerika, og de britiske posisjoner i Stillehavet er av stor betydning, kanskje särlig for forsvaret av Kina. Lippmann går skarpt i rette med den populäre oppfatning at når det gjelder samarbeid med England, så er det det britiske diplomati som trekker Onkel Sam ved nesen. Det er selvfölgelig uoverensstemmelser mellom de to land, som bunner i forskjellige omgangsformer og motstridende handelspolitiske interesser, men det er bare familieuenighet.

Amerika må også väre interessert i å gjenopprette Frankrikes integritet, fordi England kan trues alvorlig herfra. Det samme gjelder de andre vesteuropeiske stater fra Norge i nord til Spania i sör. - Trass i ideologiske motsetninger har forholdet til Russland alltid vært godt. Det kommer bl.a. av at det helt til det siste har vært en potensiell fiende mellom dem både i Europa og Asia, nemlig Tyskland og Japan. De to land har derfor hatt interesse av gjensidig å stötte hverandre. Etter denne krigen vil Tyskland og Japan neppe oppstå som stormakter igjen. Russland og USA kommer derfor neppe nærmere hverandre og spörsmålet er om det da vil gå like godt. - I Europa vil det avhenge av hvorledes ordningen blir i det beltet av mindre stater som skiller de to stormakters interesse-

sfærer. På den ene side, mener Lippmann, vil det være skjebnesvangert å knytte disse statene til en allianse med Vestmaktene. Det ville hos russerne framkalle den gamle mistenken om intervensjon, og resultatet ville bare bli at Russland forsöker å sluke dem. På den annen side vil en russisk maktpolitikk overfor disse "randstater" fra begynnelsen av bare sette ondt blod overfor Vestmaktene og skape mistanker hos dem. Lösningen må etter Lippmanns mening være at de angjeldende stater ikke binder seg for sterkt til noen stormakt. Dette vil kunne gi Russland den sikkerhet det trenger.- I Stillehavet vil de to stormakter komme ganske anderledes nær inn på hverandre. Når Japan er tilintetgjort, vil de to stormakter dominere hver sin del av Stillehavet. Men hittil har det ikke vært noen interessekonflikt mellom dem, selv ikke rent indirekte slik som f. eks. mellom England og Russland i Asia.

Den framtidige utvikling i Öst-Asia er avhengig av så mange ukjente faktorer at det er umulig å forutse den. Mens det på den vestlige halvkule en er innen mulighetens grenser å oppnå en stabilisering, fordi statene har nådd en tilnærmelsesvis lik utviklingsgrad og alle på en ganske annen måte har stiftet bekjentskap med teknikken, står landene i östen overfor en ekspansjon som vi ikke vet hvor kan ende. Kina er vel det viktigste av disse landene. USA har i de siste 40-50 år vært tilhenger av den åpne dörs politikk og har gjennom den krigen som det har innlatt seg på gitt landet en sjanse til å få den stilling som det etter kultur, folketall og resurser fortjener, og det kommer ganske sikkert til å yte Kina assistanse med oppnåelsen av dette mål. Hva kommer det av at USA har interessert seg så sterkt for disse områdene, mens det nesten ikke har villet se til Europa engang? Opprinnelig var det nok handelspolitikk med i spillet, Kina var et enestående marked. Dertil kom at Monroedoktrinen gav sikkerhet i Atlanterhavet, og da kunne en ekspansjon lettere gjennomföres i Stillehavet. Tilslutt kom strategiske hensyn: Filippinene kan bare sikres via Kina. -Lippmann slutter sin behandling av Öst-Asia med de ord at Japans nederlag ikke vil betegne slutten på en urolig epoke, men snarere begynnelsen. Omtrent halvparten av verden vil derfor vanskelig kunne stabiliseres uten videre, og Lippmann anbefaler USAs tilslutning til en internasjonal sikkerhetsorganisasjon utrustet med nödvendige maktmidler, som kan holde den framtidige utvikling innenfor fredlige kanaler.

USAs nåværende forbund med England, Russland og Kina er ikke noe nytt, sier Lippmann. Vi har sett gjennom mer enn ett sekel at når våre livsinteresser er blitt truet, så har det alltid kommet an på de nevnte makter. Men ingen av dem er europeiske i ordets snevre betydning, derfor lar det seg godt gjöre å komme utenom Washingtons og Jeffersons ord om allianser, som först og fremst var myntet på indre europeiske forhold. USA er dypest sett bare interessert i Europa indirekte, og det er i den utstrekning en stat der blir så mektig at den er istand til utenomeuropeisk ekspansjon. For å sikre sine interesser må USA fortsette det kjerneforbund med stormaktene som er påbegynt under denne krigen. Dets utenrikspolitikk må gjöres solvent, för det har råd til å påta seg ytterligere forpliktelser, det er Lippmanns syn. Viljen hos disse store til å fortsette samarbeidet er den eneste mulige skaper av en almen internasjonal ordning. Feilen ved Folkeforbundet var at man skapte det yttre apparat för det indre samarbeid mellom de utslagsgivende faktorer var ordnet. Lippmann er oppmerksom på at det kan synes som om han har forbigått de mindre nasjoner. Men, sier han, det hele avhenger i den grad av de store at det er forsvarlig å legge hovedvekten her. Men på den annen side er det sikkert at kjerneforbundet ikke kan holde uten en real og u-imperialistisk opptreden mot de mindre nasjoner. Forholdet må reguleres av internasjonale lover eller overenskomster til småstatenes beskyttelse. Hvis sikkerhetsorganisasjonen bygger på dette grunnlag vil den få autoritet.

\- 0 -

De förste 109 dagene etter landstigningen i Normandie förte de allierte i land nesten 2, 5 mill. mann og 15 mill. tonn krigsfornødenheter, derav over 500 000 biler. Tusenvis av amerikanske lokomotiver og vogner er fört i land. Hver uke transporteres nå 100 000 tonn gods pr. jernbane. Oljeledninger på 1,250 km. er lagt ut fra Kanalen og Middelhavet til frontene. De amerikanske troppene på kontinentet får daglig minst 4 mill. liter bensin.

\- 0 -

På den arabiske kongressen i Alexandria

For en tid siden ble de delegerte enige om opprettelsen av en "Liga av de arabiske land" med Transjordan, Iran, Saud-Arabia, Syria, Libanon, Yemen og Egypt som medlemmer. Den arabiske kongressen erklærte bl.a. at Palestina er en integrerende del av de arabiske land. Arabernes rettigheter i dette land må bevares og beskyttes. Storbritannias löfte om å stoppe den jödiske innvandring til Palestina er et skritt som fremmer freden. Vi har all sympati med jödene p.g.a. den brutale behandling de har vært utsatt for i Europa, men dette kan ikke forandre vårt standpunkt til sionismen (den jödiske bevegelse med det mål å skaffe jödene et hjem i Palestina). På den annen side uttalte president Roosevelt for kort tid siden at hvis han ble gjenvalgt, ville han gi de sionistiske bevegelsene i Amerika all mulig stötte.

Hvorfor vil ikke araberne gi de forfulgte jöder et tilfluktssted i Palestina? Jo, araberne har bodd der i 1400 år og mener at de har en velgrunnet rett til fortsatt å bo der.

Palestina er et engelsk mandat. Ifölge den britiske hvitbok om Palestina, som ble lagt fram i 1939, skulle den frie jödiske innvandring til Palestina höre opp 31. mars 1944 og deretter være avhengig av arabernes samtykke. Men av de 75.000 jöder som har lov til å innvandre mellom 1939 og 1944 er mangfoldige tusen ennå ikke nådd fram til Palestina og immigrasjonen skal fortsette inntil det fastsatte antall er nådd. - Men dermed blir ikke problemet löst.

Situasjonen har ikke forandret seg siden 1939. Nå som dengang vil araberne i Palestina ha selvstendighet i en stat som ikke har jödisk majoritet. Nå som dengang er jödene utilfredse med å være i minoritet og pröver ved hjelp av immigrasjon, oppkjöp av faste eiendommer og ökonomisk ekspansjon å bli den dominerende gruppe. Krigen har på mange måter utdypet kløften mellom de to folkeslag. Palestina-araberne mener at hvis det ikke var for jödespörsmålet ville de bli kvitt mandatet og få fullt selvstyre. Samtidig er jödenes önske om å etablere et territorium fullt ut under egen kontroll blitt en livssak for dem p.g.a. de fryktelige jödeforfölgelsene i Europa. Man önsker å ha Palestina som et trygt tilfluktssted.

Man hadde håpet at opprettelsen av den arabiske liga, ville skape grunnlaget for en varigere lösning. Hvis araberne i Palestina blir nær forbundet med et arabisk samfunn på ca. 5 mill. medlemmer, behöver de ikke å være redde for å bli minoritet i et voksende jödisk samfunn. Men de uttalelser som ble gjort på den arabiske kongressen synes ikke å tyde på at partene har nærmet seg hverandre. - Spörsmålet har også en viktig ökonomisk side. På sitt nåværende ökonomiske og produksjonstekniske utviklingstrinn er ikke Palestina istand til å absorbere ubegrensede mengder med innvandrere. Men krigen har heldigvis forandret den ökonomiske bagrunn i Midt-Östen og skapt nye muligheter for framgang og utvikling.

Hvordan forholdene enn ligger an, må det aldri glemmes hvilken umenneskelig behandling jödene har vært utsatt for og verden plikter å strekke seg langt for å hjelpe de jöder som overlever denne krigen.

\- 0 -

Når nå befrielsen av Norge er begynt, er det viktigere enn noensinne at paroler og meldinger går ut korrekt. Spre sann opplysning, og stans ryktene, som gjör oss usikre og beröver oss evnen til nöktern overveielse. Rykter er en farlig fiende. Omtrentlig viden er ofte verre enn ingen. Husk også at tyskerne bevisst arbeider med falske opprop om streiker, partisankamper osv som er meget effektive norske kampmidler når de blir anvendt i rette öyeblikk, men som kan avslöre organisasjonene og svekke frigjöringskampen hvis de blir satt inn i utide.

Legg stor vekt på meddelelser, råd og anvisninger fra Overkommandoen. I tiden framover er de viktigere for oss enn de detaljerte krigsnyhetene.

\- 0 -

1.eks.

Mappe 93
Ekspl. 32 A.
Dato 9.11.44.
Avd. 3A-1185/44.
L.nr. 5792

UKEN SOM GIKK (2. - 8. nov.)

Norge. Det trekk i utviklingen for Norges vedkommende som i siste uke har vakt störst oppmerksomhet er de norske regjeringsmedlemmers besök i Stockholm og i forbindelse med det den store utenrikspolitiske debatt i den svenske riksdag og den svenske presses kommentarer.

Utenriksminister Trygve Lie og justisminister Terje Wold kom - i amerikanske fly under kommando av Bernt Balchen - til Stockholm sammen med en del embetsmenn for å forhandle med den svenske regjering. At medisinaldirektör Evang, som også er norsk delegert ved den internasjonale hjelpeorganisasjonen UNRRA, kom med, tyder på at forhandlingene om svensk humanitär hjelp til Norge - mat, klär, medisin osv. - både i krigens sluttfase og i overgangstiden sto lang framme på dagsordenen, men det er helt tydelig at også viktige politiske spörsmål ble tatt opp.

Ved et tilfelle som så ut som en tanke hadde den svenske riksdag forrige mandag en utenrikspolitisk debatt på grunnlag av en erklæring fra regjeringen. Erklæringen understreket Sveriges vilje til fortsatt å holde seg utenfor krigen og redegjorde for den drastiske nedskjæring av den svenske eksport til Tyskland i löpet av siste halvår. Erklæringen omtaler videre den skjerpede tyske terror i Norge (og Danmark), og sier at den svenske regjering ikke kan slå seg til tåls med at tyskerne på dens henvendelser i saken svarer at det ikke angår Sverige. Den svenske regjering "förbehåller sig att framgå så som bäst motsvarar syftet att söka ernå lättnad åt de beträngda". Erklæringen omtaler også den truende forsyningssituasjon Norge står overfor, en situasjon som gjör at hungersnöd truer til våren hvis ingen forandring skjer. Den svenske eksport av levnetsmidler til Norge er i det siste blitt fordoblet, og man håper å kunne öke den ytterligere, bortsett fra at det er gjort betydelige forberedelser for snarest mulig å komme Norge til hjelp med nödvendige varer så snart okkupasjonen heves.

I debatten, hvor bl.a. så framstående svenske politikere som de tidligere utenriksministre Sandler og Undén deltok, ble det gitt skarpt uttrykk for den forbitrelse man i Sverige föler overfor tyskernes skrekkvelde i Norge. Det later til at svenskene nå omsider, ikke minst etter "Westfalen katastrofen, har fått öynene fullt opp for hva som foregår i vårt land, og fra mange hold ble det med styrke krevd at Sverige ikke måtte la noe uforsökt for å stötte Norge og Danmark overfor den brutale tyske terror.

Så vidt referatene. Hva forhandlingene mellom de norske ministre og den svenske regjering angår, foreligger det ingen offisielle meddelelser om, bortsett fra at Sverige har gitt Norge en kreditt på 100 millioner kroner; men av pressekommentarer i Sverige og England kan man slutte seg til fölgende: De norske utsendinger kom til Sverige etter svensk innbydelse; at besöket falt sammen med gjenerobringen av Kirkenes var tydeligvis en tilfeldighet, men denne begivenhet gav naturligvis forhandlingene öket aktualitet. Meget tyder på at Sverige nå i krigens sluttfase akter å fravike den linje det tidligere har fulgt i forholdet til Tyskland når det gjelder Norge og Danmark og gå over til å före en politikk som man kan betegne som en "ikke-krigförende" stats. Representanten Hallén i andrekammaren sa det i rene ord: "Vi har tidligere inntatt stillingen "ikke-krigförende", og vi kan komme til å gjöre det igjen. Det kan tenkes at vi kommer til å gi Norge og Danmark samme stötte som vi engang ga Finnland. Det er en oppfatning som deles av store deler av vårt folk." Hallén formodet at også spörsmål av denne art ble dröftet mellom den norske og svenske regjering. Det samme er kommet fram i svenske pressekommentarer, som ellers understreker en uttalelse av Sandler i debatten om at man ville gjöre en god sak en dårlig tjeneste ved nå å diskutere hele spörsmålet offentlig. Regjeringen har, sier "Dagens Nyheter" en sterk folkemening å henvise til, "om den allvarligt råder tyskarna att beakta att svenskarna har mod, hittills inte använda, att stödje sine bröder i ytterste nöd."

I Diplomatiske kretser i London antar man at spörsmålet om innsats nå i Nordnorge av de norske politistyrker i Sverige ble dröftet i Stockholm, og uttalelser i svenske aviser tyder på at saken alt er iorden. Av norske politistyrker som er ferdigutdannet nå, fins det i Sverige ca. 11 000 mann, og man kan vel regne med at en betydelig del av dem blir sendt til Finnmark. "Dagens Nyheter" antyder at det vil bli sendt flere enn de egentlige politioppgaver i de befridde strök krever. Som chef for de norske styrker i Nord-Norge som kong Håkon bebudet ville bli satt inn, skal være utpekt general Steffens, som i mange år har vært militärattaché i Moskva.

De norske ministre er nå reist videre til Moskva, hvor de har hatt sin förste konferanse med Molotov. Formodentlig blir först og framst spörsmål i forbindelse med administrasjonen av de befridde strök i Nord-Norge dröftet. Etter meldinger nordfra går samarbeidet på stedet utmerket. De russiske styrker ble hilst med begeistring av befolkningen da de rykket inn i det Kirkenes tyskerne hadde gjort sitt beste for å ödelegge. Tross tyskernes forsök på tvangsevakuering av befolkningen, var det mange som ble igjen, og livet begynner å anta så normale former som det er mulig i en by hvor de fleste husene er brent eller sprengt i luften. Befolkningen har opprettet et råd som inntil videre styrer kommunen med tidligere ordförer Sverre Dönvik i spissen og med bl.a. 2 arbeidere, 1 läge og en ingeniör som medlemmer. Jakten på quislingene er i gang og det blir vist stor omsorg fra befolkningens side overfor sårede russiske soldater. Det norske flagg vaier over et stykke frigjort Norge.

Fra Ishavsfronten meldes forövrig at finnene har tatt Ivalo ved Enaresjöen og svinger vestover mot norskegrensen, mens russerne nærmer seg Ivalo fra nord, fra Petsamoområdet som er helt renset. Fra Kirkenes-avsnittet er ikke meldt om nye bevegelser, og särlig stor fart i operasjonene i disse strök kan neppe på-regnes på denne årstid. Dertil kommer at terrengforholdene på sörsiden av Varangerfjorden er temmelig vanskelige. Tyskerne fortsetter forövrig sin hensynslöse tvangsevakuering av befolkningen i Finnmark, og gjör visstnok foranstaltninger til evakuering også av Troms. Om det kan gjennomföres er en annen sak.

Vestfronten. Scheldemunningen, innlöpet til Antwerpens havn, er nå definitivt renset. Det gjenstår bare en del spredte tyske motstandsreder på Walcheren, som ikke kan genere skipsfarten på Schelde, og det vil neppe vare mer enn et par dager för Antwerpens store, uskadte havneanlegg som ligger så nær de viktigste avsnitt på Vestfronten, kan tas i bruk av de allierte. Det vil snart kunne skape en helt ny situasjon, idet de allierte tidligere utvilsomt har vært sterkt hindret i sine operasjoner med tungt materiell av transportvansker. Nettopp deres sterkt mekaniserte, overlegne styrker trenger store tilförsler for å kunne gjöre seg gjeldende som de skal. - Sluttkampen på Walcheren ble innledet med de britiske landganger ved Westkapelle på öyas vestside og ved Vlissingen, den viktige havneby på sörsiden. I löpet av få dager hadde commando-styrkene et fast grep på sine bruhoder; Vlissingen og Domburg ble tatt 3. nov. og Middelburgs fall fulgte den 7. Den siste tyske kanonstilling er brakt til taushet, og hittil er tatt 8500 fanger på Sör-Beveland og Walcheren, og 12 000 i den i forrige uke likviderte Breskens-lommen.

Også slaget i Brabant har fortsatt utviklet seg gunstig for de britiske styrker, som nå står langs Maas fra s'Hertogenbosch til havet. Tyskerne har bare igjen et par små bruhoder, og har lidt store tap under retretten. Man regner at den 15. armé har mistet halvparten av sine gjenværende styrker; de ble da offensiven begynte anslått til 60-70 000 mann. - I Aachen-sektoren har amerikanerne renset Hürtgen-skogen, söröst for byen. På Moselle-fronten har amerikanerne hatt god framgang siste

farer. På den ene side, mener Lippmann, vil det være skjebnesvangert å knytte disse statene til en allianse med Vestmaktene. Det ville hos russerne framkalle den gamle mistenken om intervensjon, og resultatet ville bare bli at Russland forsöker å sluke dem. På den annen side vil en russisk maktpolitikk overfor disse "randstater" fra begynnelsen av bare sette ondt blod overfor Vestmaktene og skape mistanker hos dem. Lösningen må etter Lippmanns mening være at de angjeldende stater ikke binder seg for sterkt til noen stormakt. Dette vil kunne gi Russland den sikkerhet det trenger.- I Stillehavet vil de to stormakter komme ganske anderledes nær inn på hverandre. Når Japan er tilintetgjort, vil de to stormakter dominere hver sin del av Stillehavet. Men hittil har det ikke vært noen interessekonflikt mellom dem, selv ikke rent indirekte slik som f. eks. mellom England og Russland i Asia.

Den framtidige utvikling i Öst-Asia er avhengig av så mange ukjente faktorer at det er umulig å forutse den. Mens det på den vestlige halvkule en er innen mulighetens grenser å oppnå en stabilisering, fordi statene har nådd en tilnärmelsesvis lik utviklingsgrad og alle på en ganske annen måte har stiftet bekjentskap med teknikken, står landene i östen overfor en ekspansjon som vi ikke vet hvor kan ende. Kina er vel det viktigste av disse landene. USA har i de siste 40-50 år vært tilhenger av den åpne dörs politikk og har gjennom den krigen som det har innlatt seg på gitt landet en sjanse til å få den stilling som det etter kultur, folketall og resurser fortjener, og det kommer ganske sikkert til å yte Kina assistanse med oppnåelsen av dette mål. Hva kommer det av at USA har interessert seg så sterkt for disse områdene, mens det nesten ikke har villet se til Europa engang? Opprinnelig var det nok handelspolitikk med i spillet, Kina var et enestående marked. Dertil kom at Monroedoktrinen gav sikkerhet i Atlanterhavet, og da kunne en ekspansjon lettere gjennomföres i Stillehavet. Tilslutt kom strategiske hensyn: Filippinene kan bare sikres via Kina. -Lippmann slutter sin behandling av Öst-Asia med de ord at Japans nederlag ikke vil betegne slutten på en urolig epoke, men snarere begynnelsen. Omtrent halvparten av verden vil derfor vanskelig kunne stabiliseres uten videre, og Lippmann anbefaler USAs tilslutning til en internasjonal sikkerhetsorganisasjon utrustet med nödvendige maktmidler, som kan holde den framtidige utvikling innenfor fredlige kanaler.

USAs nåværende forbund med England, Russland og Kina er ikke noe nytt, sier Lippmann. Vi har sett gjennom mer enn ett sekel at når våre livsinteresser er blitt truet, så har det alltid kommet an på de nevnte makter. Men ingen av dem er europeiske i ordets snevre betydning, derfor lar det seg godt gjöre å komme utenom Washingtons og Jeffersons ord om allianser, som först og fremst var myntet på indre europeiske forhold. USA er dypest sett bare interessert i Europa indirekte, og det er i den utstrekning en stat der blir så mektig at den er istand til utenomeuropeisk ekspansjon. For å sikre sine interesser må USA fortsette det kjerneforbund med stormaktene som er påbegynt under denne krigen. Dets utenrikspolitikk må gjöres solvent, för det har råd til å påta seg ytterligere forpliktelser, det er Lippmanns syn. Viljen hos disse store til å fortsette samarbeidet er den eneste mulige skaper av en almen internasjonal ordning. Feilen ved Folkeforbundet var at man skapte det ytre apparat för det indre samarbeid mellom de utslagsgivende faktorer var ordnet. Lippmann er oppmerksom på at det kan synes som om han har forbigått de mindre nasjoner. Men, sier han, det hele avhenger i den grad av de store at det er forsvarlig å legge hovedvekten her. Men på den annen side er det sikkert at kjerneforbundet ikke kan holde uten en reel og u-imperialistisk opptreden mot de mindre nasjoner. Forholdet må reguleres av internasjonale lover eller overenskomster til småstatenes beskyttelse. Hvis sikkerhetsorganisasjonen bygger på dette grunnlag vil den få autoritet.

\- 0 -

De förste 109 dagene etter landstigningen i Normandie förte de allierte iland nesten 2,5 mill. mann og 15 mill. tonn krigsfornödenheter, derav over 500 000 biler. Tusenvis av amerikanske lokomotiver og vogner er fört i land. Hver uke transporteres nå 100 000 tonn gods pr. jernbane. Oljeledninger på 1,250 km. er lagt ut fra Kanalen og Middelhavet til frontene. De amerikanske troppene på kontinentet får daglig minst 4 mill. liter bensin.

\- 0 -

På den arabiske kongressen i Alexandria

For en tid siden ble de delegerte enige om opprettelsen av en "Liga av de arabiske land" med Transjordan, Iran, Saud-Arabia, Syria, Libanon, Yemen og Egypt som medlemmer. Den arabiske kongressen erklärte bl.a. at Palestina er en integrerende del av de arabiske land. Arabernes rettigheter i dette land må bevares og beskyttes. Storbritannias löfte om å stoppe den jödiske innvandring til Palestina er et skritt som fremmer freden. Vi har all sympati med jödene p.g.a. den brutale behandling de har vært utsatt for i Europa, men dette kan ikke forandre vårt standpunkt til sionismen (den jödiske bevegelse med det mål å skaffe jödene et hjem i Palestina). På den annen side uttalte president Roosevelt for kort tid siden at hvis han ble gjenvalgt, ville han gi de sionistiske bevegelsene i Amerika all mulig stötte.

Hvorfor vil ikke araberne gi de forfulgte jöder et tilfluktssted i Palestina? Jo, araberne har bodd der i 1400 år og mener at de har en velgrunnet rett til fortsatt å bo der.

Palestina er et engelsk mandat. Ifölge den britiske hvitbok om Palestina, som ble lagt fram i 1939, skulle den frie jödiske innvandring til Palestina höre opp 31. mars 1944 og deretter være avhengig av arabernes samtykke. Men av de 75.000 jöder som har lov til å innvandre mellom 1939 og 1944 er mangfoldige tusen ennå ikke nådd fram til Palestina og immigrasjonen skal fortsette inntil det fastsatte antall er nådd. - Men dervod blir ikke problemet löst.

Situasjonen har ikke forandret seg siden 1939. Nå som dengang vil araberne i Palestina ha selvstendighet i en stat som ikke har jödisk majoritet. Nå som dengang er jödene utilfredse med å være i minoritet og pröver ved hjelp av immigrasjon, oppkjöp av faste eiendommer og ökonomisk ekspansjon å bli den dominerende gruppe. Krigen har på mange måter utdypet kléften mellom de to folkeslag. Palestina-araberne mener at hvis det ikke var for jödespörsmålet ville de bli kvitt mandatet og få fullt selvstyre. Samtidig er jödenes önske om å etablere et territorium fullt ut under egen kontroll blitt en livssak for dem p.g.a. de fryktelige jödeforfölgelsene i Europa. Man önsker å ha Palestina som et trygt tilfluktssted.

Man hadde håpet at opprettelsen av den arabiske liga, ville skapt grunnlaget for en varigere lösning. Hvis araberne i Palestina blir nær forbundet med et arabisk samfunn på ca. 5 mill. medlemmer, behöver de ikke å være redde for å bli minoritet i et voksende jödisk samfunn. Men de uttalelser som ble gjort på den arabiske kongressen synes ikke å tyde på at partene har nærmet seg hverandre. - Spörsmålet har også en viktig ökonomisk side. På sitt nåværende ökonomiske og produksjonstekniske utviklingstrinn er ikke Palestina istand til å absorbere ubegrensede mengder med innvandrere. Men krigen har heldigvis forandret den ökonomiske begrunn i Midt-Östen og skapt nye muligheter for framgang og utvikling.

Hvordan forholdene enn ligger an, må det aldri glemmes hvilken umenneskelig behandling jödene har vært utsatt for og verden plikter å strekke seg langt for å hjelpe de jöder som overlever denne krigen.

\- 0 -

Når nå befrielsen av Norge er begynt, er det viktigere enn noensinne at paroler og meldinger går ut korrekt. Spre sann opplysning, og stans ryktene, som gjör oss usikre og beröver oss evnen til nökternt overveielse. Ryktet er en farlig fiende. Omtrentlig viden er ofte verre enn ingen. Husk også at tyskerne bevisst arbeider med falske opprop om streiker, partisankamper osv som er meget effektive norske kampmidler når de blir anvendt i rette öyeblikk, men som kan avslöre organisasjonene og svekke frigjöringskampen hvis de blir satt inn i utide.

Legg stor vekt på meddelelser, råd og anvisninger fra Overkommandoen. I tiden framover er de viktigere for oss enn de detaljerte krigsnyhetene.

\- 0 -

1. eks.

Mappe 95
Ekspl. 32 A.
Dato 9.11.44.
Avd. 3A-1185/44.
L.nr. 5792

K R O N I K K E N

Nr. 32 — 9. nov.1944.

UKEN SOM GIKK (2. - 8. nov.)

Norge. Det trekk i utviklingen for Norges vedkommende som i siste uke har vakt störst oppmerksomhet er de norske regjeringsmedlemmers besök i Stockholm og i forbindelse med det den store utenrikspolitiske debatt i den svenske riksdag og den svenske presses kommentarer.

Utenriksminister Trygve Lie og justisminister Terje Wold kom - i amerikanske fly under kommando av Bernt Balchen - til Stockholm sammen med en del embetsmenn for å forhandle med den svenske regjering. At medisinaldirektör Evang, som også er norsk delegert ved den internasjonale hjelpeorganisasjonen UNRRA, kom med, tyder på at forhandlingene om svensk humanitär hjelp til Norge - mat, klär, medisin osv. - både i krigens sluttfase og i overgangstiden sto lang framme på dagsordenen, men det er helt tydelig at også viktige politiske spörsmål ble tatt opp.

Ved et tilfelle som så ut som en tanke hadde den svenske riksdag forrige mandag en utenrikspolitisk debatt på grunnlag av en erklæring fra regjeringen. Erklæringen understreket Sveriges vilje til fortsatt å holde seg utenfor krigen og redegjorde for den drastiske nedskjäring av den svenske eksport til Tyskland i löpet av siste halvår. Erklæringen omtaler videre den skjerpede tyske terror i Norge (og Danmark), og sier at den svenske regjering ikke kan slå seg til tåls med at tyskerne på dens henvendelser i saken svarer at det ikke angår Sverige. Den svenske regjering "förbehåller sig att framgå så som bäst motsvarar syftet att söka ernå lättnad åt de beträngda". Erklæringen omtaler også den truende forsyningssituasjon Norge står overfor, en situasjon som gjör at hungersnöd truer til våren hvis ingen forandring skjer. Den svenske eksport av levnetsmidler til Norge er i det siste blitt fordoblet, og man håper å kunne öke den ytterligere, bortsett fra at det er gjort betydelige forberedelser for snarest mulig å komme Norge til hjelp med nödvendige varer så snart okkupasjonen heves.

I debatten, hvor bl.a. så framstående svenske politikere som de tidligere utenriksministre Sandler og Undén deltok, ble det gitt skarpt uttrykk for den forbitrelse man i Sverige föler overfor tyskernes skrekkvelde i Norge. Det later til at svenskene nå omsider, ikke minst etter "Westfalen katastrofen, har fått öynene fullt opp for hva som foregår i vårt land, og fra mange hold ble det med styrke krevd at Sverige ikke måtte la noe uforsökt for å stötte Norge og Danmark overfor den brutale tyske terror.

Så vidt referatene. Hva forhandlingene mellom de norske ministre og den svenske regjering angår, foreligger det ingen offisielle meddelelser om, bortsett fra at Sverige har gitt Norge en kreditt på 100 millioner kroner; men av pressekommentarer i Sverige og England kan man slutte seg til fölgende: De norske utsendinger kom til Sverige etter svensk innbydelse; at besöket falt sammen med gjenerobringen av Kirkenes var tydeligvis en tilfeldighet, men denne begivenhet gav naturligvis forhandlingene öket aktualitet. Meget tyder på at Sverige nå i krigens sluttfase akter å fravike den linje det tidligere har fulgt i forholdet til Tyskland når det gjelder Norge og Danmark og gå over til å före en politikk som man kan betegne som en "ikke-krigförende" stats. Representanten Hallén i andrekammaren sa det i rene ord: "Vi har tidligere inntatt stillingen "ikke-krigförende", og vi kan komme til å gjöre det igjen. Det kan tenkes at vi kommer til å gi Norge og Danmark samme stötte som vi engang ga Finnland. Det er en oppfatning som deles av store deler av vårt folk." Hallén formodet at også spörsmål av denne art ble dröftet mellom den norske og svenske regjering. Det samme er kommet fram i svenske pressekommentarer, som ellers understreker en uttalelse av Sandler i debatten om at man ville gjöre en god sak en ärlig tjeneste ved nå å diskutere hele spörsmålet offentlig. Regjeringen har, sier "Dagens Nyheter" en sterk folkemening å henvise til, "om den allvarligt råder tyskarna att beakta att svenskarna har model, hittills inte använda, att stödje sine bröder i ytterste nöd."

I Diplomatiske kretser i London antar man at spörsmålet om innsats nå i Nordnorge av de norske politistyrker i Sverige ble dröftet i Stockholm, og uttalelser i svenske aviser tyder på at saken alt er iorden. Av norske politistyrker som er ferdigutdannet nå, fins det i Sverige ca. 11 000 mann, og man kan vel regne med at en betydelig del av dem blir sendt til Finnmark. "Dagens Nyheter" antyder at det vil bli sendt flere enn de egentlige politioppgaver i de befridde strök krever. Som chef for de norske styrker i Nord-Norge som kong Håkon bebudet ville bli satt inn, skal være utpekt general Steffens, som i mange år har vært militärattaché i Moskva.

De norske ministre er nå reist videre til Moskva, hvor de har hatt sin förste konferanse med Molotov. Formodentlig blir först og framst spörsmål i forbindelse med administrasjonen av de befridde strök i Nord-Norge dröftet. Etter meldinger nordfra går samarbeidet på stedet utmerket. De russiske styrker ble hilst med begeistring av befolkningen da de rykket inn i det Kirkenes tyskerne hadde gjort sitt beste for å ödelegge. Tross tyskernes forsök på tvangsevakuering av befolkningen, var det mange som ble igjen, og livet begynner å anta så normale former som det er mulig i en by hvor de fleste husene er brent eller sprengt i luften. Befolkningen har opprettet et råd som inntil videre styrer kommunen med tidligere ordförer Sverre Dönvik i spissen og med bl.a. 2 arbeidere, 1 läge og en ingeniör som medlemmer. Jakten på quislingene er i gang og det blir vist stor omsorg fra befolkningens side overfor sårede russiske soldater. Det norske flagg vaier over et stykke frigjort Norge.

Fra Ishavsfronten meldes forövrig at finnene har tatt Ivalo ved Enaresjöen og svinger vestover mot norskegrensen, mens russerne nærmer seg Ivalo fra nord, fra Petsamoområdet som er helt renset. Fra Kirkenes-avsnittet er ikke meldt om nye bevegelser, og särlig stor fart i operasjonene i disse strök kan neppe på-regnes på denne årstid. Dertil kommer at terrengforholdene på sörsiden av Varangerfjorden er temmelig vanskelige. Tyskerne fortsetter forövrig sin hensynslöse tvangsevakuering av befolkningen i Finnmark, og gjör visstnok forenstaltninger til evakuering også av Troms. Om det kan gjennomföres er en annen sak.

Vestfronten. Scheldemunningen, innlöpet til Antwerpens havn, er nå definitivt renset. Det gjenstår bare en del spredte tyske motstandsreder på Walcheren, som ikke kan genere skipsfarten på Schelde, og det vil neppe vare mer enn et par dager för Antwerpens store, uskadte havneanlegg som ligger så nær de viktigste avsnitt på Vestfronten, kan tas i bruk av de allierte. Det vil snart kunne skape en helt ny situasjon, idet de allierte tidligere utvilsomt har vært sterkt hindret i sine operasjoner med tungt materiell av transportvansker. Nettopp deres sterkt mekaniserte, overlegne styrker trenger store tilförsler for å kunne gjöre seg gjeldende som de skal. - Sluttkampen på Walcheren ble innledet med de britiske landganger ved Westkapelle på öyas vestside og ved Vlissingen, den viktige havneby på sörsiden. I löpet av få dager hadde commando-styrkene et fast grep på sine bruhoder; Vlissingen og Domburg ble tatt 3. nov. og Middelburgs fall fulgte den 7. Den siste tyske kanonstilling er brakt til taushet, og hittil er tatt 8500 fanger på Sör-Beveland og Walcheren, og 12 000 i den i forrige uke likviderte Breskens-lommen.

Også slaget i Brabant har fortsatt utviklet seg gunstig for de britiske styrker, som nå står langs Maas fra s'Hertogenbosch til havet. Tyskerne har bare igjen et par små bruhoder, og har lidt store tap under retretten. Man regner at den 15. armé har mistet halvparten av sine gjenværende styrker; de ble da offensiven begynte anslått til 60-70 000 mann. - I Aachen-sektoren har amerikanerne renset Hürtgen-skogen, söröst for byen. På Mosellefronten har amerikanerne hatt god framgang siste

dögn.

Östfronten. I Östpreussen raser det fortsatt forbitrede kamper, särlig ved Gumbinnen og Goldap, hvor tyskerne har satt inn voldsomme motangrep og lider store tap. Spörsmålet er bare hvor lenge de makter å fortsette. I Latvia er det russiske press mot de innesluttede ca. 25 tyske divisjoner på Kurland-halvöya öket. – De mest oppsiktsvekkende bevegelser på Östfronten har imidlertid funnet sted i Ungarn. Etterat russerne hadde avgjort det store panserslag i den n.ö. delen av Ungarn, ved Debrecen, til sin fordel for 14 dager siden, gjennomförte de en beundringsverdig rask og smidig rokade av sine panserstyrker, som ble satt inn i et kraftig offensivt stöt nordover i slettelandet mellom Tissa og Donau fra Szeged-avsnittet av. Tyskerne ytet til å begynne med kraftig motstand, men da det viktige trafikknutepunkt Kecskemet falt 2. nov., bröt hele det tyske forsvar sammen og tyskerne måtte i all hast falle tilbake på Budapest. Alt 4. nov. sto russerne ved byens forsteder, og for öyeblikket raser et voldsom slag om den ungarske hovedstad. Tyskerne har hensynslöst kastet inn en rekke elitedivisjoner i forsvaret av byen, og de russiske angrepsoperasjoner fra sör, öst og nordost har delvis vært hemmet av dårlig vär. Når tyskerne setter så meget inn på forsvaret av byen – som p.g.a. russernes muligheter for utflankering av den neppe kan holdes lenge – er det fordi det er den siste hovedstilling foran Wien-linjen, det gjelder å vinne tid om den kjöpes aldri så dyrt. Når Budapest faller, må tyskerne repliere på en stilling, hvis tre hjörnepunkter betegnes av byene Sopron, Wien og Bratislava og som er den siste lås foran Donau- og Morava-dalene, innfallsveiene til Österrike og den strategisk viktige "böhmiske bastion". Når russerne trenger inn der, er faren for den tyske sörfront – som hittil har kunnet betraktes som et sekundärt operasjonsteater – akutt. De er ikke bare den viktige metallindustri i Österrike og Tsjekkoslovakia truet, men også det sörtyske höyland (fra posisjoner nord for Alpene), Sachsens og Schlesiens livsviktige industriströk. Det vil kanskje vise seg at operasjonene i Sörösteuropa ikke er de minst viktige i denne begivenhetsrike sommer og höst.

I Jugoslavia har Titos og de allirtes styrker befridd bl.a. den viktige havneby Zara, Monastir og andre steder, behersker hele den jugoslavisk-greske grense og truer det viktige trafikknutepunktet Skoplje. I Tirna, den albanske hovedstad, foregår heftige kamper mellom besettelsestroppene og friskarer. Hellas er nå befridd i sin helhet.

Presidentvalget i USA ble som forutsagt en klar seir for Roosevelt og hans politikk. Roosevelt ble valt for 4. gang og fårsåledes 16 års funksjonstid, noe helt uhört i amerikansk historie. Det er hittil talt opp 27,2 mill. stemmer for Roosevelt og 22,3 mill. for Dewey. Viktig er det at det demokratiske parti har beholdt sitt flertall i kongressen. I representantenes hus ser det ut til at partiet har fått hele 38 stemmers overvekt (mot 2 i foregående periode), og også i senatet vil demokratene få majoritet. Dermed unngår man den fare som på mange måter var närliggende at Roosevelt ble gjenvalt, men mistet sitt flertall i kongressen, noen Wilson gjorde i 1918 og som i höy grad bidro til å svekke hans posisjon på fredskonferansen.

Hvilken betydning har så resultatet? For det förste er det (tross i at det ikke har värt noen meningsforskjell om krigföringen) en meget vesentlig fordel at Amerika kan fortsette med sine innarbeidede ledere. Et president skifte ville tross alt betydd en fare for kontiniuteten og for administrasjonens effektivitet i overgangstiden. Dernest er det ingen tvil om at Roosevelt er en ganske anderledes betydelig og vidsynt statsmann enn Dewey m.h.t. den internasjonale politikk. Han ser klarere enn noen annen amerikaner USAs veldige ansvar og muligheter ved det kommende fredsoppgjör og har som ingen annen brutt med den tradisjonelle isolasjonistiske linje i amerikansk utenrikspolitikk. Ikke minst når det gjelder organiseringen av det mellomfolkelige sikkerhetssystem etter krigen – noe som er avgjörende betydningsfullt for de små nasjoners framtid – er det viktig at en personlighet av Roosevelts dimensjoner förer ordet på Amerikas vegner. Av stor betydning er også Roosevelts personlige kontakt med Stalin og Churchill. De er samarbeidet og møter hverandre med gjensidig tillit. For det tredje betyr Roosevelts seir på det innenrikspolitiske område en seir for de framskrittsvennlige strömninger, noe som kan komme til å få meget stor innflytelse også på samfunnsutviklingen i andre land etter krigen. Det skyldes först og framst Roosevelt at USA idag så helhjertet har sprengt den gamle isolasjonspolitikkens tvangströye og så helhjertet og så effektivt er med i kampen mot nazismen. Hans gjenvalg betyr også en vidsynt reformpolitikk på det sosiale og ökonomiske område. Roosevelts gjenvalg er en större seir for de ideer det norske folk bekjenner seg til enn noen som i det siste er vunnet på slagmarkene.

Stalin holdt tirsdag en tale i anledning av revolusjonsjubileet. Han understreket at det ikke var nok å slå Tyskland, men også å bevare freden, og skulle den oppgave löses, måtte stormaktene holde sammen. Naturligvis er det meningsforskjell mellom dem i visse spörsmål, men det gjelder helt underordnede ting og kan ikke rokke det dype interessefellesskap som eksisterer mellom Russland og de vestallierte.

Romania har skiftet regjering. Foranledningen var bl.a. den russiske misnöye med oppfyllelsen av våpenstillstandsbetingelsene. Dette har den hjemlige nazipresse naturligvis fått til at Romania er blitt bolsjevisert. Det faktiske forhold er at av de 18 ministerposter, har kommunistene 2, bondepartiet 5 og de liberale 54, mens de övrige poster er fordelt på arbeiderpartiet og andre partigrupper. Den nye regjering synes således å representere en demokratisk koalisjon på ganske bred basis; den betegner kanskje innledningen til en demokratisering av dette ulykkelige land hvor hoff-kamarilljaer og intrigerende reaksjonäre offiserer alt for lenge har hatt ledelsen.

Krigen i luften. Heller ikke i denne uke er tyskerne blitt undt noe pusterom mellom de harde og tette slag fra luften. Nådestötet er blitt rettet mot den förste storby i frontlinjen, Köln, og den systematiske ödeleggelse av de andre industribyer og trafikksentra bak Siegfriedlinjen går sin gang. – Rhinland ligger nå rett bak frontlinjen og er derfor ikke bare Tysklands viktigste rustningsdistrikt, men også den tyske härs oppmarsjområde. Bombingen har både strategisk og taktisk betydning og blir derfor dobbelt effektiv. Oljeraffinerier og syntetiske oljeanlegg i Hamburg, Harburg, Merseburg og Gelsenkirchen har värt hovedmål for en rekke store dag- og nattangrep. Tyskerne har utviklet en spesiell teknikk for hurtig reparasjon av sine oljeanlegg og derfor må de allierte flystyrker stadig ha sin oppmerksomhet rettet mot disse mål. Oljemangelen er Tysklands Achilles-hel. Mangelen på olje holder Luftwaffes bombefly på bakken og begrenser de tyske jagerflys virksomhet. Mens Luftwaffe ikke lengre har råd til å forsvare byene i Rhinland, har Göringsjagere ofte vist tenner under de store allierte angrep mot oljeanleggene i Midt-Tyskland, bl.a. gikk 400 tyske jagere opp for å hindre det amerikanske angrep på Leunaverkene i Merseburg. 200 av dem ble skutt ned.

I okt. ble det igjen satt ny rekord i bombevekten over Tyskland. RAF kastet 50 000 tonn bomber mot Tyskland og USAF 43 000. Dette tilsvarer mer enn 2 tonn bomber pr. minutt dögnet rundt over Tyskland.

– 0 –

Hjemmefrontens Ledelse har gjennom London Radio sendt en hilsen til befolkningen i Nord-Norge, der det bl.a. heter: Frigjöringen av vårt land er begynt. Våre allierte er rykket inn over den norske grense og driver tilbake de tyske undertrykkere som i 4 1/2 år har fört sitt terrorvelde i landet. Landsmenn i nord! Dere står i frontlinjen. Alles tanker går i disse dager til dere; i smerte over de lidelser og tap dere må lide, men også i glede over at frigjöringen av vårt land er begynt, hilser vi dere, i håpet om at frigjöringen av hele landet ikke vil väre langt borte.

Sabotasje. Lördag 4. nov. skjedde en voldsom eksplosjon på Levanth mek. verksted på Kampen. Söndag sprang en bensinstasjon på Dälenenga i luften. Mandag inntraff en voldsom eksplosjon i Hirdstabens lokaler i Krigsskolen og senere på dagen eksploderte det på Etterstad bensinstasjon. – Et tysk ammunisjonslager eksploderte ved Krosso på Rjukan natt til 3. nov.

N.S. og tyskerne har de störste vansker med å skaffe seg kvinnelig norsk arbeidshjelp. Derfor er det gitt bestemmelse om at hushjelper heretter skal kunne tvangsoverföres til tjeneste hos nazister. Trygdekasse, folkeregistre og forsyningsnemnder har fått pålegg om å gi inn navnelister over alle hushjelper. Selvsagt skal også denne registrering nektes og hindres.

Problemet Tanner.

Et av de mest brennende innenrikspolitiske spörsmål i Finnland for tiden er problemet Tanner. De fleste vil synes det var selvsagt at en politiker, hvis linje i den grad har lidt nederlag som Tanners, måtte trekke seg tilbake. Han har hele tiden värt den drivende kraft i krigspolitikken og har inntatt en uforsonlig holdning overfor Russland. Til tross for den finske omorientering holder han imidlertid envist fast ved sin lederstilling i det sosialdemokratiske parti, og fikk nylig tillitsvotum ved et möte i partirådet. Fölgen er at det har reist seg en meget kraftig opinion mot ham, og at det finske sosialdemokrati trues med sprengning av den grunn. To av de ledende menn innenfor partiet, som hele tiden har tilhört fredsopposisjonen, sosialminister Fagerholm og landsorganisasjonens formann Vuori, har truet med å gå ut av regjeringen hvis ikke Tanner vil vike, og det sies at stemningen i partiet ut over landet er en helt annen enn den voteringen i partirådet ga inntrykk av.

Til denne indre strid kommer andre komplikasjoner. Det kommunistiske parti i Finnland, som nå er blitt legalt, har meldt seg som en meget farlig konkurrent til sosialdemokratene om arbeidernes gunst, og det er reist en ganske kraftig opposisjon mot den Tannerske retning av de såkalte "sekslingene", seks politikere som p.g.a. sin motstand mot krigspolitikken har sittet i fengsel siden 1941, men som nå er löslatt. Iallfall enkelte av dem har erklärt seg villige til å gå inn i det sosialdemokratiske parti igjen hvis Tanner trer tilbake, ellers ikke. Om de i så fall slutter seg til kommunistene eller forsöker å reise et eget parti, slik at den finske arbeiderbevegelse blir splittet i tre fraksjoner er ennå ikke på det rene.

Tanner kom i 1941 inn i regjeringen igjen som et sosialdemokratisk pant for fortsettelsen av krigspolitikken. Han har ikke skuffet sine oppdragsgivere i så måte, men han har på ethvert punkt feilbedömt situasjonen rent utenrikspolitisk, ikke bare når det gjelder Russland men også når det gjelder vestmaktene, som han bare har hatt forakt til overs for. Når han istedet for å ta konsekvensen av de katastrofale fölger hans politikk har fört til for landet, ved å gå, klamrer seg til sin stilling og vinner en slags seir i partirådet, skyldes det spesielle omstendigheter. Den finske arbeiderbevegelse har aldri kommet ut over vanskene fra 1918, borgerkrigens år. Antallet innskrevne medlemmer har aldri oversteget 25 000, og av dem hörer ca. 15 000 hjemme i Helsinki. Dette lille parti har Tanner i 25 år med sterk hånd lost gjennom alle farer og vansker, i kamp mot en forstokket finsk konservativisme og en overordentlig reaksjonär arbeidsgivergruppe. Det er derfor forståelig at de trofaste er blitt ennå mer trofaste, selvom masseoppslutningen om partiet er uteblitt.

I dagens spente situasjon, med debatten om ansvaret for den siste krig og om mulighetene for et tillitsfullt samarbeid med Sovjet, kan imidlertid en avstemning innenfor et så lite parti ikke gi noe bilde av den virkelige opinion blandt Finnlands arbeidere. Sannsynligvis blir resultatet at Tanner fjernes för den partikongress, som det snart skal velges representanter til, tror man. At Tanner ikke frivillig har gitt vike, har imidlertid värt til stor skade for det finske sosialdemokrati, som er splittet i en Tanner-gruppe og en opposisjonsgruppe med Vuori og Fagerholm som ledere og "sekslingene" som en vanskelig definerbar ingrediens. Den nye ledende menn i det finske sosialdemokrati blir etter alt å dömme Vuori og det vil vel snart vise seg hva han formår å redde av den finske arbeiderbevegelses enhet.

– 0 –

I middagshvilen den 25. okt. rykket et par bevåpnede menn inn i maskinbygningen på Kjelsås Verk, som for flere år siden ble tatt av tyskerne til reparasjonsverksted. Arbeiderne ble brakt i sikkerhet og straks etter rök hele verkstedet i luften.

Onsdag 1 nov. kl. 21,30 löd en voldsom eksplosjon over byen. Det var Möller & Larsens fabrikk for motordeler som gikk i luften.

Fölg Hjemmefrontledelsens paroler. De er ordre – i krigstid!

– 0 –

Nordahl Grieg

skrev i des. 1942 et dikt som han kaller "De beste". De beste blandt oss det er alle de som da tyskerne kom, fölte det som en bydende plikt å gjöre sin innsats. På ingen måte fordi de likte krig og krigeryrke, men fordi de ikke ville la andre – som sikkert ikke var mer begeistret for krigen – utföre jobben for seg. De beste hadde likesom du og jeg, kone og barn som de holdt av. Men derfor hadde de ingen rett til å skulke unna, mente de. Mange av dem bukket under, men vi skal huske dem ved å pröve å leve som de gjorde. Nordahl Grieg uttrykker det slik:

Döden kan flamme som kornmo
klarere ser vi enn för
hvert liv i dens hvite smerte:
det er de beste som dör.

De sterke, de rene av hjertet
som vilde og våget mest –
rolige tok de avskjed,
en efter en gikk de vest.

De levende styrer verden.
En flokk blir alltid igjen.
De uunnvärlige flinke,
livets nästbeste menn.

De beste blir myrdet i fengsel,
sopt vekk av kuler og sjö.
De beste blir aldri vår fremtid.
De beste har nok med å dö.

Slik hedrer vi dem med avmakt,
med all den tomhet vi vet,
men da har vi sveket de beste,
forrådt dem med bitterhet.

De vil ikke sörges til döde,
men leve i mot og tro.
Bare i dristige hjerter
strömmer de fellnes blod.

Er ikke hver som har kjent dem
mer rik enn de döde var –
for menn har hatt dem som venner
og barn har hatt dem til far.

De öket det livet de gikk fra.
De spöker i nye menn.
På deres grav skal skrives:
De beste blir alltid igjen.

Nord-Norge. Som kjent reiste Lie og Lippestad (Lippestad er senere returnert) nordover for å lede evakueringen av befolkningen i det nordlige Norge. Det var först og framst Östfinnmark som skulle evakueres og raseres. Ikke et hus skulle stå tilbake og gi befrielsestroppene hus tak over hodet og ikke en nordmann skulle få bli tilbake å önske sine allierte velkommen. Mer eller mindre frivillig evakuerte opprinnelig bare 900 mennesker fra Kirkenes og Varangerhalvöya, först og framst quislingene. Lördag 14. okt. ble alle grubearbeiderne i Kirkenes stillet opp på linje og meddelt at de skulle fölge tyskerne sörover. De skal befinne seg et eller annet sted på Finnmarksvidda under tysk eskorte. Familiene skal "hjelpes" avgårde av Hr. Lie.

Fra Hjemmefrontens Ledelse:

SLÅ DET NED!

Norges Näringssamband er nylig blitt opprettet ved en quisling-"lov" av den vanlige sorten, som skal gjelde "uten hensyn til Grunnlovens bestemmelser". Forräderne er ute med nye knep. Sambandet skal drive näringsgruppene inn under full nazifisering: Böndene, fiskerne, håndverkerne, industrien, handelen, skipsfarten, transporten, bankene, forsikringsvesen, hotellvirksomheten.

Vi kjenner til hensikten med slike samband. De skal gjöre folket til et effektivt og lydig redskap i nazistenes hender. Slik som i Tyskland! Der er arbeidsytelsen stor nok, og satt inn i en retning som bärer hodestup i avgrunnen.

Sambandet er et rent NS-tiltak som legger makten over näringslivet i hendene på en liten klikk av forrädere som hele folket mistror og forakter. Derfor skal dette lumske forsöket slåes ned! Enhver sann nordmann nekter å godta noe medlemskap i bransjeorganisasjon eller forbund under Norges Näringssamband!

Det er nå mer enn to år siden Quisling gjorde sitt förste forgjeves sambandsforsök, med lärerne. Han brukte de hardeste midler og fikk hjelp av tyskerne - vi husker Kirkenesferden. Men han knekket ikke motstanden!

Näringssambandet skal skaffe quislingene veldige summer gjennom kontingenten. Men först og fremst skal det brukes til å registrere arbeidskraften i de forskjellige yrker til innsats på fiendens side. Tyskerne trenger folk til krigen og til sine krigsviktige tiltak. Quisling lurer stadig på en anledning til å mobilisere de beste årsklasser. Den hissige propagandaen i forbindelse med begivenhetene i Nord-Norge viser hva han sikter imot. Mobiliseringstrusselen er i öyeblikket farligere enn noensinne.

Vår ungdom har nylig vist hvordan quislingenes planer skal slåes ned. Av de 80 000 i alderen 21-23 år som ble innkalt i vår, har makthaverne bare fått tak i 300 mann hittil! Den sikre kurs som ungdommen har holdt, forplikter alle nordmenn til å ta like klart standpunkt. Ingen skal våge å svike den! Hjemmefronten krever at de grupper som rammes av den nye lov, yter like hensynslös motstand som andre grupper för dem, og viser samme renke holdning som vår ungdom.

Nå gjelder det disiplin framfor alt. Gitt ordre skal fölges uansett personlige ofre! I situasjonen idag skal hver mann kjenne at han er under oppsikt, og den som ikke fölger parole, skal stemples som sviker mot sin stand og mot sitt land! Samhold er det beste vern og det skarpeste våpen vi har - idag som för.

Paroler som skal fölges.

1. Ingen svarer på brev fra eller sender brev til Sambandet eller underavdelinger.
2. En unngår å la sin bedrift registrere, og nekter og hindrer all registrering av arbeidere og funksjonärer i bedriften.
3. En betaler ikke kontingent, men legger alle krav om innbetaling til side og lar seg pante.
4. Ingen tar imot verv eller stilling i Sambandet.

Forövrig gjelder fölgende: Sök råd på rette sted! Sörg for ökonomisk stötte til dem som kommer i vanskeligheter under kampen!

VÄR STERK! GJÖR ANDRE STERKE!

- 0 -

Mannen som har äran for planleggingen av verdens störste militäre enkeltaksjon er generalløytnant Sir Frederick Morgan. I april 1943 ble han utnevnt til sjef for den staben som skulle avgjöre hvor og hvorledes invasjonen skulle finne sted. Som eksempel på hvor samvittighetsfullt det ble arbeidet kan nevnes at det ble samlet inn sandpröver fra hele den franske kanalkysten. At landgangen var dyktig og fantasifullt organisert, framgår ikke bare av resultatet, men også av den omstendighet at generalene Eisenhower og Montgomery fulgte Morgans anvisninger praktisk talt uten endringer. Morgan opplevde Dunquerque - og ingen kan fortenke ham i at han la all energi inn på lösningen av problemet: hvorledes skulle de allierte komme tiden.

To verdner. (eksemplene Island og Hellas)

Når man leser om forholdene i Hellas og på Island springer det sterkt i öynene, hvilken forskjell det er på skjebnen til de landene som er okkupert av det tyske herrefolk og de som er besatt av de allierte. Tyskerne suger hensynslöst ut de land de okkuperer, betaler de varer de tar og den arbeidskraft de legger beslag på med sedler som de rekvirerer i okkupasjonslandets seddelbank. Fölgene bryr de seg ikke om. Landets egne myndigheter får ta hånd om dem. Tyskerne trekker ut av landet de varer som kan oppdrives, de varer som de leverer igjen gir en höyst nödtörftig forsyning, og utvalget er slik at det först og fremst tar hensyn til deres eget behov. Tyskerne underbetaler de varer de kjöper og tar overpris på de varer de leverer. Er landet i den situasjon at det har större mengder av varer som Tyskland har bruk for, sikrer okkupasjonsmakten seg det den har lyst på, og overlater betalingen til vedkommende lands seddelbank. I seddelbanken hoper det seg etterhvert opp milliarder av clearingtilgodehavender, slik som tilfellet er i Danmark og Belgia. I Norge har tyskerne hatt så stort forbruk at det ikke er blitt eksportert mer enn at det oppveies av den strengt nödvendige import. Milliardtilgodehavender har hopet seg opp i Norges Bank for de sedler og sjekker som tyskerne har trukket for å betale sold til soldatene, lönninger til de 150 000 arbeidere de i snart 5 år har beskjeftiget ved sine befestningsanlegg, og til betaling av varer og bestillinger hos norske firmaer. Også her er det en utsugning som foregår.

De allierte på Island slutter avtale om kjöp av landets eksportartikler og de betaler i dollar. De underholder selv sine soldater, som betaler for seg i dollar og pund. De anlegg som föres opp betaler de allierte selv og varene importeres. Mens Hellas har lidt en ynkelig skjebne med hungersnöd, forfall av näringslivet og en forrykende inflasjon, har Island under den allierte besettelse kunnet glede seg over en höykonjunktur uten like. För krigen utgjorde verdien av Islands eksport litt under 60 millioner kroner og importen sneue 50 millioner. Ifjor hadde Island en eksportverdi av 233 millioner og en importverdi av 248 mill. kroner. Importoverskuddet ble langt mer enn oppveiet ved den kapitalimport av dollar som fant sted. Island har derved kunnet spare opp en valutareserve på nästen 1/2 milliard kroner, mens landet i 1938 hadde en nettogjeld til utlandet på 6 millioner.

Den islandske krone har derfor beholdt sin verdi, "den er god som gull". Den noteres stadig uforandret i Sverige - 66 svenske kroner pr. 100 islandske. Den greske valutaen derimot har gått markens gang og er blitt så og si verdilös. En avis betales med 1/2 million drachmer og et par sko koster over en milliard.

Dette gir i et glimt forskjellen mellom tysk okkupasjon og alliert besettelse, mellom tysk storrumspolitikk og allierte behandling av små nasjoner med fölelse av ansvar og respekt for andres rettigheter. De nevnte eksempler gir forskjellen mellom tysk og alliert mentalitet.

Det bör föyes til at når Hellas ökonomi er kjört i gröften, så skyldes det at landet ikke har hatt egne institusjoner som har maktet å vareta landets interesser og verge det mot inflasjonen og forfallet.

Nå er Hellas befridd. Utenriksminister Eden har värt i Athen og avtalt hjelpen til gjenreisningen av landet og opprettelsen av en ny, stabil valuta. Mat og forsyninger dirigeres også til landet. Det er slutt på utsugningen.

- 0 -

Norges nyeste "illegale" avis heter "Norsk Hird" og er "Kamporgan for et fritt nasjonalsosialistisk Norge". Avisen retter i sitt nr. 3 kraftige anklager mot bl.a. minister Fuglesang og hirdsjef Marthinsen for tyveri og grovt underslag i stor målestokk, mot pressecensuren og mot tyskerne og deres propaganda. Bladets appell lyder: "Norsk Hird, parolen er idag: Fram for Förerens rene, uforfalskede idé, slik den ble forkynt för vi ble fanger under tysk "beskyttelse". - Selv om det er umulig å gjöre seg opp noen mening om hvor store og hvor representative kretser i N.S. "Norsk Hird" representerer, så er dette organ et typisk eksempel på den splittelse som rår innen partiet for tiden.

- 0 -

Fredsoptimisme.

Vi står foran sluttoppgjöret. Det er bare spörsmål om måneder för vi skal få oppleve den dag vi i alle disse årene inderlig har håpet på og urokkelig har trodd skulle komme. Vi har aldri helt kunnet forestille oss hvorledes den dagen og tiden framover etter den vil bli, men bare fölt at når nazismen var knekket og vi igjen var frie mennesker med menneskeverdige rettigheter, da ville vi bygge opp samfundet vårt på nytt med en klarere forståelse av de demokratiske frihetsbegrepene og med en sterk samfölelse trass i alle meningsforskjelligheter. Vi har ikke trodd eller håpet at freden ville gi oss tilbake akkurat de tilstander som hersket i 1939. Ikke minst på det sosiale området har det skjedd en utvikling under krigen som i större eller mindre utstrekning vil prege vårt demokrati i framtiden. Vi er klar over at de ökonomiske forhold ligger ganske anderledes og vanskeligere an enn för krigen, og at det kan komme til å ta lang tid för vi igjen kan nå samme nasjonale velstand. Vi er vel på det rene med at det vil melde seg store vansker, som må beseires, når krigen er slutt - oppgaver som ligger og venter på oss. Men har vi maktet å berge oss og vårt land gjennom disse 4-5 kampårene, så skal vi også klare framtiden og freden.

Når det på visse hold (vi tenker särlig på den svenske sosialökonomen Gunnar Myrdals bok "Varning för fredsoptimism") advares mot fredsoptimisme på grunnlag av presumptivt sakelige vurderinger av de ökonomiske, sosiale og mellomfolkelige forhold som kommer til å prege verden etter krigen, så kan det kanskje ha sin betydning og berettigelse i nöytrale land som Sverige, som fordi det ikke har tatt del i krigen, ser på den kommende freden med noe andre öyne enn de kjempende nasjoner. For nöytrale land må freden lett bli vurdert "materialistisk". De kan ikke föle på kroppen betydningen den åndelige befrielse og fornyelse som freden i virkeligheten innebärer. For dem som har hatt krigen när inn på livet, har freden fått en ganske spesiell betydning og verdi, og de skal selv bringe denne freden ut i livet. De vet at det vil finnes store og vanskelige problemer å löse for å sikre freden og trenger selvsagt all mulig sakelig opplysning om de vansker som vil melde seg, men de går til sin oppgave med den tro på framtiden som de har fått under inntrykket av hvilke oppgaver menneskene kan löse sammen dersom de har tro på sin sak og tillit til hverandre.

Vi var store optimister når det gjaldt utfallet av kampen vår mot Nazi Tyskland - og det trass i at den militäre situasjon til tider var så nedslående som den nesten kunne få blitt. Vi hadde ingen absolutte garantier for seir, men vi hadde så fast vilje og en så sikker tro at vi måtte vinne til slutt. Men kan kanskje innvende at dersom ikke de allierte stormakter hadde klart å öke sin krigsinnsats så hurtig og så enormt, ville vår tro og vår optimisme vist seg lite effektiv for frigjöringen av Europa. Det er vel riktig. Men likevel var det vår felles standhaftighet og uböyelige tro på vår sak som dannet grunnlaget og forutsetningen for de voldige krigsanstrengelser som nå har bragt oss när målet. Det var kanskje ikke minst de små nasjoners våpenlöse kamp mot undertrykkerne - tilsynelatende et nytteläst martyrium - som sveiset de allierte nasjoner sammen. Hvilket resultat har ikke de allierte statsoverhoder, Churchill, Stalin og Roosevelt skapt gjennom sin klippefaste tro på seir og gjennom sitt utrettelige arbeid for saken. Den seir vi går imöte er helt innlysende betinget av overbevisning, vilje og utholdenhet. Den er om man vil, en seir for optimismen.

Nå er det ikke lengre nödvendig å väre optimist. Riktignok vil det bli krevet en meget stor stor sluttinnsats av oss, men seiren er sikret. Og freden blir forberedt. "Freden må vinnes" er blitt et slagord, og det er jo en realitet at en varig fred er langt vanskeligere å vinne enn en krig. Vi vet ikke en gang om en slik fred kan vinnes. Men hadde vi noen garantier for at vi ville vinne denne krigen? Det er iallfall to ufravikelige betingelser som må oppfylles dersom freden skal kunne la seg realisere. Först og fremst må folkene ville fred, dernest må freden kunne organiseres. Den allierte internasjonale organisasjon som nå bygges opp, burde kunne bli en god garanti for freden, dersom de fleste vil den. Det er grunn til å tro at det vil lykkes - det er grunn til å ha tillit til freden.

Uten her å komme inn på selve problemene - det vil selvfölgelig bli vanskelige sosiale og ganske särlig ökonomiske problemer å löse etter krigen. Det vil kreves offervilje av den enkelte til fordel for fellesnytten. Den samfölelse som er skapt nå under krigen, blir like nödvendig i fredstid. Det vil koste noe dette, for den enkelte for nasjonene, men det er den eneste mulige vei å gå, og den bygger på det verdifulle som denne krigen har utviklet i oss.

Hvorfor skulle vi ikke ha tro på framtiden? Ingen tror vel at fred og ökonomisk velstand kan vinnes uten tildels store ofre i begynnelsen. Men krigen har lärt oss å arbeide sammen mot vanskene og vist oss at troen på saken og tilliten til hverandre er det avgjörende for et lykkelig resultat. Derfor har også de samme folk og de samme statsmenn som under krigen maktet sin kjempeoppgave, med tro og optimisme kastet seg over etterkrigsplaneringen. Mot en slik optimisme er det misforstått å komme med noen advarsel. Det er bare en positiv innstilling til etterkrigsvanskene som kan skape fred, den fred som vi må föle oss forpliktet til gjennom alle dem som under krigen gav sitt liv for den.

- 0 -

Nettet snörer seg sammen rundt Franco.

Sålenge det spanske fascistpartiet ble stöttet opp av Hitler og Mussolini, satt diktatoren Franco forholdsvis trygt i sin sadel. Nå er ikke Tyskland lengre istand til å hjelpe noen, ikke Italia heller. Sålenge Frankrike var okkupert, hadde det ikke noen muligheter for å gi sin mening om det spanske styresettet til kjenne. Nå er Spanias store nabo i nord befridd og må ta stilling til det spanske problemet. - Vi har tidligere (i nr. 11) pröve å vurdere Francos politikk rent ideologisk. Konklusjonen måtte väre "at den kamp som föres mot Hitler og Mussolini i sitt mål også innebärer utryddelsen av fascismen i Spania og gjenreisningen av den spanske republikken". Her skal vi på grunnlag av de sparsomme meldinger som foreligger forsöke å bedömme Francos stilling. Kommer hans regime til å overleve den annen verdenskrig?

For å gi bakgrunnen for konfliktene i dagens Spania er det nödvendig ganske kort å skissere opp hovedlinjene i landets innenrikspolitikk siden 1930. I januar dette år lot kong Alfons sin försteminister Primo de Rivera - som hadde styrt rent diktatorisk - falle. Ministeren hadde ikke klart å bygge opp noen sterk statsmakt omkring seg og heller ikke å bringe orden i Spanias meget anstrengte ökonomi. Hans etterfölgere som regjeringssjef sto ennå mer makteslöse overfor oppgavene, og det begynte å gjäre i folket. Reisninger og streikebölger kom til å höre til dagens orden, og opinionen rettet seg etterhvert mer og mer også mot kongens person og mot monarkiet. Og da kommunevalgene i 1931 gav de republikkenske partier et overveldende flertall, forlot kong Alfons landet frivillig. Monarkiet falt uten at en hånd hevet seg for å forsvare det og en av historiens ublodigste revolusjoner var dermed fört igjennom. Snart ble det utskrevet valg til grunnlovgivende forsamling. Valget ble en stor seir for republikkanerne som besatte 400 av 470 plasser. Forfatningen ble demokratisk.

Men det nye demokratiet fikk store vansker å slåss med. For det förste måtte det overta konkursboet etter diktaturet, dertil kom kirkespörsmålet (den katolske kirken er sterkt reaksjonär og var en av de störste grunneierne) og det aller viktigste spörsmålet i moderne spansk politikk: jordspörsmålet (1 pro mille av befolkningen satt med 2/3 av den dyrkede jord). Det var ikke lett å komme fram til holdbare lösninger i disse spörsmålene, og ved de näste valg fikk de konservative majoritet. Dette förte (i 1936) til dannelsen av den spanske folkefronten, som spendte helt fra borgerlige

Mappe 93
Ekspl. 33 A
Dato 16.11.44.
Avd. 3A-1217/44
Lnr. 16 5803

venstre via kommunister til anarkister og syndikalister (de siste vil bryte arbeidersaken veien ved direkte aksjon - boykott, sabotasje og streik). Denne folkefronten fikk visstnok flertall i cortes - nasjonalforsamlingen ved de nye valg (266 mandater mot 217); men de to motgrupper var såpass jevnsterke og forholdene så brogete at venstrepartiene ikke fikk arbeidsro til å gjennomføre sitt program, som først og fremst gikk ut på jordreformer. Og mindretallets meninger, som i utbygde, likeverdige demokratier kommer fram som opposisjon i riksdagen etc., ytret seg i Spania også som opptøyer, ildspåsettelse og terror. De reaksjonære ville ikke innordne seg under de demokratiske spillereglene. Mordet på en av de konservative lederne i juli 1936 gav så støtet til den reisning blandt adelsmenn, godseiere og offiserer som utviklet seg til den blodige og voldsomt bitre borgerkrig, som ikke sluttet før våren 1939. De hadde Franco, som var blitt opprørernes leder, erobret Madrid og var Spanias faktiske herre. Men det er tvilsomt om han hadde vunnet denne kampen uten tysk og italiensk hjelp og uten Frankrikes og Englands non-intervensjonspolitikk. (De to stormaktene trodde de sikret freden best ved ikke å blande seg opp i Spanias anliggender. Utviklingen har tilfulle vist at de tok feil).

Bare ved våpnenes hjelp kunne Franco gjennomføre sine fascistiske planer, undertrykke opposisjonen og fylle konsentrasjonsleirene. (Sortimot 1 million republikkanere skal ha sittet fengslet de antallet av politiske fanger var på det høyeste). Han vant heller ikke flere tilhengere ved sin gjennomført opportunistiske holdning under den annen verdenskrig hvor Spania i takt med krigslykken har svinget fra å være ikke-krigførende på aksens side (med den "blå" divisjon i korstoget mot bolsjevismen) til proalliert nøytralitet. Falangistene (de spanske fascistene) er misfornøyd med ettergivenheten mot "plutokratiene" og de demokratiske partiene er begynt å øyne slutten på diktatur og undertrykkelse. Selv under det nåværende regime har det kommet til adskillige indrepolitiske rivninger. For å styrke sin stilling har Franco prøvd å innlede samarbeid med andre politiske fraksjoner - til og med venstregrupper - og har i den anledning utferdiget amnesti til en rekke politiske fanger fra revolusjonstiden. Den opposisjonen vil ikke ha noe mot Franco å gjøre. Monarkistene har forlengst en restaurering av kongedømmet med hjemkalling av tronpretendanten, hertug av Barcelona, som befinner seg i Schweitz. Men hertugen vil ikke vende tilbake så lenge Franco sitter ved statens ror. En hemmelig folkefront er også i arbeid og dessuten prøver man å få istand en enhetsfront mot falangistene omfattende både monarkister og kommunister. Bare den viktige faktoren i spansk politikk som heter syndikalistene, skal stå utenfor. Franco støtter seg da hovedsakelig på hæren, og heller ikke den er mer pålitelig enn at den kan bytte side når situasjonen forandrer seg.

Og situasjonen er i ferd med å forandre seg. Ifølge svenske pressemeldinger her spanske maquis-styrker, som deltok i befrielsen av Sör-Frankrike, gått over den spansk-franske grense. Og det skal rase heftige kamper. Noen mener at disse styrkers antall beløper seg til 20 000 mann, andre til det dobbelte eller tre-dobbelte. Under ingen omstendighet vil de forsla mot Francos volutrustede arme. Utlandets holdning vil vel atter en gang bli avgjørende for Spanias skjebne.

Tyskland og Italia bortfaller som leverandører av menn og materiell. Churchill uttalte riktignok i sin tale 24. mai får "at han var kommet for å snakke vennlige ord om Spania", men disse ordene var åpenbart militærstrategisk diktert og vakte dessuten sterk kritikk over hele England. I USA skal det være dannet en komite for "Spanias befrielse fra Franco" med over 100 kjente amerikanere som medlemmer. Klarest standpunkt har det befridde Frankrike tatt. Franco har flere ganger protestert hos de Gaulle i anledning de spanske maquisstyrkene som har gått over grensa. Men de Gaulle har ikke svart. Det er også på det rene at de fransk innlandsstyrkene i Sör-Frankrike, særlig i Toulouse, her gitt en åpen håndsrekning til de kjempende spanske republikkanere. Paris-regjeringens syn på de spanske maquis-styrker framgår av at de Gaulle har dekorert en av lederne, Pablo Garcia, som var en av republikkanernes anførere også under borgerkrigen, med befrielseskorset.

Det er ikke utelukket at den franske regjering vil ta skritt til å stanse de diplomatiske forbindelser med Franco. For øyeblikket finns det en spansk representant hos Parisregjeringen, mens derimot den franske regjeringen ikke har noen representant i Madrid. Franskmennene vil sikkert ikke utnevne en slik representant så lenge den spanske utenriksministeren Lequerica fortsetter i sin stilling. Lequiera var nemlig spansk minister i Vichy og en av Lavals nærmeste medarbeidere. Da han etter Jordanas död ble utnevnt til spansk utenriksminister ble dette på fransk hold betraktet som nær i likhet med en krigserklæring, og dette medvirket til den spenning mellom Frankrike og Spania, som er blitt ytterligere skjerpet etter befrielsen av Frankrike.

Står Spania foran en ny blodig borgerkrig - eller faller Francoregimet uten sverdslag? Vil det være mulig å etablere en effektiv demokratisk styreform etter så mange års uroligheter?

- 0 -

I tiden januar - september får her Norge eksportert for 160 millioner kroner i matvarer til Tyskland. I samme tidsrom fikk vi matvarer fra Tyskland for 42 millioner kroner. Vi har altså pr. 1 oktober får sendt mat til Herrefolket for 119 millioner kroner mer enn det vi har fått fra dem. Tyskerne tok i årets første 9 måneder fisk fra oss til en verdi av 113 millioner kroner og av dette var det fersk fisk for 40 millioner kroner. Tyskerne fikk videre for 25 millioner kroner i fiskehermetikk, for 14 millioner kroner i fiskemel og for over 8 millioner kroner i tran. Får De og Deres familie tran? - Danskene sendte fra januar til september får kjøttekstrakt til Norge for 6 millioner kroner. Disse nevnte tall forteller heller ikke alt. Okkupasjonsmakten fastsetter prisene, slik at vi betaler ågerpriser for de varer vi mottar fra Tyskland, mens tyskerne setter uhørt lave priser for de matvarer de "kjöper" hos oss. I tillegg til denne matvareutplyndring får vi på 200 a 300 000 tyske soldater, 75 000 utenlandsk krigsfanger og 25 000 tyske sivile. Husk dette neste gang "minister" Hist prøver å forklare hvorfor matsituasjonen er så vanskelig.

- 0 -

Jan Mayens krigshistorie: Da Norge ble okkupert i 1940, arbeidet 4 norske meteorologer på den lille norsk öya Jan Mayen, 555 sjömil fra Tromsö. De alliertes fly- og flåteoperasjoner krevde regelmessige værmeldinger fra Jan Mayen. Flere norske og engelske ekspedisjoner ble derfor sendt ut for å besette öya, men p.g.a. de usedvenlige vanskelige forhold der oppe, var det først den 5. ekspedisjonen som klarte oppdraget og kom seg inn gjennom en rak i isen til land og kunne losse utstyret. Så snart radiostasjonen var satt opp, begynte utsendingene av 8 værrapporter om dagen til Storbrittannia. Og så snög de tre små fartöyene seg ut gjennom isen på hjemtur til England, bare 12 soldater ble igjen. Få dager etter kom tyske rekognoseringsfly over öya. Det var innledningen til "Luftwaffes" daglige visitter med bombing og maskigevärld. Men ingen av de 12 ble såret. Noen måneder senere satte to norske skip 18 mann til land. De bygde hytter og sibirsk drivtömmer de fant på stranden. Senere kom enna flere soldater og større forskyninger, bl.a. moderne luftvarnskanoner, og etter det første slitet kunne karene på Jan Mayen etterhvert innrette seg mer komfortabelt.

- 0 -

Den britiske rustningsindustrien har under krigen økt produksjonen [illegible] meget mer enn eksspertene trodde det var mulig i 1938 og 39. Hvis man setter produksjonen i sept. 1939 lik 100, så er indekstallet for mars 1940 135, for juni samme år 210, 240 for mars 1941, nesten 300 i dés. 1941, snaue 400 for mars 1942 og 500 sommeren 1943. I visse industrigrener har produksjonen økt ennå mer, slik at flyproduksjonen 7-dobblet. - Produksjonsstigningen beror for en del på den økede arbeidstiden; men tre-skift systemet er ikke så alminnelig som man engang hadde tenkt seg. I maskinverkstedene er det temmelig vanlig, i stens kanonfabrikker ble det innført sommeren 1941 og har siden vært beholdt. Ikke to eller 1 og 1/2 skift er reglen i de fleste andre krigsfabrikker.

- 0 -

KEN SOM GIKK (9. - 15. nov.)

å vestfronten er den relative stillhet som lenge har hersket på sörsnit et, brutt ved 3. amerikanske armés offensiv. Etter voldsom artilleriforbedelse og flyinnsats satte general Patton den 9. nov. inn 6 divisjoner ed betydelige panserstyrker i et dobbelt-stöt nord og sör for Metz, den gamle franske festningsby som tyskerne hårdnakket har holdt. I den nordlig sektor strekker angrepsfronten seg opp til Thionville; amerikanerne har ikke gått over Moselle på bred front; söndag ble det meldt at de hadde grobret foriet og byen Malzières (Königsmachern), som ligger ca. 10 km rett nord for Metz og er en nökkelstilling i det tyske forsvarssystem i denne sektor, og den 15. nov. ble det meldt at Thionville befant seg på amerikanernes hender. Angrepsspissene her streber nå etter å böye av sörover i retning av hovedveien mellom Metz og Saarbrücken, som angripende amerikanske styrker i selve Metz-avsnittet har besatt flere km. av.

Dette, sammenholdt med den kjennsgjerning at styrkene som angriper sör for Metz svinger nordover, tyder på at det er Pattons hensikt å gjennomföre en strategisk omfatning av den gamle festningsby. Kjevene i knipetangen er ikke mer enn 15 km fra hverandre öst for Metz, og den åpning som gjenstår, ligger under artillerifild. Det er sannsynlig at tyskerne aktter å holde Metz i det lengste. Pattons hensikt er kanskje å omgå byen og foreløpig la den ligge, men de første tegn tyder på at han aktter å storme den; 6 av fortene i de ytre linjer er alt tatt og amerikanerne står nå bare 3 km fra byen.

Offensiven sör for Metz har som sitt viktigste resultat hittil hatt erobringen av trafikknutepunktet Chateau-Salins, ca. 30 km vest-nordvest for Nancy, og tyskerne faller tilbake mot Saarebourg (rett vest for Nancy, rett sör for Saarbrücken). Også i Lunaville-avsnittet, s.ö. for Nancy, har amerikanerne hatt framgang.

Pattons mest närliggende operative mål er å innesluttе Metz, som er en meget viktig tyske sperrestilling, men sett i en videre sammenheng peker hans nordlige stöt mot Saar, det sörlige mot Strassbourg og lavlandet mellomste Rhin. Hvor omfattende planene i öyeblikket er, kan vanskelig avgjöres. Man kan imidlertid bare plasere offensiven på söravsnittet i det rette perspektiv ved å sammenholde den med forberedelsene til en vinteroffensiv på vestfrontens andre avsnitt, først og fremst ved Aachen og Nijmegen-Arnhem-avsnittet. Den amerikanske 1. arme under Hodges som opererer ved Aachen, er en av vestfrontens sterkeste, og alt tyder på at det i denne sektor finnersted en ganske massiv oppladning. Det samme er tilfelle i Nederland, hvor Montgomerys 21. armégruppe (1. kanadiske armé under Crerar og 2. engelske under Dempsey) i det siste ved offensiven i Nord-Brabant og Scheldemunningen også har skapt seg gunstigere utgangspunkter for en ny offensiv. De står nå ved Maas fra s'Hertogenbosch til havet og skulle ha basisbredde nok til offensiver av större dimensjoner både nordover, i Nijmegen-Arnhem-retningen, og östover, via Helmond-avsnittet mot Maasbuen og den tyske grense, hvor det første vellykte stöt ble satt inn 14. nov.

Meget taler for at de vestalliertе nå med Antwerpens havn i ryggen kan åpne en större offensiv over störstaparten av vestfronten, og at Pattons operasjoner i sör er det første ledd i den. Og skal man gjette på hvor hov edstötet kommer, trer ennå en gang nordflöyen i forgrunnen. Fra Aachen til den svaltiske grense kan tyskerne for störstoparten av frontens vedkommende stötte seg til et vanskelig forsvarbart fjell- og skogterreng (Ardennene, Eifel-massivet, Vogesene, bak dem igjen Westerwald, Taunus, Schwarzwald), og selv om et stöt inn i Ruhr-området ville kunne få alvorligere krigsökonomiske følger for Tyskland, er selve tettbebyggelsen her en hindring for raske operasjoner; det har i denne krig vist seg at under en krigføring som ikke tar hensyn til materielle verdier, er byer i seg selv gode stöttepunkter for forsvaret. Det så man f. eks. i Warszawa hvor partisanstyrkene som hadde bitt seg fast i hus og kjellere forsvarte å holde stand i 9 uker mot de overlegne og langt bedre utrustede tyske tropper. Den del av vestfronten hvor det er muligheter for en virkelig bevegelig krigføring i stor skala, er og blir nordavsnittet. Et gjennombrudd fra Arnhem mot Gelderland og Overijsel ville åpne muligheter for omfattende operasjoner av panserstyrker og mekanisert infanteri på de vestfalske og hannoverenske sletter. Det er heller ikke sannsynlighet festningslinjene langs den nederlandske grense er så sterke som Vestvollen fra Weser og sörover. Et stöt her vil også innebære en trussel om utflankering av ikke bare Ruhr (med overskjæring av viktige transportveier), men av hele Rhin-forsvaret, og de alliertе ville dessuten ha den fordel at de kunne stötte sin nordlige flanke på sjöen, den beste flankesikring de i den nåværende sjöstrategiske situasjon kan ha. Dette forhindrer imidlertid ikke at den alliertе offensiv når den kommer, vil sette inn med full styrke også annetsteds, f. eks. i Aachen-, Metz- og Belfort-avsnittet, först og fremst for å binde de reserver tyskerne i et slikt tilfelle så sårt ville trenge på sin nordlige flanke. Man regner at tyskerne i vest her til rådighet ca. 600 000 mann, derav ca. 300 000 til bemanning av selve Vestvollen, 100 000 til forsvaret av Belfort-åpningen og 200 000 til forsvaret av Nederland og den tysk-nederlandske grense. Churchill har opplyst at det er sett inn bortimot 3 mill. alliertе tropper i vest, og hvis man sör bort fra tapene i falne og sårede og de styrker som trengs til etappetjeneste, administrasjon osv., kan det antagelig for offensive foretagender disponeres en styrke på 1 250 000 mann. Det er en tallmessig dobbelt overmakt som stikkert kvalitetsmessig er langt bedre enn de krigstrette og tildels sterkt blandede tyske styrker. De alliertе har også et langt bedre materiell og kan stötte seg til flystyrker som er knusende overlegne. Det er derfor tydelig at når forsyningssystemet först er brakt forden og et konstant press kan bringes til utfoldelse mot hele frontens lengde, vil det gunkt uvegerlig melde seg da det blir slått hull på den tyske front fordi reservene av mannskap og materiell på et eller annet avsnitt blir utilstrekkelige. Når dette punkt nåes, vil i förste rekke avhenge av hvor effektivt det alliertе transportapparat kan arbeide og av værforholdene, som er avgjörende både for flyinnsatsen og for de motoriserte markstyrkers bevegelighet.

På östfrontens nordligste avsnitt er det lite nytt av interesse. Den tyske retrett mot Ivarikspröysen og Skibotn fortsetter, men på Kirkenes-avsnittet er det ikke meldt om noe nytt. En norsk militärdelegasjon er reist fra Stockholm under ledelse av oberst A. D. Dahl. Den skal i likhet med styrkene som er underveis fra Storbrittannia stå under general Steffens. Samarbeidet mellom den norske befolkning og de russiske myndigheter går knirkefritt, og det meldes om en utstrakt russisk hjelpevirksomhet overfor den hardt rammede befolkning som de tyske ödeleggelser har berövet både mat og husly. Den hensynsløse tyske tvangsevakuering fortsetter, og ödeleggelsene i Finnmark truer med å legge landsdelen helt öde. Fortsetter tyskerne som de har begynt, blir det en nasjonal katastrofe. Utenriksminister Trygve Lies besök i Moskva er avsluttet, og han har uttalt sin store tilfredshet med resultatet av forhandlingene.

I Kurland fortsetter den russiske offensiv mot de innesluttede tyske styrker, men störst interesse knytter seg i disse strök til meldingene ved ukeskiftet om russiske konsentrasjoner av troppestyrker, tonnasje og sjöstridskrefter i de baltiske havner, noe som blir satt i sambånd med russiske planer om landgangsoperasjoner i stor stil på den tyske östersjökyst. Indirekte har dette ført til en skjærpelse i forholdet mellom Sverige og Tyskland, idet Tyskland har erklært en vesentlig del av Östersjöen som militärt operasjonsområde og truer med å senke alle fartöyer som bevegir seg der. Grensen for området går fra den pommerske kyst til sörspissen av Öland, sönnen og östenom Gotland, vestenom Ålandsöyene og videre parallelt med den

svenske kyst til territorialgrensen, utenfor Haparanda. Sperringen vil umuliggjöre svensk sjöfart både på Finnland og Russland, og svenskene har sendte en skarp protestnote til Berlin; tyskerne har avvist den. Hvor meget man skal legge i formodningen om russiske landgangsoperasjoner mot den östpreussiske og pommerske kyst, er ikke godt å si. Tyske evakueringstiltak og befestningsarbeider i de truede strök synes å tyde på at man i Berlin tar trusselen alvorlig, og den forbitrede tyske motstand i festningslinjene ved östgrensen kan gjöre amfibieoperasjoner i fiendens rygg lokkende for russerne. Den störste vansken for en slik aksjon vil den tyske Östersjöflåte representere. Tyskerne er jo praktisk talt jaget vekk fra alle andre farvann og kan konsentrere sine sjöstridskrefter her, antagelig 1-2 gamle slagskip, 2-3 tunge kryssere av "Kirov"-klassen, en ganske stor jagerflåte og tallrike ubåter. Styrkeforholdet er antagelig nokså jevnt, men det er neppe sannsynlig at den russiske flåte som like til i sommer har ligget innestengt i Leningrad-Kronstadt, har den övelse og kamprutine som de tyske enheter. Dessuten mangler russerne erfaring og sannsynligvis spesialmateriell for landgangsoperasjoner i större målestokk. En faktor i deres favör er flyoverlegenheten og den tyske Östersjökysts mangel på permanente befestninger, men alt tatt i betraktning er store operasjoner av den art neppe sannsynlige.

I Ungarn hvor et fryktelig höstregn en tid sinket de russiske operasjoner, er offensiven gjenopptatt og har foreløpig brakt russerne en betydningsfull seir i slaget ved Cegled, s.ö. for Budapest. Også angrepene mot hovedstaden er gjenopptatt fra sör og öst med stor kraft, og i sör, i Baja-avsnittet har russerne og jugoslaverne gått over Donau på bred front og stöter fram mot Pecs, vest for elven. - I Jugoslavia har Titostyrker befridd det viktige trafikknutepunkt Skoplje i Verdardalen.

I Italia er det igjen noe mer bevegelse på höyre flanke, hvor 8. armé nå står noen få km. fra Ravenna.

I det fjerne Östen fortsetter den amerikanske framgang tross forbitret japansk motstand på Leyte, og japanerne har store tap til sjöss. I Nord-Burma har kineserne hatt nye framgang; de har rykket fram 100 km på 30 dager fra den indiske grense og nærmer seg den gamle Burmaveien. I selve China går det imidlertid fortsatt dårlig. Japanerne har tatt den viktige basis Kweilin i Hunan, og truer med å skille Vest-China fra det indre ved sin kile langs Wuhan-Kanton-banen. Til dette kommer en politisk krise. Det er tydelig at forholdet mellom Chiang-Kai-Shek og de allierte ikke er godt. Da saken er blitt polemisk utnyttet i den amerikanske valgkamp, er det ennå ikke helt klart hvordan det faktiske forhold er, men det hevdes på engelsk og amerikansk hold at Chiang omgir seg med reaksjonære, nesten fascistiske politikere og at han sparer på sine beste tropper i den nåværende kritiske situasjon for å bruke dem i et senere indre oppgjör med de kinesiske kommunister. At general Stillwell, amerikaneren som hadde kommandoen over de kinesiske styrker i Burma, nylig ble kalt hjem, er et utslag av spenningen. Han kom i konflikt med Chiang, og det ser ut som om Roosevelt for ikke å utfordre den sterke (og tildels ukritiske) kinesisk-vennlige opinion i Amerika like för valget, fjernet ham fra denne kommando. Dermed er imidlertid sikkert ikke det siste ord i saken sagt.

Frankrike er nå igjen blitt opptatt i stormaktenes rekker ved at det er blitt representert i det såkalte Europa-utvalg, hvor engelske, russiske og amerikanske eksperter behandler Europas politiske spörsmål, bl.a. våpenstillstandsbetingelsene for Tyskland. Begivenheten fulgte naturlig på anerkjennelsen nylig av de Gaulle-regjeringen, og det er vel et ledd i bestrebelsene for å stötte dette regime i en kritisk og kaotisk overgangstid.

Tyskland. Det har vakt stor oppmerksomhet at Hitler heller ikke ved minnefesten i anledning av den 9. nov. talte til det tyske folk. Det ble med at Himmler leste opp en proklamasjon som skulle skrive seg fra der Führer. Siden Hitler talte like etter attentatet i juli har han overhodet ikke opptrådt offentlig, selv ikke ved en rekke höve hvor det ville vært meget närliggende. Den siste proklamasjon bærer heller ikke stilistisk eller på annen måte hans personlige stempel, og man må spörre seg hvorfor han ikke kunne avse de minutter som krevdes for å lese opp i radio når han altså skulle ha hatt tid til å skrive eller diktere det lange manifest. At han er så opptatt med militære problemer i hovedkvarteret, er usannsynlig. Ryktene har derfor igjen livlig begynt å sysle med hans person. Er han död? Har han brutt sammen? Er han Himmlers fange? Enkelte rykter vil vite at han har hatt et alvorlig nervesammenbrudd og ikke har talens fulle bruk. I alle tilfeller er det tydelig at det f.t. er Himmler (med Goebbels ved sin side) som har makten i Tyskland og som söker å befeste den bl.a. vis à vis Wehrmacht. Og det er ikke usannsynlig at Hitler i öyeblikket bare er et symbol, at han - syk eller frisk, godvillig eller mot sin vilje, - er skjövet til side.

Tyskland går forövrig en fryktelig vinter imöte. Takket være de alliertes veldige frammarsj i år har dets forsyningsbasis skrumpet uhyggelig sammen. Matbodene i Ukraina, Hviterussland, Östpolen og Blakanlandene er gått tapt för årets höst kunne berges. Tysklands ernæringsbasis er nå omtrent som den var da krigen begynte, mens det i tillegg til sin egen befolkning har 12-15 mill. slavearbeidere og flere mill. krigsfanger å fö på. Den franske og belgiske stålindustris 13 mill. tonn årlig er falt bort. Likeså praktisk talt hele Sveriges jernmalmeksport. Med Nikopol forsvant 1/2 av manganen, og med Balkan ytterligere ca. 25%. All krom (fra Tyrkia og Balkanlandene) er gått tapt. Resultatet av dette viser seg i synkende kvalitet for det tyske spesialstål. Av nikkel er 75% gått tapt med Finnland, 10% med Hellas. Av wolfram (fra Spania og Portugal) det hele. Av kobolt (Finnland) 50%. Av kobber 40% fra Jugoslavia og ytterligere kvanta fra bl.a. Spania. Av asbest 50% fra Finnland. Av glimmer 75% fra Romania og Ungarn. Av olje ca. 1/3 fra Romania og ytterligere ca. 10 fra Galitsje, Albania m.v., samtidig som den syntetiske industris kapasitet etter bombingen er nedsatt til ca. halvparten. Av bauxitt (råstoffet til aluminium) 45% fra Sörfrankrike og en betydelig del fra Jugoslavia og Ungarn. Slik kunne man fortsette listen over praktisk talt alle krigsviktige varer.

Til dette kommer desorganisasjonen av samfunnslivet p.g.a. bombingen og bunnskrapingen av mannskapsreservene; administrasjonen svikter p.g.a. mangel på folk, industriproduksjon og transport blir lammet, de 15 mill. utbombede representerer et veldig problem for seg, og bombingen fortsetter i en tidligere uhört målestokk; by etter by utslettes. Mot denne bakgrunn tegner seg de uopprettelige militær nederlag Tyskland har lidt i sommer, og presset mot dets grenser öker ustanselig. Kan det holde det kommende vinteren over?

Krigen i luften. De alliertes luftoperasjoner i denne uken har til dels vært hemmet av været. Den store oljeoffensiven mot Tyskland har dog fortsatt og vi har også vært vidne til en omfattende taktisk innsats av store bombefly på Vestfronten, særlig i Metz-området. Ellers er det Churchills redegjörelse om de nye tyske rakettbomber, V-2, og senkningen av Tirpitz som fanger hovedinteressen. Churchill uttalte i underhuset fredag bl.a.: I noen uker har tyskerne nå anvendt dette nye våpen, og flere projektiler har slått ned på vidt forskjellige steder i landet. Tapene og skadene har hittil ikke vært store. Noen offisiell meddelelse om angrepene er ikke gitt för nå. Grunnen til denne taushet er at enhver meddelelse kunne gi fienden verdifulle opplysninger. Vi ble styrket i denne vår oppfatning ved at tyskerne först for 2 dager siden nevnte våpenet i sitt kommunike. Men onsdag sendte den tyske overkommando ut en offisiell rapport foruten flere farvete skildringer av angrepene mot Storbritannia. Jeg önsker ikke å kommentere disse, men vil si at de gir et grelt billede av hva den tyske regjering vil få sitt folk til å tro og dens desperate behov for å oppmuntre folket. Rakettprojektilene inneholder omtrent samme mengde sprengstoff som de flygende bomber, men trenger dypere ned i jorden för de eksploderer. Dette medförer noe större skade i umiddelbar nærhet av nedslagskrateret, mens sprengvirkningen i omgivelsene blir mindre. Projektilene flyr gjennom stratosfæren i 100 à 110 km höyde og har större hastighet enn lyden. P.g.a. den store hastighet, er det ikke mulig å gi befolkningen noe forhåndsvarsel. Det er imidlertid ingen grunn til å overdrive faren. Angrepenes omfatning og effekt har hittil ikke vært betydelige. Noen projektiler er blitt avfyrt fra Walcheren som nå er på våre hender. Andre områder, fra hvilke projektilene kan sendes mot oss, vil uten tvil i sin tid bli erobret av våre tropper. Vi kan dog ikke på at fienden ikke blir i stand til å öke våpnets rekkevidde. Anveldelsen av dette våpen er ennå et forsök fra fienden på å angripe vår civilbefolknings moral i det forfengelige håp at han på denn måten skal kunne klare å avverge det nederlag han går imöte på slagmarken. - Forövrig er det meddelt om V-2 at den har en totalvekt på 15-16 tonn, at sprengladningen er 1 tonn og at aksjonsradien ligger mellom 250 og 400 km. Denne siste utgave av tyskernes hemmelige våpen er om mulig ennå mindre treffsikker enn de flygende bomber. De fryktelige skildringer som Berlin har sendt ut om våpnets skadevirkning må karakteriseres som "Made in Germany". Hverken skadene eller antallet av ofre kan sammenliknes med hva bombingen eller de flygende bomber har forårsaket. Det britiske flyministerium har oppgitt tallet av ofre som fölge av angrep fra luften i okt. til 172 drepte og 416 sårede. Disse tall viser at innsatsen av V-2 iallfall i dette tidsrum, har vært relativt resultatlös. Sammenlikner man dette med de alliertes bombevekt på 100.000 tonn over Tyskland i okt. (og vel og merke ikke På-må-få-bomber men nöyaktig og vitenskapelig innsiktede bomber mot bestemt krigsviktig mål, under angrep hvor det kastes opp til 4000 tonn bomber på 20 minutter mot et bestemt mål) blir tomheten i nazistenes propaganda ennå mer iöynefallende.

De glimrende planlagte og flott utförte angrep i forrige uke mot Gestapos hovedkvarter i Aarhus, og i denne uken mot slagskipet Tirpitz, demonstrer også det allierte flyvåpens versatilitet og overlegne ledelse. Söndag morgen kl. 9,30 angrep 29 Lancasters Tirpitz utenfor Tromsö. Været var klart og angrepet kom så plutselig på tyskerne at de ikke fikk tid til å legge ut röktepper. Etter noen få minutter hadde de engelske fly oppnådd tre fulltreffere med de nye pansebrytende 12.000 pounds bomber og etter 15 minutter la 45.000 tonns kolossen med kjölen i været. Ett britisk fly gikk tapt. Senkningen av Tirpitz får stor betydning for de allierte flåtestridskrefters framtidige disposisjoner i Nord-Atlanteren. Det mektige slagskip, om enn skadet, lå som en flytende festning i Nord-Norge og var en alvorlig hindring som åtte tas med i beregning under eventuelle landgangsoperasjoner. Dessuten bandt Tirpitz stadig store enheter av den britiske marine under konvoitjenesten på Russland og hemmet russernes bevegelsesfrihet m.h.t. amfibieoperasjoner på Ishavskysten. Den direkte fölge av Tirpitz'senkning er at britiske slagskip nå kan frigjöres for andre farvann. Flyministerietoffentliggjorde etter angrepet det inntil nå hemmeligholdte navn på oppfinneren av de nye 12.000 punds bomber. Det er den kjente engelske vitenskapsmann, B. M. Wallace, ansatt hos Vickers-Armstrong.

Ukens viktigste flyangrep: Nov.9. 1300 tunge am. b. + 500 j. bomber taktiske mål ved Metz, ingen tysk jagermotstand. Tunge br. b. med j. eskorte angriper oljemål i Ruhr, 2 fly savnes. Nov.10. 800 tunge am. b + 600 j, angriper militære mål i Köln- og Frankfurtområdene, ingen tysk j. motstand. 150 godsvogner, 30 lok. og 100 biler ödelagt av de am. j. 5 tyske fly ödelagt på bakken, 27 b. + 7 j. savnes. Nov. 11. 450 tunge am. b. + 370 j. bomber synt. oljeanlegg i Gelsenkirchen og Jernbanemål i Koblenz. Lancasters angriper synt. oljeanlegg i Kastrop-Rauchell i Ruhr. Stor innsats av mell. j.b. over hele vestfronten. Fra Italia angriper tunge am. b. flyplasser og jernbaner i Sör-Tyskland, Österrike og Ungarn. Am. fly fra hangarskip senker 3 av 4 troppetransportskip og 7 av 15 destroyere i jap. konvoi med forsterkninger til Leyte. Store styrker Superfortresses bumber Umura, Shanghai og Nanking, 1 mask. tapt. Nov.12. Store RAF styrker angriper om natten synt. oljeanlegg i Harburg & Dortmund, mineutlegging bl.a. Oslofjorden, 7 mask. savnes etter nattens operasjoner. 29 Lancasters senker Tirpitz ved Tromsö. Fra Italia bomber tunge am. b. München, Salzburg og Linz. Am. fly fra hangarskip senker ny jap. konvoi på 4 transportskip og 6 destroyere undervels til Leyte. Nov. 13. Fly fra kystkommandoen setter i brann to mindre skip og skader andre utenfor Norskekysten. Nov. 14. Br. fly angriper mål i ytre Trondheimsfjord. Under nytt angrep på Manillas havn senker am. fly 2 jap. destroyere og 11 forsynings- og tankskip.

- 0 -

Glimt fra Nord-Norge.

I Aftenposten for 10. november berettes det fra Finnland: "Sammen med troppene (de finske) drar sivilbefolkningen sörover. Selv det minste hus i området Rovaniemi - Ivalo er ödelagt". Hvem har ödelagt "selv de minste hus"? Finnene kan det ikke være. "Bolsjeviker" har det ikke vært i disse trakter. Kampene har ikke artet seg slik i disse områder at husene kan ha gått med under kamphandlinger. Da må det jo være tyskerne som har gjort det under retretten. Bare man bruker sin forstand en smule, kan man altså få noe ut av naziavisene idag. I svenske aviser har det vært gjengitt fotografier fra grensestrøkene mellom Sverige og Finnland, hvor brandene lyser i natten som "perler på en snor". Det er finske gårder som brenner. Tyskerne tenner fyr på "selv det minste hus" også her etterhvert som de trekker seg tilbake.

Det er ikke vanskelig å trekke paralellen for Nord-Norge. Også her er tyskernes retrett i full gang. Også herfra har Aftenposten for 10. november en melding: "Sprengningene og ödeleggelsene av krigsviktige anlegg som kan være til hjelp for fienden, er allerede i full gang i Hammerfest". Krigsviktige anlegg, hva er det? Havna först og fremst selvfölgelig, kaier, lagerhus osv. Vekk med havna. Men bebyggelsen ellers da? Jo visst kan "den være til hjelp for russiske tropper", de kan jo bo i husene. Altså vekk med mest mulig av bebyggelsen, sålang en kan rekke. Hammerfest jevnes med jorden. Man kjenner til at det siste tyskerne sprengte i Vadsö var fylkesmannsboligen og kirken. "Krigsviktige anlegg", vekk med dem. Tyskerne forbereder nå sprengning av havna i Tromsö. Tyskerne er igang med å ödelegge hele Finnmarken.

Vi har hört at våre landsmenn der oppe römmer for de "bolsjevikiske horder". Det heter i et privatbrev fra Tromsö, kommet hit utenom sensuren: Rop det ut til alle at det ikke er russerne vi flykter for og er redde for, men tyskerne." - Nord-Norge evakuerer. Noen av fri vilje; de som ikke vil, blir tvunget til det. Mange mennesker må bort. Finnmarkens befolkning kan ikke leve i det månelandskap tyskerne åpenbart akter å legge bak seg etterhvert som de retirerer. Om de makter den totale ödeleggelse avhenger av krigsutviklingen. Men faren er der. Mange undgår "evakueringsmyndighetenes" - Jonas Lies og Lippestads - lange armer. De vet de går tunge tider imöte. Men de er villige til å trosse dem for de får til gjengjeld friheten tilbake. Enhver nordmann vet hva den er verd idag. De av våre landsmenn som frister en kummerlig tilværelse i gruvegangene i Kirkenes har tapt meget, men de har vunnet mer. Det norske flagg, heist av nordmenn, vaier over Kirkenes.

Vi leser i Aftenposten for 10. november: "Flyktningene nordfra viser stort sett en utrolig god holdning, og et humör som ikk er til å fatte, når en tar i betraktning at alle sammen reiser fra hus og heim i bevisstheten om at de aldri vil få se den heimen igjen mere". Ja, ut fra nazistiske tankegang og nazistiske lögner er det ufattelig: Befolkningen römmer for bolsjevikene, som regjeringen i London med Kongen i spissen har solgt landet til. At tyskerne nå drives ut av Nord-Norge for godt er alle klar over. Hvorledes kan våre landsmenn der nord under disse forhold vise godt humör?

Fordi de aldri har trodd på nazistiske lögner. Fordi de vet at befrielsen av Norge er begynt og at Nord-Norge snart er kvitt det tyske åket. Det er sannsynligvis riktig at de aldri får se den gamle heimen sin igjen, og de er klar over det. "Den brente jords politikk" vil ramme også deres heim. Men de vet at om ikke altfor lenge kan de vende tilbake til den flekken av Norges jord som er deres og bygge en ny heim i et fritt Norge.

- 0 -

Forrige onsdag inntraff det en voldsom eksplosjon i Oslo Sveisebedrift. Natt til mandag skjedde en voldsom eksplosjon i Birger Engelis motorsykkelverksted i Thoresegate, Mange motorsykler gikk med, og bensin og olje som tyskerne hadde lagret på verkstedområdet. Samme aften inntraff en eksplosjon i Grovsmedlaugets Fjärsmie i Österdalsgaten. Igår, onsdag, smalt det på Freias anlegg. Nærmere enkeltheter savnes foreløpig.

- 0 -

Tsjekkerne venter befrielsen.

(Vår Kronikkhelmskorrespondent har intervjuet en tsjekker om aktuelle tsjekkiske problemer).

- Endelig närmer befrielsens time seg også for oss, sier han. Lengre enn noe annet land, bortsett fra Österrike, har vårt land vårt under tysk herredömme. Men nå står de russiske arméene på slovakisk område, og befolkningen har forlengst reist seg mot undertrykkerne.

- Deltar ikke slovakiske styrker også i den röde armé?

- Jo, det er riktig. Og det er en särlig tilfredsstillelse for oss å vite at tsjekkoslovakiske avdelinger kjemper side om side med våre russiske allierte i frihetskampen.

- Hvordan ser dere tsjekkere på den russiske innmarsjen i landet?

- Det er en selvsagt ting at den röde armé får en enestående good-will ved at den kommer som befrier fra den tyske undertrykkelsen. Gjennom den avtale som vår regjering i London har undertegnet med Sovjetsamveldet, er vi også sikret full suverenitet og integritet så snart landet er befridd. Denne avtalen svarer helt ut til de avtalene som er inngått mellom Norge, Holland og Belgia og de allierte stormaktene. Men tsjekkernes pro-russiske sympatier stikker atskillig dypere. Vi ser hen til Russland som det naturlige land å samarbeide med etter krigen. Både fordi vi som slaver föler oss beslektet med russerne, og fordi vi innser at Sovjetsamveldet best kan sikre freden og sikkerheten i Mellomeuropa. Det er ikke en holdning som er diktert av kryperi, enn si frykt for en stor og mektig nabo. Det er som sagt en helt naturlig innstilling for oss, som gjör seg gjellende uten hensyn til partigrenser. En må også huske på at Russland stod utenfor München-oppgjöret, og derfor var den eneste europeiske stormakten, som ikke sviktet oss den gangen.

- Hvordan er forholdet til de övrige allierte stormakter?

- Vår regjering i London samarbeider utmerket med de engelske myndigheter. Men ellers ville det være uriktig å si at England og Frankrike har noen stor posisjon hos det tsjekkiske folk. Vi gleder oss selvsagt over de engelske seirene, men sårene fra München er ikke lägt ennå. Og den lille ententes tid da hele vår politikk og kultur var franskorientert, kommer nok ikke tilbake. Sympatien er atskillig större for Amerika, men dette land ligger oss i grunnen fjernt.

- President Benes' stilling.

- Han er som Churchill, de Gaulle og deres egen kong Haakon den anerkjente leder av frihetskampen, og står forsåvidt over partiene. Om han også vil bli den politiske leder etter krigen, er en annen sak.

- Kan De fortelle litt om forholdene hjemme under okkupasjonen.

- Tyskernes politikk har gått ut på å gjöre Tsjekkoslovakia til et viktig ledd i sin krigsproduksjon. Särlig gjelder dette det såkalte protektoratet Böhmen og Mähren, som alt för krigen var sterkt industrialisert. For å holde produksjonen oppe var tyskerne interessert i at det hersket ro og orden. Det ble derfor ikke plasert store militärgarnisoner i landet, noe som lett kunne irritere befolkningen. Tyskerne valgte å holde folket under kontroll med et tallrikt sivilt politi. Gestapo har helt fra först av vårt meget sterkt hos oss. - Näringslivet kom helt under tysk kontroll. Jordbruksproduktene ble hensynslöst eksportert til Tyskland, og rasjonene nedsatt til sultegrensen. Alle våre viktigere industrier fikk tyske kommisærer. Ja, i Skodaverkene, Europas största rustningsfabrikker, ble tyske kontrollörer plasert i hver eneste avdeling for å forhindre sabotasje. De arbeidere som ikke kunne beskjeftiges innenlands, ble tvangssendt til Tyskland. Over 600.000 slaver for öyeblikket i den tyske krigsindustrien.

- Har tyskerne gjort noe forsök på å nazifisere tsjekkerne?

- I grunnen ikke. Vi var nok tiltenkt rollen som et upolitisk arbeidende slavefolk i Hitlers Neuropa. Dessuten var de så godt kjent med vår antityske innstilling at de vel skjönte det var håplöst.

- Tyskerne fant altså ingen femtekolonne hos dere.

- Bortsett fra sudettyskerne og sine övrige "folkstyskere", ytterst få. Hacha og hans vasallregjering kan närmest sammenliknes med Petains regime, ikke med Laval og hans forrädere. Selv det gamle tsjekkiske nazistpartiet er blitt opplöst sammen med de andre partiene. ~~Tyskerne stolte ikke på det engang.~~ En av våre få virkelige quislinger er Hachas undervisningsminister, ~~tidligere generalstabsoffiser, oberst Moravec~~. - Men selvsagt har de forskjellige yrkesgrupper vist en höyst forskjellig holdning. Stort sett har de intellektuelle og arbeiderne vært de ledende i motstanden, mens böndene og forretningsstanden iallfall delvis har vært svakere.

- Hvordan er det med dem vi i Norge kaller "tyskertöser"?

- Det er intet problem hos oss. Bare et forsvinnende antall av våre kvinner har hatt omgang med tyskerne. Kvinnene er like meget som sine menn klare over hva vi skylder tyskerne og hva kampen gjelder. Og hos det lille fåtall som lar kjönnet löpe av med seg, er frykten for straff så sterk at de ikke våger å bryte fronten.

- Hvordan har hjemmefrontens kamp artet seg?

- Sålenge frontene lå hundrevis av mil borte, måtte vi nöye oss med mer forsiktig sabotasje og forberedelse av den aktive motstand. En slagkraftig fri presse ble bygd opp og har fungert hele tiden.

- Er radioapparatene inndratt også hos dere?

- Ikke direkte inndratt, men kortbölgelytting er forbudt. På de gamle apparatene måtte kortbölgen kobles ut. Og uten kortbölge kunne, ihvertfall inntil ganske nylig, bare tyskkontrollerte stasjoner nåes. Men det er jo måter å ordne den saken på.

- Etterhvert er vel den tyske terroren öket?

- Ja, ettersom krigen er rykket närmere, er terroren skjerpet og hjemmefronten har tatt kraftigere midler i bruk i motstanden. En kan si at det ~~har forekommet 3 store terrorperioder~~ under okkupasjonen.

- Den förste var vel aksjonen mot universitetene.

- Ja, det var den 17. nov. 1939. Aksjonen var tydeligvis godt forberedt da den ble fremprovosert av de tyske studenter ved det gamle tyske universitet i Praha. Det kom til sammenstöt med ~~tsjekkiske studenter~~, og om natten slo tyskerne til. SS-folk trålet byen etter studenter og elver av överste gymnasieklasse. Over 8000 fikk de tak i. 2000 ble fört til en festning utenfor byen. Her ble hver 10. student, mannlige som kvinnelige, plukket ut og skutt på stedet. Resten ble sendt til konsentrasjonsleire i Tyskland hvor mange fremdeles sitter. Alle universiteter og höyskoler har siden vært stengt. Mange professorer og lärere er henrettet eller döde i tyske fengsler. Det dreier seg utvilsomt om en planmessig utryddelse av den tsjekkiske intelligensen.

Den annen store terrorbölge kom i 1941. En rekke tsjekkiske offiserer og statstjenestemenn ble skutt, deriblandt davärende statsminister i Hacharegjeringen, Elias. Tyskerne oppga som grunn at de hadde avslört en storstilet sabotasje av leveransene av landbruksprodukter til Tyskland. - Etter attentatet mot Heydrich året etter, nådde tyskernes terror sin hittil störste höyde. På mindre enn 7 uker ble over 20.000 tsjekkere myrdet.

- Deres syn på Tsjekkoslovakia etter krigen.

- Vi regner med å få tilbake grensene fra för München. Det er et rimelig krav at vi får igjen det Tyskland, Polen og Ungarn har tatt. Men de sudettyskere som ikke lojalt vil samarbeide med oss innenfor en tsjekkoslovakisk stat, må finne seg i å bli flyttet til Tyskland. Vi kan ikke risikere en ny Henlein-bevegelse.

- Hva med slovakene?

- Det var selvsagt en skuffelse for oss tsjekkere at Slovakia bröt ut av de allierte seg med Hitler. Men den senere tid har vist at det har vært et quislingdiktatur uten folkets stötte. Tisoregimet har sikkert ikke hatt mer enn 5% av slovakene bak seg. Reisningen som nå er igang har bevist det. Mer enn halve landet var i partisanenes hender etter få dager. Når selv Tisoregjeringens krigsminister etterlyses som leder av reisningen, kan det ikke være tvil om folkets holdning [illegible] ... Hvis derfor slovakene ber om å få samarbeide med oss etter krigen, så er vi villige til det. Men vi vil ikke selv ta initiativet.

- Tror De på en Donaufederasjon etter krigen?

- Det er klart at grensetvistene og tollmurene i Mellomeuropa för krigen, var uheldige. Men jeg tror at landene i denne del av Europa kan bli virkelig folkelige demokratier, og da vil mange av de gamle problemene falle bort. Da vil det ikke spille en så avgjörende rolle for en mann om han hörer hjemme i Ungarn eller Jugoslavia f. eks. En federasjon skulle da ikke være nödvendig.

- Og til slutt: problemet Tyskland.

- Det er ikke mer enn menneskelig at vi tsjekkere som har lidt så meget, er fylt av forbitrelse og hat mot tyskerne. Jeg skulle tro at vi stort sett er tilhengere av hårdere metoder mot dem enn dere nordmenn er.

- 0 -

Hjemmefronten må gjöre regning med omfattende aksjoner fra fiendens side i den kommende tid, aksjoner som f. eks. mobilisering av nye årsklasser, gisseltaing i stor stil og tvangsorganisering av Norges Näringssamband. Store deler av vårt folk vil direkte bli berört av slike overgrep. For grove overgrep fra fiendens side vil kunne utlöse den folkestreik, som Hjemmefrontledelsen har behandlet i ett opprop nylig. Uten at situasjonen blir så tilspisset kan det tenkes at det vil være önskelig med fellesopptreden fra enkelte gruppers side. En kan f. eks. tenke på den kommende konflikt i anledning kontingentinnbetalingen til Norges Näringssamband. Parolen om å nekte å betale kontingenten vil sikkert bli fulgt, fordi vedkommende yrkesgrupper vil forstå betydningen av dette. Men det er ikke sikkert at seiren er fullt ut vunnet og at alle har gjort det de har kunnet i og med at N.S. ingen penger får. Nazistene kan skaffe seg de midler de sårt trenger, ved å ilegge böter eller konfiskere formuer. (De kan presse enkelte folk eller grupper särlig hardt, fengsle dem.). Men må derfor pröve å hindre også dette, og det kan vel bli aktuellt - med en fellesopptreden i en eller annen form til fordel for de yrkeskammerater, som nazistene kaster seg over p.a. den manglende betaling. Selvsagt kan ingen större motaksjon settes iverk uten sambend med Hjemmefrontens Ledelse, som har den beste krigsökonomiske oversikt, men den enkelte hjemmefrontkjemper må ikke bare avvise ethvert angrep mot seg selv, men også venne seg til å betrakte situasjonen i den störst mulige sammenheng. Kan jeg ved min opptreden hindre overgrep mot andre? Hvorledes skal jeg oppföre meg i den og den situasjon forat Norges tap som helhet skal bli minst mulige? Hvis man straks, ubetinget og med alle midler er rede til å stötte opp om andre, vil det bety en kolossal styrkelse av hjemmefronten. Nazistene vil da ikke kunne slå bresjer i den ved å behandle de forskjellige grupper og mennesker forskjellig. I mange tilfeller må du betrakte overgrep mot andre som direkte overgrep mot deg!

- 0 -

Alle hollandske menn mellom 16 og 60 år holder seg hjemme eller er gått i dekning fordi de er innkalt av tyskerne til å grave skyttergraver og utföre andre befestningsarbeider i Öst-Holland. Tyskkontrollerte aviser meddeler at Gestapo vil arrestere alle menn mellom 16 og 60 år, som de ser tilsynelatende sysselöse på gatene. Disse blir sendt til en leir i Amersfoort og derfra til befestningsarbeider i Öst-Holland eller til fabrikker i Tyskland. Dette har medfört at ikke en eneste mann i denne alderen blir sett på gatene, at alle fabrikker står og står og alle sivile transportmidler er stoppet.

Jernbanefolkene gikk til streik kort etter invasjonen, og streiken vedvarer fremdeles etter ordre fra det allierte hovedkvarter. Hverken tyske löfter eller trusler har klart å få jernbanefolkene i arbeid igjen, og tyskerne har måttet importere funksjonärer fra Tyskland for å få fram sine livsviktige transporter. 30.000 av de hollandske jernbanefolkene er gått i dekning med sine familier. Videre er familiene tatt som gisler, og deres eiendeler ödelagt.

- 0 -

Ifölge meldinger fra Bern har motstandsbevegelsen i Österrike i de siste 6 år samlet seg i en god organisasjon. För okkupasjonen bestod det sosialistiske schutzforbund av 450.000 medlemmer og de halvmilitäre organisasjoner hadde 50.000. Alle disse "gikk under jorden" etter Dolfuss' sosialistutrensning for 10 år siden. Denne underjordiske bevegelse har fått tilsig fra tyske desertörer og beregnes for tiden til ca. 1/2 million mann, som driver stadig sabotasje mot kommunikasjonsliner til sydöstfronten.

Norges og skipsfartens framtid.

Fra norsk hold i Sverige har vi mottatt denne artikkelen:

"Norges ökonomiske og sosiale utvikling har vårt intimt knyttet til skipsfartens vilkår og vekst. Forfallsperiodene i vår historie har også vårt forfallstider for vår skipsfart, og studerer vi velstandskurvene vil vi finne at de fölger en stigende konjunkturkurve for skipsfarten vår. Det har vårt alminnelig erkjent at den relativt höye levestandarden vi hadde för 9. april 1940 i vesentlig grad skyldtes vår skipsfartsnärings inntekter.

Det er derfor ingen overdrivelse å si at våre utsikter etter krigen vil være avhengige av i hvilken grad det blir mulig å gjenreise den norske skipsfarten, og hvilke muligheter den får i den nye ökonomiske ordningen.

I det tyske storrum var vi tiltenkt en beskjeden plass. Offisiöse tyske uttalelser etter besettelsen i 1940 gikk ut på at Norges skipsfart, slik som den ble drevet för krigen, var en unaturlig näring for Norge. Den måtte innskrenkes til det behov som var passende for et så lite land. Vår naturlige plass var Nordsjöen og i noen grad Östersjöen, og vi skulle derfor bare drive med småbåter. Den oversjöiske linjefart og linjebåtene på 8 - 10 000 tonn var det selvfölgelige område for herrefolket. Det var også et alminnelig omkved at Norge hadde en levestandard som ikke sto i forhold til våre forutsetninger. Den måtte ned.

Det norske folket, utefronten og hjemmefronten, har ikke villet akseptere disse vilkår. Vi har ikke fölt oss särlig skremt av det tyske perspektivet heller. Og idag ser vi skipsfartsproblemet trygt under den gamle synsvinkelen: Norges naturlige plass som en av de ledende sjöfartsnasjoner. Det er heller ingen av de allierte nasjoner som har vist tegn til å ville betvile enn si forholde oss vår odelsrett til sjöen. Tvertimot er det en av de stadig gjentatte uttalelser når etterkrigsskipsfartens problemer er på tale at Norge må få igjen sin skipsfart. Det innrömmes både at dette er en livsbetingelse for Norges ökonomi og at de allierte har en forpliktelse til å hjelpe til med gjenreisningen av den norske skipsfart etter den innsats norske skip og norske sjöfolk og redere har gjort for den felles sak og de ofre Norge har båret ved tap av flere tusen sjöfolk og omkring halvparten av flåten. Likevel er ikke vår flåtes gjenreisning en så liketil sak. Det reiser seg store og vanskelige problemer.

Det er to faktorer som har vårt virksomme under denne krigen og bidradd til en fullstendig omveltning av verdensflåtens struktur og fordeling på landene, det er de tyske senkningene og den amerikanske skipsbygningen. Gjennom tyske ubåters og flys operasjoner har England, Norge og Nederland fått sine flåter redusert til omkring det halve, mens Amerika, som för krigen bygget knapt et par hundre tusen tonn pr. år, har utviklet en skipsbygningskapasitet på over en million tonn pr. måned. Derved er ikke bare tonnasjetapet erstattet, men fordi de allierte har satt ubåtene ut av spillet og brakt senkningene ned mot 0, har det kunnet skje en netto ökning av verdensflåten. Men denne tonnasjen er amerikansk eiendom. Mens de nevnte nasjoner står igjen med sin formleskede tonnasje, har USA fått en handelsflåte större enn noen nasjon noen gang har hatt. Englands handelsflåte regnes å ville være redusert fra 28% av verdenstonnasjen til omkring 15% når krigen er slutt, Amerikas å ville være öket fra 16 til mellom 50 og 60% av en verdensflåte som samtidig menes å bli ca. 10 millioner tonn större enn i 1939. Norges andel av verdensflåten var för krigen omkring 7%. Nå er den altså mellom 3 og 4%.

Amerika har slik for en stor del nökkelen til ordningen av den framtidige skipsfart i sin hånd. Meget vil avhenge av hvilket standpunkt dette landet tar til skipsfartsproblemet både for sin egen del og for skipsfartens internasjonale stilling. Vil Amerika benytte anledningen til å strebe mot et skipsfartshegemoni og beholde sin store flåte, eller vil det sette seg som mål å etablere noenlunne status quo fra för krigen? Vil landet i så fall overlate sin overskuddstonnasje til England, Norge og Nederland i förste rekke? Og vil disse land være villige til å overta amerikanske skip?

Storparten av de nybyggete skip er standardskip, såkalte Libertyskip, med en fart av omkring 10 mil. De regnes for å være mindre konkurransedyk-

tige etter krigen; men det er dem som mener at de vil være meget anvendelige, og antagelig vil en sjöfartsnasjon som Grekenland kunne gjöre bruk av dem med hell. Det er ved de amerikanske verksteder ... bygget et par hundre store tankskip og omkring 500 såkalte C skip og Victoryskip, båter med bedre utstyr og relativt bra fart. Man går imidlertid ut fra at Amerika vil beholde disse båter selv. Utlandet skulle altså få anledning til å overta de mindre konkurransedyktige Libertyskipene.

Det foreligger en del uttalelser fra amerikanske og andre lands shipping-folk om hva Amerika vil eller bör gjöre. Det er dem som frykter for en amerikansk skipsfartsimperialisme. Også etter forrige krig hörte vi röster i den retning. Det er dog neppe noen grunn til å tro at Amerika sikter mot noe mål som gjör landet til eier av halvparten av verdens handelsflåte eller mer. For åpenbart vil dette stride mot Amerikas interesse av å få gjenreist verdenshandelen. Fra ledende amerikansk hold er det erklärt at landet må fölge en politikk som gir muligheter for en friest mulig og dermed störst mulig verdenshandel, og at dette ikke kan forenes med en skipsfartspolitikk som fortrenger de gamle skipsfartsnasjonene som England, Nederland og Norge. Amerika trenger ikke sjöfartsinntektene til å balansere sine utenlandske betalinger, dets problem er overskuddet i betalingsbalansen, ikke underskuddet. Norge derimot dekket för krigen ca. 1/3 av sine utenlandske betalinger med fraktinntektene, England 10 og Nederland 8%. Det er derfor nödvendig, hevdes det, at disse land får sin sjanse, og det har vært antydet at det skulle skje ved å overlate dem Libertyskip til lav pris.

Under forrige krig improviserte USA en storstilet skipsbygning. Da freden kom satt landet med en svær flåte av de såkalte Shipping Board båter. De var av en forholdsvis langt dårligere kvalitet enn Libertybåtene, adskillige var også treskip. De råtnet opp eller rustet i opplagsböyene. Amerika forsökte dog etter forrige krig å bygge opp en stor, statsdreven handelsflåte. Det ble et kostbart eksperiment, som skatteyterne måtte ofre millioner på. Fra 1937 kom landets skipsfartspolitikk inn i mer rasjonelle former under ledelse av Maritime Commission, hvis formann er den berömte admiral Land. Politikken tok sikte på å opprettholde en linjefart som privat bedrift, men med statens stötte hvis det fantes nödvendig. Det ble utbetalt ca. 12 millioner dollar årlig i subsidier.

Det siteres adskillige uttalelser av Land om framtidspolitikken. Vi er tilböyelige til å bygge mest på en ytring forleden, hvoretter Amerika hverken skulle tilstrebe et handels- eller sjöfartsmonopol. "Vi har, sa admiral Land, "full forståelse av de andre sjöfartsnasjoners rettigheter og akter ikke å före en politikk som skader dem". Han opplyste ellers at Amerikas skipsfart etter krigen ville bli betjent av 400 nye skip av C typen, som han betegnet som verdens beste lasteskip, 90 Victoryskip og omlag 370 tankskip, noe som skulle gi en flåte på omkring 11,5 millioner tonn br., det vil si den tonnasjen som Amerika gikk inn i krigen med.

Det er liten grunn til å tro at USA etter sine dårlige erfaringer vil forsöke å overdimensjonere sin skipsfart. [illegible] forutsetningen for det. Amerikanerne er ikke "skipsfartsminded" og har liten interesse for å drive skipsfart, framfor alt for å gå til sjöss som sjöfolk. Det er mer fristende arbeid i land. Amerika har riktignok stolte sjöfartstradisjoner; men de tilhörer stort sett historien.

Det blir derfor sikkert sjanser for oss andre hvis fraktemenn som sjöfarten ligger i blodet. Fra engelsk side er det uttalt at England må bygge opp en flåte på omkring 20 millioner tonn. Det er forberedt et 10-års program, som bl.a. omfatter bygningen av 2 nye [illegible] motorbåter for Amerikafarten, men ellers tar sikte på hurtiggående kvalitets- og spesialskip. For England som for Amerika er skipsfartsproblemet også et militärt spörsmål. Man har erfart hva transportkapasiteten betyr i denne krigen. Man har imidlertid også erfart at en flåte lar seg bygge relativt raskt. Det skulle derfor ikke være nödvendig å ligge med noen vesentlig "strategisk reserve" av skip. For England vil dog gjenreisningen av flåten ha stor betydning etter tapet av utenlandske investeringer og [illegible] ikke det store underskudd i handelsbalansen som landet må regne med. Det må også tas hensyn til skipsbygningsindustrien, som spiller en stor rolle. England må også tenke på sin handel og på imperiet. Man får derfor håpe på en skipsfartskonferanse, som behandler problemene ut fra den felles interesse i å gjenreise en lönnsom og tilstrekkelig skipsfart. Norge har krav på å bli tatt hensyn til. Ansvarlige amerikanske og engelske politikere har også uttalt at Norges handelsflåte må gjenreises.

Vår handelsflåte besto för krigen av ca. 7.2 mill. tonn d.w. En regner med at ca. 4 mill. tonn vil være tapt. Vår skipsfart var som kjent bygget opp på linjefart og spesialtransport. (Ikke först og framst trampfart, som f.eks. den greske). Vi klarte ikke bare å holde vår stilling som sjöfarende nasjon blant stormaktene, men også å gjöre erobringer takket være rederstandens våkenhet og initiativ. Vi hadde den störste tankflåten etter USA og England, vi hadde si sin tid ledelsen innen fruktfarten og hadde gjort nye framskritt ved bygningen av hypermoderne särlig hurtiggående båter, vi hadde en god posisjon i linjefarten og var ikke redde for å gå nye veier. Det gav gode resultater alt ialt. Men det var bare mulig gjennom opprettholdelsen av havenes frihet iallfall som prinsipp og ved ytelse av kvalitetsservice fra norsk side i konkurransen med andre land. Konkurranseevne var betinget av kvalitet i mannskap og materiell. Våre utsikter etter kri... vil også være avhengig av disse faktorer. Kvalitet vil ikke trengs mi... enn för. Stor good-will vil vi ha, men vi vil möte i konkurransen med ... sörgelig forminsket flåte. Den må vi pröve å få bygget opp. Vi får h... på et godt samarbeid mellom redere, sjöfolk og stat. Sjöfolkene har under krigen gjort en slik innsats at de må få varig belönning. De må ikke bli glemt når faren er over. Det vil de heller ikke. Men det ville være en d...lig hjelp og vi ville dårlig hedre de fallnes minne om vi ikke maktet å b...ge opp den tapte flåten.

Av vår flåte på ca. 7.2 mill. tonn d.w. var när 3 mill. tonn tankflåte (hvalflåten ikke innbefattet). Ca. 1,4 mill. tonn er senket. Det er gått sterkt ut over våre spesialbåter og småskip. Av verdensflåten etter krigen kan vi regne med en stor ökning av storskip og en noe större tanktonnasje enn i 1939, men en sterkt tilbakegang innen gruppene småskip, middelstore skip og spesialskip. Norge vil derfor sannsynligvis först og fremst skaffe seg linjeskip, spesialskip og mindre skip. Skal vi gjenreise flåten og bringe den tilbake til den ledende stilling vi inntok för krigen m.h.t. l... gjennomsnittsalder, vil det trengs en nybygning på 500,000 a 600,000 tonn pr. år i 8 a 10 år. Vår regjering regner i en komiteinnstilling med gjenreisning over 8 år. - Stort sett vil dette kunne skje ved hjelp av de disponible assuransesummer, men fornyelsen vil kreve et ekstra kapitaltil... Da importbehovet vil være stort de förste år og inntektene av eksport og skipsfart begrenset, må det lånes noen hundre millioner kr. i utlandet. D... blir og spörsmål om å skaffe plass ved verkstedene. M.h.t. de mindre skip vil norske verksteder kunne overta adskillig, men kapasiteten er begrense... (Teoretisk kan den drives opp i ca. 200.000 tonn). Vi blir dessuten henvi... til Sverige, Danmark, England og eventuellt USA og Tyskland. I Sverige h... vi alt gjort större bestillinger. Rederne klarer seg bra med de disponible assuransesummer med de priser som svenske verksteder forlanger.

Problemet om flåtens gjenreisning er selvsagt ikke bare et spörsmål o... verkstedsplass, men også om rentabilitet og lönnsomhet. Redere, sjöfolk o... myndigheter må sammen skape et arbeidsgrunnlag bygget på en erkjennelse a... den vitale nasjonale interesse som her foreligger. Viktig er avskrivningsspörsmålet. Sverige har gitt oss et vink her. Den svenske konkurransen vil særlig i linjefarten, bli hård. Landet har hatt betydelig krigstap, men h... kunnet nytte tiden til å erstatte tapene. Det möter med en moderne, effekt... og billig tonnasje. Fra og med 1938 har de svenske rederier kunnet praktis... en fri avskrivning på sine skip. Under krigen har de benyttet seg av d... Ved krigsutbruddet utgjorde den svenske linjetonnasje 75 båter på tils. ... 000 t.d.w. Krigstapet er 31 båter på tils. 236.000 t., det er solgt 8 båt... og det er kommet til 27 nye skip med tonnasje 213.000 t. 30 skip på tils. ... 000 t. er under bygning. Den bokförte verdi var ved siste årsskifte skre... ned til 40 kr. pr. tonn eksklusive og 120 kr. inklusive nybygningene, - d... pris vi neppe vil kunne prestere. - O.

(Ekspl

5911

Mappe 93
Ekspl. 34. A.
Dato 23.11.44.
Avd. 3A 1260/44.
L.nr. 5910

UKEN SOM GIKK (16. - 22. nov.)

Vestfronten. Som forutsagt var amerikanernes angrep i Lorraine förste ledd i en stor alliert vinteroffensiv som nå omfatter så å si hele vestfronten, med unntak - hittil - bare for den nordligste sektor. Offensiven er satt inn med en kraft som ikke har hatt noe sidestykke siden gjennombruddsslaget i Frankrike i august, og kanskje knapt nok da. Den föres med en enorm innsats av såvel tropper som materiell, hvilket tyder på at de bakre forbindelseslinjer nå er iorden), og det er allerede oppnådd betydelige resultater.

Den tyske overledelse har for vestfrontens vedkommende to hovedalternativer å velge mellom. Den kan ta opp forsvaret ved grensen, stöttet til Vestvollens befestninger, og den kan falle tilbake på Rhinlinjen. I förste tilfelle risikerer man at hovedstyrkene etter et gjennombrudd blir kastet i vorden tilbake mot elven, som i så fall kan vise seg å bli en dödsfelle. I siste tilfelle vil man måtte oppgi vitale deler av det rhinsk-westfalske industriområdes forterreng, hvilket vil få katastrofale krigsökonomiske og moralske fölger. Så vidt en nå kan se, har den tyske ledelse i sitt dilemma valt det förste alternativ, å utkjempe slaget om Tyskland vest for Rhinen. Denne antagelse bekreftes av de uttalelser general Eisenhower lot falle på en pressekonferanse i hovedkvarteret den 21. nov.: "Vi har ikke merket noe tegn til at tyskerne trekker seg tilbake over Rhinen vest for Aachen, og med den store styrke, som er konsentrert vest for Rhinens naturlige barriere, mot en armé hvis veldige overlegenhet i luften gjör det mulig å sprenge de tyske retrettbroene, har tyskerne ikke noe annet alternativ enn å bite seg fast og slåss".

Dette forklarer den forbitrede motstand de allierte möter i Aachen-avsnittet, men om framgangen her ikke er så stor målt i kilometer, er den desto viktigere. Det er her slaget om Ruhr, ja kanskje slaget om Tyskland avgjöres.

De alliertes oppmarsj i vest er fölgende: Lengst i nord, i Vest-Nederland, står 1. kanadiske armé under general Crerar. I Maas-buen, nedover til Venlo-Roermon-avsnittet, står 2. engelske armé under Dempsey. I avsnittet nord for Aachen står den nye amerikanske 9. armé under general Simpson. Sör for Aachen står 1. amerikanske armé under general Hodges. I Luxembourg Metz-Nancy-avsnittet står 3. amerikanske armé under Patton. I Vogesene og Belfortavsnittet står 7. amerikanske armé under general Patch og 1. franske armé under general Delattre de Tassigny. Det er alt i alt 7 armeer med en samlet styrke på antagelig 1,3 - 1,5 millioner mann i frontlinjen og et liknende antall i etappen og reserven. De britiske armeer på nordavsnittet utgjör 21. armegruppe under feltmarskalk Montgomery, de amerikanske og den franske armé utgjör 12. armegruppe under general Bradley, og som överstkommanderende for hele Europafelttoget står general Eisenhower. Av disse styrker er det i öyeblikket bare kanadierne - som nylig har hatt en hard törn med å rense Scheldemunningen - som ennå ikke er satt inn i stor-offensiven, og av de övrige 6 armeer kjemper nå alt de 4 på tysk jord; de to som ikke gjör det, er 7. amerikanske og 1. franske helt i sör. Mot disse styrker kan tyskerne antagelig stille 60-70 divisjoner eller en styrke på 5-600 000 mann og et luftvåpen så underlegent at det i virkeligheten ikke lenger er noen operativ faktor. Tyskernes fordel er at de kan stötte seg til festningsbelter og at de har kortere tilförselslinjer, men denne siste fordel kan snart gjöres illusorisk ved de voldsomme slag det allierte flyvåpen retter mot kommunikasjonene og forsyningsbasene bak fronten; forelöpig har flyoffensiven tross alt ikke kommet til full utfoldelse p.g.a. det ugunstige vär i november med meget tåke og lavt skydekke, men når vinterväret snart for alvor setter inn, kan en vente seg en voldsom öking i luftangrepenes intensitet.

Som vi tidligere flere ganger har fremholdt, vil tyskerne neppe lenge kunne holde stand med sine underlegne styrker når det allierte press bringes til utfoldelse mot en vesentlig del av fronten samtidig og tyskernes muligheter for raske forflytninger av reserver dermed forsvinner. Offensivens suksess, eller rettere sagt: tidspunktet for den avhenger av to hovedfaktorer, väret og de allierte forsyningslinjers kapasitet. Väret er mer eller mindre bestemmende for flyvåpnets effektivitet og transporten for innsatsen av materiell (for dette spiller også värforholdene inn, idet de motoriserte veitransporter i höy grad vil hemmes om veiene blir blöte og kjöres ned). At det er enorme mengder av materiell en offensiv-front som den nåværende fra den nederlandske til den sveitsiske grense krever, framgår tydelig av Eisenhowers uttalelser nylig. Han opplyste bl.a. at ved erobringen av Aachen brukte 1. armé 300 000 granater av 10,5 cm kaliber på to uker og likevel ble erobringen av byen sinket p.g.a. ammunisjonsmangel. Under den nåværende offensiv avfyres 5000 skudd mot de tyske linjer hvert minutt. Hver måned avskyter de alliertes kanoner 6 millioner granater mot fienden, til det kommer 2 millioner skudd fra bombekasterne.

Hittil er det på söravsnittet de allierte har oppnådd de störste synlige resultater. I virkeligheten er hele den tyske front her brutt sammen gjennom de kraftige aksjoner på flöyene, Pattons på den nordlige sektor (Thionville-Metz-Nancy) og franskmennene på den sörlige, i Belfort-åpningen. Det avgjörende gjennombrudd fant sted ved ukeskiftet, betegnende nok samtidig med at väret slo om og såvel flyene som artilleri-observatörene fikk klart sikt. Den ordnede motstand i Metz opphörte mandag 19.nov. og samtidig tiltvang den franske armé seg adgang til slettelandet mellom Vogesene og sveitsisk Jura ved å storme den gamle sterke festning Belfort. Da denne hindring var ryddet av veien, rykket de franske styrker i ilmarsjer gjennom Alsace og nådde allerede tirsdag Rhinen og den fransk-tyske grense i närheten av Basel. Dermed var tyskernes venstre flanke i denne sektor revet opp, noe franskmennene lynsnart utnyttet til en omfatningsoperasjon, idet de svinget nordover parallelt med Rhinen og onsdag kunne de melde at Mulhouse og Colmar var erobret, og at framrykningen mot Strassbourg fortsetter med god fart. Colmar ligger bare 75 km fra byen. Samtidig er fransk artilleri innviklet i en duell med tysk skyts på den andre siden av Rhinen. De tyske styrker som ennå står vest for elven, (det dreier seg om ca. 10 divisjoner i Vogesene) trues med avskjäring ved den raske franske framrykning i deres rygg, og faller i uorden tilbake mot grensen - hvor tyskerne alt har sprengt en rekke av Rhinbroene.

Vogeserstyrkenes stilling kompliseres ytterligere ved de videre begivenheter på nordflöyen. Her ble store amerikanske styrker frigjort ved Metz' fall - det gjenstår bare et par forter som holdes av Volkssturmforband - og de er satt inn i et lynstöt mot Saar-området, hvor de har gått over den tyske grensen ved Saarlautern. Lenger sör, öst for Nancy, gar 7. amerikanske armé tett Sarrebourg (Saarburg), og har forsert Saverne(sabern)-passet, innfallsveien mot Strassbourg; de står bare 50 km fra byen nå, som altså trues både fra öst og sör. Så store og raske bevegelser som på sörsvsnittet i de siste 4-5 dager har ikke funnet sted på vestfronten siden lynkrigen i Frankrike i august. Det er tatt over 20 000 fanger.

Mindre iöynefallende, men sikkert ikke mindre viktig er operasjonene i Aachen-avsnittet, som må sees i forbindelse med engelskmennenes offensiv i Maas-buen i forrige uke. Da det engelske stöt over Helmond ble satt inn, varte det ikke lenge för tyskerne så seg nödt til å oppgi sine posisjoner på Maas vestside, og alt ved ukeskiftet hadde 2. engelske armé nådd fram til elven på bred front. Nå gjenstår bare et tysk brohode på vestsiden ved Venlo. Ikke för var denne operasjon gjennomfört, för en stor alliert offensiv satt inn i Aachen-avsnittet. På en ca. 50 km bred front her, fra Hürtgen-skogen (s.ö. for Aachen) og nordover ble styrker fra 3 allierte armeer satt inn, regnet fra sör mot nord 1. amerikanske, 9. amerikanske og

2. engelske, en konsentrasjon av ca. 400 000 mann med tilsvarende artilleri-styrker. Offensiven har en veldsom styrke, men mens tyskerne på söravsnittet ennå uten katastrofale fölger kunne oppgi terreng, må de her, foran Köln og Ruhr, Tysklands industrielle hjerte, holde stand så lenge det er noen mulighet for det. Reserver og materiell kastes inn i slaget uten hensyn til tapene, og allikevel har de allierte kunnet oppnå betydningsfulle resultater. Det viktige trafikknutepunkt Geilenkirchen, nord for Aachen, er inntatt; det er hittil den nest störste erobrede tyske by (med et innbyggerantall i fredstid på 20 000). Eschweiler öst for Aachen, er omringet of står antagelig for fall, og amerikanerne rykker videre fram mot trafikknutepunktene Jülich, n.ö. for Aachen, og Düren, omtrent midtveis mellom Aachen og Köln; den siste by står de nå 3 km fra. Nord for Geilenkirchen har 2. engelske armé trengt inn på tysk territorium og stöter, etter å ha avvist voldsomme tyske motangrep, fram mot Würm.

Slaget i Aachen-avsnittet viser stadig stigende intensitet. Det har alt utviklet seg til å bli det störste materialslag i krigshistorien, og man må vente at de närmeste dager og uker vil bringe noen av krigens voldsomste - og kanskje mest avgjörende - kamper her. Den mest närliggende krigshistoriske parallell til dette slag er vel å söke i kampene om Verdun under forrige verdenskrig; her som der er vel hovedhensikten ikke så meget å bryte igjennom som å trekke på seg motstanderens hovedstyrker og male dem i stykker under et veldig oppslitningsslag, mens de avgjörende bevegelser närmest er å vente på flöyene, i sör hvor de tre armeer i Alsace-Lorraine kan falle inn i Pfalz gjennom slettelandet langs Rhinen, og i nord, hvor slettene i Westfalen og Hannover lokker til panseroperasjoner etter en Rhin-overgang i avsnittet ved Arnhem i det öyeblikk de tyske reserver er tilstrekkelig engasjert og oppslitt i slaget på sentralavsnittet.

Östfronten. Lengst i nord har russiske styrker i samarbeid med norske forband nå - ifölge meldinger fra London - gått over Tana-elv på to steder og rykker videre mot Porsanger, og man regner med at andre avdelinger har renset prktisk talt hele Varangerhalvöya. De norske styrker er kommet fra England via Murmansk, og består av spesialutdannet personell. Politistyrkene fra Sverige er også nådd fram; de vil särlig bli satt inn for å bevokte kommunikasjonslinjer, ta seg av mulige quislinger og tyske spioner m.v. Dertil kommer ca. 1500 nordmenn fra Kirkenesområdet som straks har meldt seg til militärtjeneste og vil bli satt opp i forband under norsk ledelse (en meget stor del av de norske styrker fra England består av offiserer og underoffiserer, nettopp med sikte på en slik oppbygning av stridskrefter i hjemlandet). Samarbeidet mellom de norske og russiske militäre som sivile myndigheter går helt knirkefritt, og de russiske styrker har i flere tilfeller fått meget verdifull hjelp av lokalkjente nordmenn.

Jörgen Juve, som er kommet til den arktiske front som korrespondent for Norsk Telegrambyrå, melder om hvordan flere norske steder er befridd av russiske og norske styrker i fellesskap. Over 5000 av de 8000 innbyggere i Kirkenes-distriktet klarte å unndra seg den tyske deporteringa og hilste med begeistring de russiske tropper, forteller han videre, og samarbeider nå i ro og orden med russerne. Frivillige strömmer til i store skarer. Mobiliseringen ordnes av norske myndigheter.

I skrikende motsetning til denne melding står rapportene fra tyskernes herjinger i den övrige del av Finnmark. De går fram på den mest brutale måte, jager befolkningen avsted til fots eller i småbåter uten at de får ta med seg noe, og brenner og sprenger alt bak seg. De norske som forsöker å komme seg unna, blir skutt ned. Transportene av barn, gamle og syke foregår i overfylte båter, uten ringeste hensyn til hygiene, og folk dör av kulde, sult og sykdommer. Byene i Troms og Nordland er overfylte av deporterte, og mangelen på såvel husrom som mat er skrikende. Nyfödte barn, barselkvinner og gamle dör og blir kastet på sjöen fra transportfartöyene. At ikke en ren katastrofe er hendt på sjöen skyldes bare at været har vært eksepsjonelt gunstig. Men Finnmark er forvandlet til en örken bak de retirerende tyske avdelinger, og ingen skjönner hvordan befolkningen skal komme igjennom de närmeste ukene. De finske styrker har nå praktisk talt renset sitt land for tyskere og det later til at Herrefolket först vil ta opp motstanden ved Lyngenlinjen.

I Kurland er det russiske trykk mot de avskårne tyske divisjoner [illegible] og på Svorbe-halvöya, Ösels sörspiss, har russerne brutt igjennom de [illegible] forsvarslinjer. Disse operasjoner er en slags parallell til kanadiernes [illegible]pbring av Walcheren og Breskenslommen, som frigjorde Scheldemunningen. [illegible] Latvia er det innseilingen til Rigas viktige havn som nå skal trygges. [illegible]lom Östpreussen og Karpatene hersker det for tiden relativ ro, men den [illegible]siske oppmarsj i Polen er nå antagelig avsluttet, og man kan vel regne at en offensiv av stort format vil bli satt inn her både i Warszawa-av[illegible]tet og i Tarnow-Krakow-avsnittet, koordinert med storoffensiven i ves[illegible] vinterkulden nå i meget nær framtid gjör Östpolens primitive veinett [illegible]et for massetransporter.

Slaget om Budapest raser videre uten avslapning, og det ser ut til [illegible] byen, som tyskerne åpent har forutsagt, vil lide Aachens skjebne. På [illegible] flanken nærmer russerne seg sterkt Miskolc.

På Balkan har friskarer i samarbeid med britiske styrker inntatt A[illegible] hovedstad Tirana, den tolvte hovedstad som tyskerne er drevet ut av i [illegible] egenartet bakgrunn for en tysk militärskribents påstand om at den tysk[illegible]se hadde nådd alle sine mål i höst).

I Italia fortsetter framrykningen mot Ravenna, men den tyske motst[illegible] er framdeles seig. Det meldes at feltmarskalk Kesselring, den av de ty[illegible] generaler, som vel har hevdet seg best i år, er alvorlig såret.

I det fjerne Östen fortsetter den japanske framgang i China, mens a[illegible]kanerne kjemper seg fram under forbitret motstand på Leyte, japanernes [illegible] er 45 000 mann, amerikanernes 5700.

Finnland fikk fredag en ny regjering, med Paasikivi som statsminis[illegible] Det er en meget naturlig utvikling, idet Paasikivi, som politisk står [illegible] til höyre, hele tiden har vært talsmann for samarbeid med Russland. Sam[illegible]dig er regjeringen gitt en bredere demokratisk basis, og spenner nå hel[illegible] fra det finske höyre (med f. eks. forsvarsministeren general Walden og [illegible]sikivi) over bondepartiet og venstre til sosialdemokratene og kommunist[illegible] mens både fredsministeriet Hackzell og den rekonstruerte regjering Castr[illegible] som avlöste det, var av den mest reaksjonäre partifarge Finnland har ha[illegible] på lange tider. Antagelig var det et taktisk trekk for at representante[illegible] for krigspolitikken, som särlig var å finne innen höyre og det fascisti[illegible] IKL (tidligere Lappo-bevegelsen) lettere skulle bringes til å akseptere [illegible]pitulasjonen. Nå gjelder det imidlertid å skape en regjering på mest m[illegible] bred basis for å lede gjenreisningsarbeidet og sikre et best mulig sam[illegible] med russerne. Det var Tanner-motstanderne Vuoris og Fagerholms demisjon [illegible] framtvang regjeringskrisen; Vuori (den finske landsorganisasjons formann [illegible] med i den nye regjering, mens Fagerholm står utenfor. Tanner-gruppen la[illegible] slag på hans plass. Problemet Tanner er slik framdeles ikke löst. Utenri[illegible]minister Enckell blir stående. Av andre kjente regjeringsmedlemmer er b[illegible] partiets Kekkonen (forövrig kjent idrettsadministrator), som er gått inn [illegible] samarbeidslinjen med russerne, og den kjente tysk-fiende Hillilä, som f[illegible]satt er innenriksminister. Ny er Helo, en av "sekslingene", som politisk [illegible] mellom sosialdemokratene og kommunistene, og Leino, den förste og hittil [illegible] neste kommunist i en finsk regjering.

Krigen i luften. De allierte strategiske flystyrker har også i denne [illegible] fortsatt sin offensiv mot de tyske produksjonssentra for olje, men det e[illegible] den taktiske flyinnsats i forbindelse med Eisenhowers storoffensiv på ve[illegible] fronten som har satt sitt hovedpreg på begivenhetene i luften. Särlig be[illegible]kelsesverdig er den store taktiske innsats av tunge, 4-motors bombefly. [illegible] var under engelskmennenes gjennombrudd ved Caen at denne taktikk ble bru[illegible] förste gang. - Mens det ennå bar lyst om kvelden 7. juli angrep 450 Lanc[illegible]ter og Halifaxfly fra RAFs Bomber Command tyskernes befestede stillinger [illegible] de nordlige utkanter av Caen. Flyenes bombelast, 2371 tonn sprengbomber, [illegible]kt som en trommeild - ikke mot en by men mot tropper i åpent terreng - e[illegible] trommeild av inntil da ukjent tyngde og kraft. - I grålysningen i denne u[illegible] (16. nov.) gikk 1200 tunge am. bombefly eskortert av hundrevis av jagere [illegible] voldsomme angrep mot de tyske linjer i traktene ved Düren og Eschweiler, [illegible] for Aachen, for å bryte vei for general Hodges 1. am. armé. Det veldige angrep fortsatte om aftenen samme dag da 1150 tunge RAF bombere kastet en kjempelast splintbomber over tyske reserver under oppmarsj til slagfeltet. Ialt kastet de tunge fire-motors, anglo-amerikanske maskiner den dagen 10,000 tonn bomber mot de tyske tropper i området öst for Aachen. Disse angrep er eksempler på en taktisk tillempning av et strategisk våpen og viser det varierende arbeid som er blitt utfört av de allierte bombekommandoer siden invasjonen begynte.

Denne imponerende innsats av tunge bombefly direkte over slagfeltet er muliggjort ved at de allierte har utviklet en helt ny taktikk, bygget på erfaringer som er gjort under operasjoner i meget liten skala mange måneder för landstigningen i Frankrike. Denne taktiske bombing må ofte utföres ved hjelp av stifinnerfly. De kjempende armeer står i reglen så när hverandre at bombene må kastes ut meget nöyaktig, og stifinnerflyene legger derfor ut målangivere för sprengbombene kastes. Denne metode som opprinnelig ble utviklet for nattbombing har også vist seg nödvendig om dagen. Når en stor bombelast kastes ut på en gang, blir målet hurtig skjult av röyk og stöv og lysende markeringsbomber blir derfor ofte lagt ut under hele angrepet for å gi rettledning til bombeflyenes besetninger. Den veldige taktiske innsats av tunge bombefly på vestfronten viser den store operative betydning anglo-amerikanerne tillegger dette våpen, og at de også disponerer et så stort antall av disse maskiner at sparehensyn ikke tilsier noen begrensning. B.B.C.s korrespondent Richard Dimbleby, ga lördag uttrykk for dette med fölgende ord: "Tyskerne vil nå forstå at vi ikke viker tilbake for å sette inn våre störste bombefly mot den minste landsby, dersom den kommer i veien for vår framrykning."

Ved siden av sine tunge bombefly har de allierte i denne uken også opererert med svære styrker av middelstore bombefly og jagerbombere. Disse regulære, taktiske styrker har under lavangrep overfaldt de lange tyske landeveiskonvoier og har dögnet rundt vært på vingene fra Holland til Belfort-avsnittet. Mandag ble det meldt at en 11 km lang, tett tysk kolonne på vei östover fra Metz var fullständig ödelagt. Tanks, selvtrukne kanoner biler, motorsykler og andre kjöretöyer ble kastet hulter til bulter og brendte opp. Luftwaffe er avmektig under disse angrepene. Det er bare värgudene som periodevis stopper eller begrenser det allierte flyvåpens regn av stål og ild.

Ukens viktigste flyangrep: Nov. 16. 1200 tunge am. b. + 300 j. bomber om dagen de tyske stillinger ved Düren og Eschweiler, öst for Aachen. Om aftenen fortsettes angrepet av 1150 RAF-bombere. Nov. 17. 100-vis av all. jagerbombere understöttet den store offensiv langs hele vestfronten, minimal tysk jagermotstand. Fra Italia angriper tunge am. b. jernbanemål i Salzburg og militäre mål i Wien. Nov. 18. Stor styrke Halifax-bombere + 200 j. bomber Münster. Stor innsats av middelstore b + jb. over hele vestfronten. 400 Mustangjagere angriper flyplasser og oljedepoter i München-området og ödelegger bl.a. 30 tyske j., 22 lok. og 200 godsvogner. 16 fly savnes. Am. b. kaster ibrann jap. slagskip og kryssar i Brunei-bukta på Borneo. Nov. 19. Om natten angriper Lancasterfly synt. oljeanlegg ved Wanne-Eichel i Ruhr. Stor innsats av det taktiske flyvåpen på vestfronten. Fra Italia bomber tunge am. b. oljemål i Wienområdet og Mustangjagere angriper jernbanen Wien-Budapest. Nov. 20. 160 flygende festninger + 700 j. angriper synt. oljeanlegg i Gelsenkirchen & jernbanemål ved Münster. Eskorterte Lancasters angriper Ruhr. Fra Italia angriper all. fly Blechhammer i Schlesien og andre oljemål ved Wien. Superfortresses fra Kina bomber industrimål på Kiushiu. Nov. 21. Om natten bomber tunge br. b. Koblenz, 1250 tunge am. b. + 1100 j. angriper synt. oljeanlegg i Merseburg og Hamburg, 73 t. j. ödelagt, egne tap 40 b. + 15 j. Stor styrke Lancasters bomber synt. oljeanlegg ved Homberg i Ruhr. Nytt kraftig angrep av Superfortresses mot den jap. flyfabrikk i Urura på Kiusiu. Am. fly ödelegger 118 jap. fly og senker 3 lastebåter på Manillas havn. Nov. 22. 1300 tunge br. b. angriper om natten jernbanesentret Aschaffenburg og 2 synt. oljeanlegg i Ruhr, også mineutlegging bl.a. Oslofjorden, 15 fly savnes etter nattens operasjoner og gårsdagens angrep mot Ruhr.

\- 0 -

Mange spör seg selv om de russiske forfatterne og skribentene - f. eks. Ilja Ehrenburg i sine sterke skildringer fra krigen - forteller sannheten. Dikteren og journalisten Konstantin Simonov har uttrykt sin mening om dette emne slik: "Det er en inngrodd fordom at folk, som skriver romaner eller böker om krigen under selve krigen ikke kan väre tilstrekkelig objektive. Det er både noe riktig og noe galt i den anskuelsen. - Det er hevet over enhver tvil at forfatteren nå under krigen först og fremst skildrer tyskerne, som våre fiender som dreper, brenner og ödelegger. I en större sammenheng er dette kanskje ikke alltid objektivt. Men denne mangel på objektivitet strir ikke mot sannheten. Brendte ikke tyskerne våre byer? Drepte de ikke våre kvinner og barn? Plyndret de ikke alt de kom over? Og har ikke den forfatteren rett, som nå under krigen först og fremst vil skrive om disse ting, og bare om disse ting?

Man må se det på samme måte når det gjelder å skildre Sovjethären og det russiske folk. Det er ganske naturlig at en patriotisk forfatter nå under krigen vil skildre sitt folks mot, dets heroisme og dödsforakt. Han er ikke så tilböyelig til å dvele ved andre slags fölelser, som ganske utvilsomt eksisterer i folks hjerter: Hjemlengsel, frykt, tretthet og deprimerende tanker. - Vårt folks heltemot, dets offervilje, dets dödsforakt - det er hovedtemaet. Det er sannheten."

Når man leser disse linjer av en russisk skribent, bör man huske på at alle de russiske forfatterne har tatt aktiv del i denne krigen; ikke bare journalistene, også dikterne, forfatterne, historikerne - kort sagt alle. - Diskusjonen om kunst og politikk vil sikkert blusse hefig opp etter denne krigen. Man kan selvsagt ikke legge noen bånd på kunstnerne. For å skape et stort verk må en dikter gi uttrykk for akkurat det han föler. Retter han seg etter påbud fra andre vil hans produkt lett bli uekte, dårlig. Men han bör väre oppmerksom på at når han overhodet kan få skrive som han vil og få trykt og utgitt sine böker, skyldes det at nazismen og fascismen er blitt knust.

\- 0 -

Ifjor sommer ble det etter forhandlinger med de svenske myndigheter oppnådd tillatelse til a sette igang politikurser blandt de norske flyktningene i Sverige. Forleggninger ble bygget og i november startet de förste kursene. Nå er det ialt 19 politileirer i Sverige med tilsammen nästen 10 000 mann. Polititroppene er delt i rikspolitiet (ca. 1500 mann) og reservepolitiet (ca. 8000 mann). Sjef for polititroppene er oberstlöytnant Helset, men samtlige leire står under svensk kontroll og utdannelsen har foregått ved hjelp av svenske instruktörer. Det har värt stor mangel på norsk befal, men denne er etterhvert blitt avhjulpet ved at det ble satt igang spesielle befalskurser. Troppene har fått en helt gjennom förstoklasses politiutdannelse som har omfattet alt fra terrengläp til jiujitsu og våpenövelser. Den fysiske trening har värt meget hard og har värt lagt opp etter mönster fra de engelske commandostyrkene. Krigsmesterskapet i commandolöp omfattet både klatreövelser, svömming, observasjonspröver, håndgranatkasting i fullt löp og alle slags hindre fra 2 meter höye plankegjerder til å krype under piggtråd og gjennom kloakkrör og balansegang i höyde med tretoppene. - Nå har en del av disse styrkene fått sitt höyeste önske oppfyllt: de er blitt satt inn ved frigjöringen av vårt land. Og selv om de prinsipiellt bare skal brukes som polititropper, gjör deres utdannelse dem skikket også til commando- og gerilja-virksomhet. De er vant til norsk terreng og mange av dem har god lokalkjennskap i det nordlige Norge. Ikke minst når det gjelder å forhindre at tyskerne för de trekker seg tilbake brenner og ödelegger områder som ikke direkte beröres av avgjörende kamper, vil sikkert de norske politistyrkene kunne få en viktig oppgave å fylle.

\- 0 -

Interessen for "Samfundet Finnland-Sovjet" vokser med veldig fart, uttaler formannen doktor Helo i et intervju. För regnet han med at medlemstallet skulle stige til 100 000. Nå regner han imidlertid med at dette tall er for lavt regnet. En kan regne at dette samfund i löpet av kort tid kommer til å bli en av landets störste sammenslutninger.

\- 0 -

Partistillingen i England.

Statsminister Churchill uttalte i slutten av oktober i år at han ikke kunne garantere at krigen i Europa var slutt før til våren eller forsommeren, og først 1/2 års tid deretter var det mulig å avholde alminnelig parlamentsvalg i England. Det nåværende underhuset kommer derfor sannsynligvis til å sitte ennå et år til. Det har alt sittet meget lenge; siste alminnelige valg fant sted 14. nov. 1935. Den ordinære valgperioden, 5 år, er forlengst utløpt, men er blitt forlenget fler ganger p.g.a. krigen. (Forrige krigs underhus satt sammen i 8 år).

1935-valget, som ble avholdt under Etiopia-krigens første dager, ble en stor seir for Baldwins nasjonale samlingsregjering (konservative og nasjonalliberale). Dette skyldtes ikke minst at den framtredende konservative politiker Samuel Hoare (senere kjent som München-mann) i Genève med styrke gikk inn for Folkeforbundet og dets idealer og fordømte Mussolinis erobringspolitikk. Bare noen uker senere ble den såkalte Hoare-Laval-planen om delingen av Etiopia offentliggjort. En bølge av forbitrelse gikk over England; men da var det nye underhuset alt valgt.

Dette underhuset tellet 431 tilhengere av den nasjonale regjeringen mot en opposisjon på 184 mann. Av flertallet hadde de konservative 387 representanter, John Simons nasjonalliberalere 33 og restene av MacDonalds nasjonale arbeidergruppe 8. Opposisjonen besto av 154 medlemmer av det egentlige arbeiderpartiet, 21 representanter for sir Archibald Sinclairs selvstendige liberale parti, 4 representanter for det uavhengige arbeiderpartiet og 1 kommunist. De konservatives store flertall er ikke blitt altfor meget redusert i de 9 årene som er gått. Et nytt venstreparti "Common Wealth", som ledes av den unge sir Richard Ackland, har ved suppleringsvalgene i den senere tid fått tre representanter i Underhuset, Churchills parti har lidd enkelte lokale nederlag, men stort sett har de konservative samme majoritet som før. Det er kanskje først og fremst Winston Churchills person og regime som har bidratt til å bevare partistillingen fra 1935.

Og siden representanter for arbeiderpartiet og sir Archibald Sinclairs liberalere trådte inn i regjeringen i mai 1940, har det vært borgfred. - Dette betyr selvfølgelig ikke at det ikke har vært opposisjon mot regjeringen. Ikke bare det uavhengige arbeiderpartiets fåtallige representanter og kommunisten Gallacher er misfornøyde med den politikk som føres. Også venstrefløyen av det offisielle Labour party har til tider vært litt på kant med regjeringen og særlig med partiets egne representanter i Churchills kabinett. Sir Stafford Cripps var en av de mest kjente av disse opposisjonelle, men siden han trådt inn i regjeringen våren 1942 er det blitt stilt om ham. Andre som av og til angriper den politiske kurs som stikkes ut er arbeiderpartirepresentantene D. N. Pritt, Emanuel Shinwell og den temperamentsfulle Aneurin Bevan fra Wales, som tidligere i år hadde en kontrovers med den mektige fagforeningsmann og arbeidsminister Bevin. Bevin er det også etterhvert kanskje blitt mer den vidtskuende organisatoren enn radikaleren. Om slike radikalere stemninger gjør seg gjeldende lengre inn i det f.t. nokså moderate arbeiderpartis rekker er det vanskelig å uttale seg om.

En annen sak er at arbeiderpartiet når krigen er slutt temmelig sikkert kommer til å gå ut av samlingsregjeringen. Slik som forholdene ligger an i England er det sikkert en riktig beslutning av arbeiderpartiet og i hele nasjonens interesse. Partiet må da imidlertid regne med å være i opposisjon i det minste endel år framover. Det kommer ikke til å få sitte ved statens ror i de viktige første etterkrigsårene. For de konservative har gode kort på hånden i den kommende, fredlige kraftprøven mellom de to partier. Det beste kortet er Winston Churchills personlighet og anseelse, men han er fyllt 70 år og det er vel ikke så sikkert at han kommer til å lede partiet ved valget. Det konservative partiet har også andre habile folk: Utenriksministeren Anthony Eden, forsyningsministeren lord Woolton, produksjonsministeren Oliver Lyttelton, finansministeren sir John Anderson m.fl. Hos motparten derimot rår det en påfallende mangel på ledere. Labour Partys offisielle leder Clement Attlee virker ikke som noen særlig betydelig mann, og partiets to forgrunnsfigurer Herbert Morrison og Ernest Bevin har en nokså omstridt stilling. Arthur Greenwood skal ikke ha gjort noen heldig figur som kabinettsmedlem.

Om disse rent personlige forhold synes å tale til fordel for det konservative parti, så er det på den annen side ikke særlig sannsynlig at partiet denne gang likesom i 1918 kommer til å flyte på en bølge av nasjonal stolthet. Valget i 1945 blir neppe noe khakivalg. Både ved fronten og hjemme synes hovedinteressen og diskusjonen å samle seg om samfunnsproblemene. Mange er urolige for at de hjemvendende heltene skal finne jobbene sine opptatt av andre, slik som etter forrige krig. Etter alt å dømme er en viss sosial radikalisme ganske utbredt.

Men de konservative og regjeringen har i ikke liten utstrekning fulgt med tiden. Kabinettet - hvor de konservative dominerer - har lagt fram flere meget omfattende reformforslag, som, hvis de går igjennom, kommer til å medføre dyptgående endringer i det engelske samfunns struktur. Det er nok å nevne mr. Butlers vidtgående skolereform - som i prinsippet er godtatt, lord Wooltons omfattende forsikringsprogram, bygget på Beveridgeplanen, sysselsettingsplanen, demobiliseringsforslagene osv.

At disse forslag blir lagt fram av en hovedsakelig konservativ regjering, viser for det første endringen i den almenne innstilling. Dernäst tar forslagene for en del vinden ut av venstres seil. Men ikke minst soldatene skal være såpass radikale at det spørs om planer av nevnte art er tilstrekkelig vidtgående.

At kampen kommer til å stå mellom de konservative og arbeiderpartiet må ansees som helt sikkert. Intet tyder på at de liberale gruppene er kommet ut av sitt mangeårige dødvann. Lord Simons tilhengere er blitt et stadig mer utpreget påheng til de konservative, og Sir Archibald Sinclairs lille gruppe spiller en temmelig underordnet rolle. Hverken kommunistene eller "Common Wealth" kan man tro på noen måte vil kunne gjøre det store arbeiderpartiet rangen stridig.

Mer eksakt er det vanskelig å spå om utviklingen. Englands politiske historie viser også hvor fort stemningen kan skifte og hvorledes en stor del av velgermassen ikke er bundet til noe bestemt parti. En forandring i den ene eller annen retning innen de store partiers ledergrupper, kan være nok til å sette valgbarometeret i heftige svingninger. Den personlige faktoren har en betydning i engelsk politikk som vi vanskelig kan forestille oss.

- 0 -

Arbeidsinnsatsen. Terboven og "minister" Whist lover ungguttene "fritt leide", dersom de bare vil komme tilbake til sine gamle adresser. Det tror vi så gjerne. Det blir lettere å få tak i guttene når de bor hjemme enn når de ligger i dekning. Til guttene: Følg de paroler som ble gitt i sommer: Dra ut av skogen, men ikke hjem. Søk råd på rette sted.

Naziforlagenes bøker er blokert. Da det framdeles forekommer at gode nordmenn kommer i skade for å kjøpe NS-forlagenes bøker, innskjerper vi at følgende NS-forlag er blokert: Blix, Stenersen, Kamban, Norden, Atlantic, og Centralforlaget. Ingen må kjøpe bøker fra disse forlag. Gyldendal Norsk Forlag og Noregs Boklag er nazifisert. Ingen må kjøpe nye bøker fra disse forlag.

Det opplyses at telefonavlyttingen i Oslo er utvidet og at en må være meget forsiktig i telefonen.

Hittil er 46% av Holland satt under vann, herav 20% under saltvann. På dette området bodde 60% av Hollands befolkning. Dette er en skjendselsgjerning som søker sin like selv etter tysk målestokk. Og ennå er ikke det verste skjedd. Tyskerne har minert alle de øvrige dikene, men de har ennå ikke sprengt dem. Hvis den nordre Lek-demningen nær Schoonhoven sprenges, vil hele Zuid-Holland og Noord-Holland helt til Amsterdam bli begravet under vannmassene. Når Rotterdam vil vannet da stå 11 - elleve - meter dypt, lengre nord 4-6 meter. Alt levende i dette området vil drukne i syndfloden. Det er vel knapt noe annet land som har satt så meget på spill i frihetskampen som Holland.

- 0 -

Hva er demokrati?

(Vi har mottatt en artikkel: "Hva er demokrati?" Artikkelen vurderer ikke demokratiet som statsform, men prøver å dissekere begrepet demokrati. Den skjærer igjennom alle dunkle definisjoner og ordtumlerier og slår til lyd for eksakt språkbruk og saklig politisk diskusjon. Det er vårt håp at bl.a. denne artikkelen kan gi støtet til en fruktbringende diskusjon mann og mann imellom om demokratiet og dets framtid).

"Vi kjemper alle for demokrati. Vi lengter etter det av hele vårt hjerte. Men hva ordet demokrati innebærer, hersker det delte og ofte uklare meninger om.

Selv typiske diktatorer som Hitler og Mussolini har kalt styreformen i landene sine for demokratisk. De mener naturligvis ikke at Tyskland og Italia er styrt på samme måte som f. eks. England og US. Forskjellen markerer de ved å kalle sitt styre for det "egentlige" eller "sanne" demokrati. Hitler sier at den virkelige folkevilje kommer klarere fram gjennom ham enn gjennom offentlige valg. - Mange kommunister hevder at "proletariatets diktatur" i Russland er mer demokratisk enn noen av de vesterlandske styreformene, fordi "likheten" - som skal være størst i Sovjetunionen - er viktigere enn "friheten" - som skal være størst i USA og England. - Det er vi tydelig at selv mange av de statsformer rundt om i verden som kaller seg demokratiske er temmelig forskjellige. Likere blir de naturligvis ikke om alle døpes med samme navn. Det kommer an på hvordan styreformen er, ikke på hva den heter.

I det følgende bruker vi ordet demokrati i vanlig "vesterlandsk" betydning. Folkestyre og politisk frihet vil bli brukt som andre navn på akkurat det samme.

Forat en stat skal kunne kalles demokratisk eller folkestyrt, må folket ha en viss makt over landets styre. Makten må ha en viss størrelse og utøves på bestemte måter. Etter størrelsen og arten av folkets makt kan verdens land ordnes i en rekke med de stater hvor folket har liten makt (diktaturstater) ytterst på den ene siden og de stater hvor folket har stor makt (demokratier) ytterst på den andre. Hvor grensen mellom demokrati og diktatur skal trekkes er ikke så klart og har vel heller ikke så stor interesse. Ofte vil forskjellen være tydelig nok, men mer er vunnet ved å spørre hvor stor makt folket har enn ved å diskutere om styreformen er demokratisk eller diktatorisk. I et typisk demokrati virker folket på styret gjennom regelmessige og fri meningsytringer, for det meste gjennom valg, mens folket er tvunget til å bruke attentater, opprør og revolusjoner for å uttrykke sin misnøye i en typisk diktaturstat.

I det følgende skal vi nevne enkelte faktorer som har meget å si for folkets makt:

1. Hvor stor del av befolkningen har stemmerett.
2. I hvilken utstrekning er politisk likhet gjennomført. (politisk likhet vil si a. Ingen har mer enn en stemme. b. Enhver kan stille opp som valgkandidat, og c. få hvilke offentlige stillinger som helst. - Graden av likhet for loven, sosial, økonomisk og "naturlig" likhet har indirekte betydning ved å virke inn på den politiske likhet).
3. Hvor ofte er det valg.
4. Hvor direkte tar folket del i landets styre. (Den mest direkte -og mest demokratiske - form er at visse spørsmål avgjøres ved folkeavstemning).
5. Kan et mandat trekkes tilbake. (Amerikanske dommere kan avsettes ved folkeavstemning).
6. Har regjeringen oppløsningsrett. (I England kan regjeringen oppløse parlamentet).
7. Er maktfordelingsprinsippet gjennomført
   a) Mellom lovgivende og utøvende myndighet (Norge).
   b) Mellom lovgivende og dømmende myndighet (Norge).
   c) Mellom to kamre (England og Sverige).
8. Kan borgerne fritt gi sin mening til kjenne, f.eks. ved valget (hemmelige valg).
9. Finner borgerne fritt og selvstendig fram til sine meninger. (Personlig og åndelig frihet er nødvendig forat selvstendigheten ved opinionsdannelsen skal kunne bli stor).

I det følgende skal disse 9 punktene omtales litt nærmere:

1. Fra 0 til 50-60% av et lands befolkning kan ha stemmerett. Hvis ingen har stemmerett, må landet ubetinget kalles en diktaturstat; men selv om svært mange har stemmerett er det ikke sikkert at styret er demokratisk. Høy stemmerettsprosent er nødvendig, men ikke tilstrekkelig for folkestyre. Etter den norske forfatningen av 1814 hadde mindre enn 5% av befolkningen stemmerett, mens nästen 60% hadde det i Russland etter 1923-forfatningen. (Også idag er prosenten høyere i Russland enn i Norge fordi russeren får stemmerett når han fyller 18 år, nordmannen når han fyller 23). Tar man hensyn til alle 9 punkter er det likevel usikkert om den russiske forfatningen skal regnes for mer demokratisk enn den norske av 1814.

2. Den politiske likheten er stor i Schweiz, noe mindre i England og meget liten i Tyskland, hvor høyere stillinger i staten som regel er forbeholdt svorne nasjonalsosialister. Selvom alle offentlige stillinger i prinsippet er tilgjengelige for alle, kan sosiale og økonomiske ulikheter gjøre dette prinsipp illusorisk. Likhet for loven, sosial og økonomisk likhet samt naturlig likhet (d.v.s. likhet i medfødte egenskaper, f. eks. hudfarve) kan ha betydning for den politiske likheten og indirekte virke på graden av demokrati. Det er kanskje lettere for en lord eller en finansmann å bli valgkandidat i England enn for en arbeider, og det er sikkert vanskeligere for en neger enn for en hvit å bli presidentkandidat i Amerika.

3. Valghyppigheten varierer fra 0 til ganske høye verdier. I Norge ble den før krigen senket fra hvert 3. til hvert 4. år for stortingsvalgene. Dette var forsåvidt et skritt i antidemokratisk retning. (Det betyr selvfølgelig ikke at reformen var uheldig. Den bevirket at Stortinget kunne legge sitt arbeid an på lengre sikt og arbeide mer effektivt. Ikke ethvert skritt i demokratisk retning er ønskelig. Men en vinning i effektiviteten må ikke sette folkets kontroll over styre i fare).

4. Folket tar mest direkte del i landets styre i Schweiz og Amerika. Styredirektheten er litt mindre etter den norske forfatningen og meget liten i Sovjets 1923-forfatning, men ganske stor etter forfatningen av 1936. I Schweiz blir mange spørsmål avgjort ved direkte folkeavstemning. Dette har ikke vært brukt i Norge. - Hvis regjeringen i et land velges ved valg i for mange trinn, blir folkets makt liten.

5. Folkets rett til å trekke tilbake et mandat kan mangle helt (Tyskland) eller finnes i større eller mindre grad. Det norske Stortinget kan styrte regjeringen ved mistillitsvotum, undersåttene i Amerika kan gjennom omrøstning styrte en dommer. U.S.A.s president kan vanskelig styrtes, men til gjengjeld har han sitt mandat i en begrenset tid. Når denne er utløpt, går han automatisk av i motsetning til en diktator. De russiske velgerne kan, etter 1936-reformen, avsette en representant hvis de er misfornøyde med ham, ved enkel flertallsbeslutning i valgkretsen. På dette punkt er kanskje Sovjet-Russland mer demokratisk enn noe annet land.

6. Den norske regjeringen kan ikke oppløse stortinget. På dette, som på så mange andre punkter er vår regjering meget demokratisk. Englands regjering kan oppløse parlamentet og utskrive nye valg, når den får mistillitsvotum. Hitler kan oppløse enhver organisasjon uten å utskrive valg. Valg er ukjent i det tredje riket.

7. Makten er i Norge delt mellom tre forskjellige myndigheter: stortinget, som representerer folket mest direkte, regjeringen, som representerer folket mer indirekte og dommerstanden som representerer folket ennå mer indirekte. Stortinget holder regjeringen i stramme tøyler gjennom sin enerett til å gi de lover som regjeringen må følge, og dommerne passer på at stortinget ikke gir lover som strir mot grunnloven. Maktfordelingsprinsippet, slik som det er knesatt i Norge, beskytter altså undersåttene mot altfor stor egenrådighet hos regjering og storting. Hvis et lands regjering har lovgivende makt, betyr det at styret er langt mindre demokratisk enn i et land hvor regjeringen må følge de lover som gis av en forsamling som er

nærmere knyttet til ......

Tokammersystemet (Over- og underhus i England, 1. og 2. kammer i Sverige) gir som regel folket mindre makt enn ettkammersystemet. I Norge har vi en mellomform: stortinget deler seg i odelsting og lagting etterat det er valgt av folket under ett.

8. Friheten ved opinionsytringer kan være meget liten (Tyskland), större (Russland, hvor valgene nå er hemmelige), ennå större (Schweiz, Norge, England, Amerika osv.). Tvang ved f. eks. valget kan lett brukes hvis dette ikke er hemmelig.

Hvorledes det forholder seg med disse 8 faktorene har stor betydning for folkets andel i statens styre. Men forat folket faktisk skal ha bestemmelsesrett, må det være sine egne meninger det gir uttrykk for. Lederne må ikke gjennom tanketom propaganda ha kunnet forme opinionen slik at valget bare reflekterer ledernes mening tilbake fra folket.

Punkt 9, at borgerne selvstendig finner fram til sine meninger, er derfor kanskje viktigere enn noen av de andre. Og dette punktet har störst aktualitet idag. Det gjelder å tenke selv, uten å være bundet av religiöse, moralske eller politiske fordommer. Det gjelder ikke å la seg kue av partidisiplin eller annen tvang, men la sin egen dömmekraft og kritiske sans få fritt slag. Her kan oppdragelsen og särlig skolene, gjöre en stor innsats. Barna bör lære ikke å tro på ting som det ikke er noen grunn til å tro på. Planmessig trening i å tenke selvstendig, også på det politiske område, bör inngå i skolens arbeid. Intet er mer betydningsfullt for menneskenes framgang enn personlighetens fri utvikling og den selvstendige tankevirksomhet, som - fri fra vanlige fordommer - undersöker alt i fornuftens og historiens lys. Tankens frihet er gjennom historien tallrike ganger blitt truet av despoter som Hitler og Mussolini. Også under folkestyre kan den bli truet ved andre former for intoleranse.

Disse 9 punktene vi har nevnt, er selvsagt ikke uttömmende. Mange andre forhold har noe å si for graden av demokrati. Forholdstallsvalg må f. eks. regnes for mer demokratisk enn majoritetsvalg. - Hvis styret i to stater faktisk har samme grad av demokrati etter de 9 faktorer, mens den enes offisielle forfatning gir folket langt större makt enn den andres, regnes den förste for mest demokratisk. Forfatningen vil nemlig virke som et press på makthaverne.

Vi som tror på demokratiet, har også större velvilje for en stat med spiren til folkestyre i seg, enn for en som mangler den. "Proletariatets diktatur" i Russland ~~sammenliknes og sammenstilles~~ ofte med Hitlers diktatur. Men det er en viktig forskjell mellom styret i Russland og Tyskland. I Russland fins en rekke demokratiske institusjoner, som ved gradvise endringer kan gi folket stadig större innflytelse på styret. Den russiske kommunisme bærer både prinsipielt og i sin praktiske utformning spiren til folkestyre i seg, og har lagt alt til rette for en utvikling i demokratisk retning.

Ut fra disse 9 punktene kan man avgrense begrepet demokrati ved skjönnsmessig å fastsette "det kritiske punkt" for hver faktor: Forat en stat skal kunne kalles demokratisk, må 1. stemmerettsprosenten være minst 5%, 2. den politiske likhet være så så stor o.s.v. Slik kan begrepet avgrenses så skarpt man önsker. Men en overdrevent skarp definisjon har ingen särlig interesse. Det viktigste er at man ved en slik undersökelse får öye på demokratiets "sårbare punkter" og forstår hvilke reformer som kan sette folkets kontroll over styret i fare. Selvsagt er ikke ethvert anti-demokratisk tiltak uheldig; det kan f. eks. skape större effektivitet. Men hvis borgerne mister kontrollen over ledelsen, kan det være fare på ferde.

Denne krigen er for en stor del en kamp mellom demokrati og diktatur. Men derfor blir ikke alt automatisk godt når de allierte har vunnet. Alle de fordeler folkestyret kan gi faller ikke uten videre som modne frukter i fanget på menneskeheten. Tvert om vil kreve et ustanselig arbeid for å bevare åndelig, personlig og politisk frihet. Selvsagt må fagkunnskapen benyttes, selvsagt må man ta hensyn til effektiviteten, men makten må ikke glippe ut av hendene på folket. - 0 -

Fra H.L.:

Nazipressen har i snart en måned vært full av redselshistorier om russernes framferd i Nord-Norge. Alle de gamle, slitte plater med fabrikkstemplet "Made in Germany" sveives om og om igjen. Vi kjenner dem og vet hva det betyr når konserten settes i gang. Tyskerne skal skape den rette bakgrunn for en ny forbrytelse. Denne gang er det "evakueringen" av Nord-Norge.

Vinterstid i Finnmark slenges befolkningen ut av sine hjem, by og bygd brennes, feet slaktes ned, menn, kvinner og barn jages sörover, snart til fots og snart stuvet sammen i fiskerskøyter. Som vanlig bruker tyskerne de norske fartöyene til dekning for sine militærtransporter.

Hvorfor tvangsevakuerer tyskerne befolkningen? Les hva den kunngjøringen fra Terboven og den tyske överstbefalende, Rendulic i Nord-Norge sier om dette. "Motstanderen har bevist at han i de besatte områder hensynslöst og brutalt tvinger sivilbefolkningen til innsats for å oppnå det han vil. - Dette medförer at den bolsjevikiske motstander ikke kan overlates noensomhelst underbringelse eller eksistensmuligheter i kampområdet. Alle sådanne innretninger som husly, befordringsmidler og forrådslager av levnetsmidler må ödelegges eller bringes bort. Dermed blir befolkningen i dette område fratatt eksistensgrunnlaget slik at den for å opprettholde livet, må evakuere ... ."

Dette er tydelig tale. Tvangsevakueringen er en ren militär forholdsregel gjennomfört med tysk brutalitet. Tyskerne gjör landet til en ørken og driver befolkningen ut for at den ikke skal få höve til å stötte de norske og allierte tropper som deltar i frigjöringen av vårt land. Dette er ikke evakuering, dette er deportasjon!

Våre landsmenn i nord har dradd konsekvensene av dette. Der det er en sjanse til å komme unna tyskerne og opprettholde livet til befrierne når fram, der klorer de seg fast til stedet. Heller ikke vi må stötte tyskerne i deres militære planer. Vi må ikke gjöre oss delaktige i den störste krigsforbrytelse som ennå er begått i vårt land. Vi må ikke hjelpe de nazistiske makthavere og de nazistiske organisasjoner med deportasjonen. Denne er og blir nazistenes sak, ansvaret for de tusener menneskers nöd er deres. Vi kan ikke innlate oss på hjelpevirksomhet som fremmer realiseringen av deportasjonen. Men individuell hjelp til mennesker i nöd er det alle gode nordmenns plikt å yte.

- 0 -

Rasjoneringskortene. Som alle vil huske truet nazimyndighetene ivår med at de ungguttene som ikke ville la seg registrere til "arbeidsmobiliseringen" skulle nektes rasjoneringskort. P.g.a. den knappe tid som var igjen til kortutdelingen klarte de bare noen få steder å gjennomföre dette. Avtalen av 19. juli mellom politisjef Marthinsen og befullmektiget for Arbeidsinnsatsen Astrup, viste imidlertid at makthaverne for den neste periode ville pröve å iverksette sin trussel.

Hjemmefrontens Ledelse så seg derfor nödsaget til å la en avdeling av hjemmestyrkene beslaglegge en lastebil med et tilstrekkelig antall kort 9. aug. Samtidig erklærte Ledelsen at de beslaglagte kort ville bli levert tilbake dersom alle fikk sine kort, og de restriksjoner som var iverksatt ble hevet. - Det har vist seg at myndighetene har gjort fullt tilbaketog. Alt to dager etter kuppet sendte Näringsdepartementet ut et påbud til rasjoneringskontorene om å dele ut kortene uten forbehold. Dette ble gjort og de beslaglagte kort ble de suksessivt sendt tilbake. Restriksjonene ble tilsvarende hevet. Endel kort er blitt delt ut til de registreringspliktige guttene som av sikkerhetsmessige grunner ikke kunne få kort på vanlig måte.

Hjemmefrontens Ledelse forhindret på en effektiv måte at nazistene fikk bruke maten som våpen mot ungguttene. Vi har også grunn til å tro at nazimyndighetene har lært så meget at de for framtiden vil avholde seg fra å gjöre forsöket om igjen. Skulle det likevel skje, skal de en gang til få svart i et sprok som de forstår.

- 0 -

Mappe 95
Ekspl. 35 A.
Dato 30.11.44.
Avd. 3A-1279/44.
Lnr. 5932

K R O N I K K E N

Nr. 35 -- 30. nov. 1944.

Fra H. L.:

De deporterte frå Nord-Norge begynner nå å komme sörover. De har mistet alt, og de lidelser de har gjennomgått er ubeskrivelige. Det er en selvfölge at vi gjör alt vi kan for å lette deres savn. Men det er like selvfölgelig at vi ikke samarbeider med de nazistiske myndigheter og organisasjoner som er medansvarlige i denne krigsforbrytelse, og som ved å nekte å motta det svenske tilbud om å gi de deporterte tilhold og forpleining i Sverige har satt tusener av menneskeliv i fare.

Hjelp dine landsmenn! Hjelp dem med hus, klær, mat og senere med arbeid. Vi må ikke risikere at tyskerne får höve til å nytte deres arbeidskraft. Men hjelp dem direkte eller gjennom trygge kanaler. Overlat til NS å ta hånd om sine egne. - 0 -

Den ytterste nöd truer nå våre landsmenn i Nord-Norge. Heller ikke for dem som er kommet til Sör-Norge er gjenvordighetene slutt. De forreste av (...) kjenner noen som kan hjelpe dem, og naziorganisasjoner vil de nödig henvende seg til. Nå skal det vise seg om den solidaritet og det samhold vi har snakket så höyt om under krigen, er en realitet. Hjelp dine landsmenn nordfra! Der det er upolitiske humanitære foreninger på forhånd, må disse ta seg av hjelpevirksomheten. Der slike foreninger ikke fins, må gode nordmenn slå seg sammen og ta ledelsen. Men alle må sky de nazistiske organisasjoner hvis eneste hensikt er å slå politisk mynt på befolkningens nödstilstand. Vi må heller ikke hjelpe på en slik måte at deportasjonen blir fremmet, for da blir det lettere for nazistene å legge nye byer og bygder öde. HJELP! - 0 -

UKEN SOM GIKK (23. - 29. nov.)

På vestfronten er det fortsatt den sörlige sektor som er i forgrunnen. Franskmennene, som i forrige uke sprengte Belfort-porten og rykket fram i til Rhinen ved Basel, har svinget nordover langs elvens venstre bredd og er nådd til Schlettstadt. Samtidig foretok andre franske styrker, som opererer i midtre Lorraine sammen med 7. amerikanske armé, et lynstöt fra Saverne (Zabern) mot Strassburg og kunne rykke inn i byen torsdag den 23. nov. Praktisk talt hele byen og dens omegn er renset; tyskerne holder bare et lite brohode ved Rhinen. Umiddelbart etter stötte de allierte styrker videre sör-over for å forene seg med de Tassignys styrker som kommer sörfra. Denne dobbelte omfatning truer hele den tyske Vogeser-armé (ca. 50 000 mann) med tilintetgjörelse. Hardt angrepet frontalt fra öst av den amerikanske 7. armé forsöker den å retirere mot Rhinen, hvor en rekke av de viktigste broene alt er ödelagt. For å forsöke å rette opp den desperate situasjon, satte tyskerne inn motangrep mellom Altkirch (sör for Mulhouse) og den sveitsiske grense for å avskjære franskmennenes forsyningslinjer, men ble slått tilbake. Etter alt å dömme er de tyske hovedstyrkers skjebne avgjort i dette avsnitt, og med Lorraine går Europas uten sammenlikning störste jernmalmforekomst (ved Briey) tapt for tyskerne.

Bortfallet av disse 50-60 mill. tonn malm årlig er så meget alvorligere for tyskerne som Pattons 3. am. armé nå har innledet en voldsom offensiv mot selve Saar-området, et av Tysklands viktigste kullfelter (årsproduksjon ca. 12 mill. tonn). Det frontale stöt mot områdets sentrum, Saarbrücken, förte tirsdag 28. nov. amerikanerne fram til den tyske grense bare 10 km. vest for byen, etterat den sterke festning i den gamle Maginotlinje St. Avold var inntatt. Samtidig har Patton innledet en storstilet dobbelt omfatningsoperasjon mot Saarbrücken: den nordlige kolonne stöter fram over den snebredde Merzig ved elva Saar n.v. for byen, mens den sörlige er gått over elva s.v. for byen og har svinget nordover, slik at det nå ikke å presse seg bak byen langs östbredden av elven. Tyskerne mobiliserer alt som kan krype og gå i Saarområdet, så man kan i de nærmeste dager vente seg et av krigens större oppgjör i dette avsnitt.

I Aachen-sektoren fortsetter det veldige oppslitningsslag. De allierte er (särlig i sin flyvirksomhet) hemmet av dårlig vær, og motstanden er fremdeles meget hard, men de kjemper seg fram kilometer for kilometer, ofte bare meter for meter, og tyskerne har i begynnelsen av denne uken måttet gi fra seg strategisk viktig terreng foran nökkelstillingene Düren og Jülich som behersker veiene til Rhinen. 1. am. armé har rykket inn i Hürtgen og har nådd elva Roer på to punkter, mens andre forband av samme armé har tatt Eschweiler og Weisweiler og nå behersker flere km av autostradaen Düren-Köln med sitt artilleri. 9. armé som i sitt avsnitt nordenfor også er nådd elva Roer, truer knutepunktet Jülich fra 3 sider. Man kan når som helst vente at de to arméer tar spranget over Roer, den siste naturlige hindring foran Rhinen. Lengre nord har 2. engelske armé rykket fram til Maas over en bred front og har trengt inn i de ytre forsvarslinjer ved Venlo-brohodet som tyskerne antagelig nå må oppgi.

Alt dette har skjedd i samband med en masseinnsats av det taktiske fly nå når været omsider er blitt kaldere og klarere. At större begivenheter er forestående på vestfronten kan den ting tyde på at Eisenhower nettopp har hatt en viktig konferanse med Montgomery i hans hovedkvarter. Reuters korrespondent sier: "De legger planer for Tysklands endelige nederlag", og fra annet hold blir det meldt at de har truffet avgjörelser som vil få stor betydning for de kommende ukers kamper. Er det den store omfatningsoperasjon på nordflanken som nå forestår etterat de tyske hovedstyrker er låst fast i materialslaget ved Aachen?

På Östfronten venter man at den russiske vinteroffensiv kan sette inn når som helst, idet kulden er kommet så de dårlige veiene igjen blir brukbare for tungtrafikk etter höstbløyta. Fra fronten i Östfinnmark foreligger ingen nye meldinger. Finnene har tatt Enontekis og Karesuando og har dermed renset 1/2 av den stripe finsk territorium som skyter inn mellom Norge og Sverige mot Lyngen. Tyskerne har i Nordfinnland ödelagt 10 000 hus. I Balticum er hele Ösel nå renset, en kjennsgjerning som har stor sjöstrategisk betydning. I det östlige Tsjekkoslovakia er det sterkere russisk framgang, bl.a. er Duklapasset definitivt forsert. I Ungarn er Toksj og Hatvan n.ö. for Budapest erobret, mens russerne har nyttet en pause i operasjonene ved hovedstaden til å före fram store artilleristyrker. Lengre sör er brohodet på vestsiden av Donau utvidet til 50 km bredde, og det er mulig at en framrykning gjennom Drava-dalen forestår. På Balkan er hele jugoslavisk Makedonia befridd.

I det fjerne Östen hemmer dårlig vær operasjonene på Leyte, men sjö- og flystridskrefter gjör dype innhugg i de japanske konvoier til öya.

England har sendt ut en hvitbok om den engelske krigsinnsats. Landet har under krigen satt opp väpnete styrker på tils. 4,5 mill. mann, dertil kommer 1 750 000 i hjemmevernet. Det har bygd 100 000 fly, 6000 marinefartöyer og 6 750 000 tonn d.w. handelsskip, produsert 4 mill. mitraljöser, 35 000 kanoner og 8 milliarder skudd. 7 mill. menn og 7 mill. kvinner er satt inn i industrien. De väpnede styrkers tap er ialt 563 000 mann (herav 176 000 drept), sivile dödsofre p. g. a. bombingen er 57 000. Hvert 3. hus er bombeskadet, og 11 1/2 mill. tonn skip er senket. Nedgangen i utenlandske tilgodehavender og öking av utenlandsk gjeld utgjör ialt 2 363 mill. pund, henved 50 milliarder kroner!

Regjeringen Bonomi i Italia er gått av. Grunnen er indre strid. Det er ikke lett å gjenreise et demokratisk styre etter 20 års diktatur når landet er så helt bankerott som Italia og krigen ennå umuliggjör et mer omfattende gjenreisningsarbeid.

Den polske regjering Mikolajczyk er gått av. Krisen bunner naturligvis i den ulykkelige polsk-russiske konflikt, som har skapt en höyst komplisert situasjon både innad og utad. Den utlösende foranledning er visstnok spörsmålet om garantier for det nye Polen, idet USA nödig vil engasjere seg og Eng-

land kvier seg for å gjöre det alene. Sosialdemokraten Kwapinski har fått i oppdrag å danne ny regjering, men har vanskeligheter. Det later til at den engelske regjering gjerne vil ha Mikolaiczyk tilbake.

I Belgia brer streikene seg. Fagorganisasjonen er imot dem og Pierlot har med stort flertall fått tillitsvotum i den gamle nasjonalforsamling, hvis autoritet den radikale gruppe imidlertid ikke anerkjenner (se forövrig särskilt artikkel nedenfor).

Den amerikanske utenriksminister Cordell Hull er gått av og Stettinius har tatt hans plass. Skiftet var ventet og har ingen politisk bakgrunn, idet Hull lenge har värt syk. Stettinius er også Roosevelts mann og har vist stor dyktighet under sommerens og höstens diplomatiske forhandlinger; kanskje vil han også vise et friskere initiativ enn den gamle Cordell Hull.

Krigen i luften: Det ustabile novembervär med tåke, sludd og lavt skydekke har delvis begrenset denne ukes luftvirksomhet over Tyskland og vestfronten. Men de allierte flygere, som kaller dette väret for quislingvär, har flittig utnyttet hver eneste brukbar flytime, og både de strategiske og taktiske styrker kan derfor likevel oppvise en rekke strålende resultater. - Den systematiske ödeleggelse av Tysklands sviktende oljeresurser og hamringen mot de vestlige trafikksentra har fortsatt. Hvor viktig nazistene nå anser sine oljeanlegg framgår tydelig av den kjennsgjerning at det er nesten utelukkende under allierte flyangrep mot disse anlegg at Luftwaffes jagerstyrker går opp til forsvar. Dortmund-Ems kanalen og Mittelland-kanalen er igjen blitt törrlagt på lange strekninger og dermed er kanaltrafikken Berlin-Ruhr avbrutt. På disse kanalene transporteres årlig 75 mill. tonn varer, og med den sviktende jernbanetrafikk er tyskerne nå mer enn noensinne avhengig av sine vannveier. På den sörlige delen av vestfronten har all. flygere ödelagt en rekke viktige broer over Rhin og de tyske jernbaner har stadig värt utsatt for lavangrep fra anglo-amerikanernes taktiske styrker. Mosquitofly ödela således på 2 dager 58 jernbanetog. Disse stadige angrep mot de tyske jernbanene er også et viktig ledd i kampen mot V-2. De tyskernes nye Vergeltungswaffe såvidt man vet, er uavhengig av faste startbaser og de allierte slik ikke kan ramme dette våpen ved å bombe utskytningsstedene (den taktikk som ble brukt mot V-1), forsöker man nå å lamme eller begrense tyskernes innsats av V-2 ved å hindre rakettflyenes transport fram til de varierende startbaser i vest.

Krigen mot Japan er i denne uken gått inn i en ny fase. - Tokio ble fredag bombet av amerikanske fly fra landbaser på Saipan, en av öyene i Marianne-gruppen. Tokio har värt bombet en gang för under krigen. Det var 18. april 1942, da fly fra hangarskipet "Hornet" angrep den japanske hovedstad og fortsatte til baser i Kina. Siden krigens begynnelse har amerikanerne planmessig og systematisk arbeidet mot det mål, å kunne bombe det japanske moderland med landbaserte fly, men den uheldige utvikling av krigen i Kina har hittil gjort dette umulig, - fra fastlandet. Under sine erobringer vestover i Stillehavet fra öy til öy gikk amerikanerne i juli iår iland på Saipan, og i löpet av 5 måneder har de her bygget en av verdens störste og mest moderne flyplasser. Videre ble det på Saipan satt opp en ny bombekommando, det 21. am. flykorps. Fra Saipan til Tokio er det 2400 km, men denne avstand, tur og retur, tilbakelegges lett av Boeings Superfortresses eller B-29 som amerikanerne kaller sine nye kjempefly. Disse flyene, de störste og hurtigste av alle de allierte tunge bombeflytypene, er bygget spesiellt for innsats mot Japan. B-29 har en lengde av 33 meter og måler 47 m. mellom vingespissene. Det er utstyrt med 4 motorer à 2200 hk. og er så sterkt bevepnet at det kan klare seg uten jagerbeskyttelse. Under angrepet fredag og att senere söndag var Musashino flyfabrikkene (en av Japans störste flyfabrikker) i Tokio hovedmål. Store branner oppstod og jagermotstanden og luftvernilden var forholdsvis svak. I sin rapport til president Roosevelt uttalte det am. luftvåpens sjef, general Arnold: "Idag har vi åpnet et angrep på Japan som vi skal fortsette inntil den dag vi gjör invasjon der." National Broadcasting Company's korrespondent Bob Forster, sa fra Pearl Harbour: "America has waited long for this day, so has Japan."

Ukens viktigste flyangrep. Nov. 23. 150 flygende festninger & 75 Mustangjagere bomber Nordsternwerke i Gelsenkirchen. Lancasters angriper senere samme mål. Fra Italia bomber tunge all. b. de retirerende tyske styrker i Jugoslavia. Nov. 24. Dårlig flyvär vestfronten. Fra Saipan angriper am. Tokio, 2 mask. savnes. Am. fly senker jap. destroyer og 3 transportskip 6000 mann forsterkninger til Leyte. Mosquito nattangrep mot Berlin uten tap. Nattangrep av tunge all. b. fra Italia mot München og Linz. 1000 tunge am. b. & 1000 j. angriper Leunaworkene i Merseburg og jernbanesenteret Bingen. Ingen tysk jagermotstand. Russ. fly senker tysk destroyer og skader alvorlig krysseren "Prinz Eugen" utenfor Ösel. Am. fly senker ny jap. konvoi på 4 transportskip underveis til Leyte. Nov. 26. Mosquito nattangrep Nürenberg. 1100 tunge am. b. + 700 j. angriper oljemål i Miesburg og transportmål i Hamm og Bielefeld, 138 tyske fly ödelagt, 36 b. + 6 j. savnes. 2000 all. jagerb. i aktivitet over hele vestfronten, ialt 4200 oppstigninger av de taktiske styrker. Superfortresses fra Saipan bomber mål i Tokio. Am. hangarfly senker ny jap. konvoi på 16 skip. Nov. 27. Lancasters kaster 12.000 punds "blast bombs" mot München, (förste gang se bomber kastes mot en by), 1 b. savnes. Tunge am. b. mot Offenberg og Bingen. I luftkamper over Tyskland mellom 500 Mustangjagere og 350 tyske j. skyter amerikanerne ned 98 tyske fly, 1 b. + 3 j. savnes etter dagens operasjoner. Beaufighters setter i brann motorskip og eskortefartöy ved Norskekysten. Nov. 28. Tunge RAF bombere angriper om natten Neuss og [illegible]burg. Mosquitoes 2 tonns bomber Berlin, mineutlegging bl.a. Oslofjorden. Nov. 29. Om natten store RAF styrker mot Essen, Neuss og Nürenberg.

- 0 -

Viktig brann: Ved 18 tiden mandag 27. nov. ble Oslos centrum rystet av 3 eksplosjoner. Det var Kongensgt. 11 og den tilstötende bygning mot Nedre Slottsgate som sprang i luften. I disse eiendommer har firmaet, Norsk Kulelager Aktieselskap S K F sine kontorer og lagre. Ved brannvesenets ankomst sto bygningene i lys lue og brannmannskapene sto hjelpelöse overfor flammehavet. Skaden ble total. Ingen mennesker kom til skade. Brannens årsak må være et besök litt tidligere på ettermiddagen av hjemmestyrkenes "husleiekontroll" som hadde funnet ut at her var det litt for meget krigsviktige saker på ett sted. I S.K.F.'s eiendommer var nemlig lagret 60 tonn kule- og rullelagre til en verdi av to-tre mill. kroner. Tyskerne visste også dette, og de hadde nylig hatt en representant fra den store S.K.F. fabrikk i Schweinfurt heroppe, for å se på lagret og undersöke mulighetene for å "kjöpe" og overföre det til Herrefolkets hjemland. Imidlertid, den norske "husleiekontroll" saken og vår hjemlige krigsindustri og transport (den siste går nå 80% for tyskerne) ble samtidig berövet viktige maskin- og reservedeler. Som bekjent har de tyske kulelagerfabrikker i lang tid värt ett av de allierte flyvåpens utvalgte bombemål og allierte forhandlere har värt i Sverige og kjöpt opp hele den svenske eksportproduksjon av kulelager. Lagret i Kongensgt. 11 og Nedre Slottsgate var kommisjonslager og tilhörte SKF, Göteborg. Salig ihukommende den hurtige svenske service etter bombingen av Knaben Molybdengruber, frabe vi oss denne gang utvidet svensk "Norgeshjelp" i form av kulelager.

Söndag 26. nov. kl. 14 var det en voldsom eksplosjon med påfölgende brann i "Automobilfabrikken", Sandakerveien 112. Dette verksted som gikk 100% for D.W. var spesielt beskjeftiget med å ombygge rekvirerte norske personbiler til mitraljösebiler og lign. Fabrikkens maskinverksted ble helt ödelagt.

Tirsdag 28. nov. ved 20 tiden utbröt det brann etter en eksplosjon i O. Folkedals Farveri, Fossveien 20. Tusenvis av grönne uniformer og desverre en del norsk töy brente opp.

- 0 -

Av et brev nordfra: "Vi er spent på hvor lenge Hammerfest holder. Tyskerne har svidd av så bare sentrum står igjen nu. Mest syke og gamle forelöpig, men igår og idag kommer det mange til Mosjöen. Vi er visstnok parat her til å motta flere tusen og de aller fleste skal videre sydover. Bare på söknad får de oppholde seg nord for Dovre. Det skal settes opp ekstratog når bare tyskerne er ferdige med sine transporter. Det merkelige er at det ikke går an å komme i forbinnelse med de evakuerte. De blir behandlet som fanger i avsperrede leire og försöker en å snakke med dem på gangen får en ordre om å pakke seg vekk. Flere er blitt skutt fordi de nektet å evakuere. [illegible] lensforreder[illegible] det. - D. flyktet, men er forfulgt sammen med flere.

Overgangsvansker.

I flere av de land som er frigjort fra det tyske velde er det oppstått större eller mindre politiske vansker. At det er skjedd i Italia, er ikke egnet til å forbause, det er helt rimelig at i en stat hvor et diktatur i tyve år har umyndiggjort og fordummet folket, kan overgangen til demokratiske former ikke gå helt knirkefritt. Likedan forholder det seg med en rekke land som bare i kortere tid og ikke i så utpreget grad har hatt diktaturstyre, f. eks. Hellas, Romania og Bulgaria, la man kan vel også på sett og vis regne Tanners Finnland til denne kategori, for dette land har ikke i ånd og sannhet värt noe demokrati siden 1941. En serie regjeringskriser markerer tilpasningen i alle disse land.

Men også i land med mer solide demokratiske tradisjoner er det overgangsvansker, med sterke politiske brytninger. Vi har sett det i Frankrike og vi ser det nå i Belgia. Vi har tidligere i disse spalter forsökt å redegjöre for forutsetningene for dette i Frankrike, at sammenbruddet av de gamle institusjoner var så totalt i 1940, at defaitismen og Vichymentaliteten lenge hadde et sterkt tak i betydelige deler av folket, at det i stor utstrekning var blant de velstående og konservative at "collaborationistene" (samarbeidsfolkene, quislinger og stripete) var å finne, slik at de nasjonale kamps skillelinjer i stor utstrekning har falt sammen med klassekampene osv.

I Belgia er det kommet til konflikt mellom regjeringen og visse venstreradikale grupper innenfor motstandsbevegelsen. Disse grupper önsker närmest dannet en folke-frontregjering, og kritiserer ellers Pierlot for at det ikke blir renset tilstrekkelig grundig opp blandt de stripete i administrasjonen og hären. Ministeriet Pierlot, som satt ved makten da Belgia ble overfalt i 1940 og siden fortsatte som eksilregjering i London, mötte i höst det gamle belgiske kammer og ble rekonstruert, idet representanter for katolikkene, de liberale og sosialistene gikk inn i den. De radikale grupper på venstrefläyen hevder at den ikke er noe riktig uttrykk for folkemeningen, og det er kommet til ganske kraftige demonstrasjoner, undertiden til blodige sammenstöt, särlig etterat regjeringen krevde at motstandsbevegelsen skulle innlevere sine våpen.

Det er ellers svärt sparsomme opplysninger som foreligger om forholdene i Belgia, så det er vanskelig for oss idag å felle noen dom i konflikten. Vi kan ikke vite om regjeringen (med stötte av de allierte militärmyndigheter, som naturligvis framfor alt önsker ro og orden i det viktige oppmarsjområde Belgia nå er) söker å utnytte situasjonen til å bringe til taushet en mer eller mindre berettiget opposisjon, eller om denne opposisjon består av uansvarlige, illojale bråkmakere, folk som vil fiske i rört vann.

At forholdene kan bli brokete, er for så vidt ikke underlig når man tar i betraktning hvilken situasjon landet befinner seg i. Gjennom mer enn 4 år har tyskerne utsuget det, og militäre hensyn gjör at det er vanskelig i en fart å bringe fram tilstrekkelig av forsyninger til sivilbefolkningen råstoffer til industrien osv. Fölgen er mangel og utilfredshet, i og for seg et höyst naturlig resultat. Til dette kommer at i og med at den tyske okkupasjon er hevet, er demningene for de politiske meningsytringer plutselig borte og en stormflod av politisk energi slippes fri. Og den har ikke lett for å finne noe normalt uttrykk; det kan ikke holdes valg med en gang (det tar tid å bringe manntallslistene i orden, man vil först ha hjem krigsfanger og de deporterte osv). När man samtidig tenker på den litt hensynslöse mentalitet krigen har skapt, er det ikke underlig at den naturlige uro og misnöye gir seg uttrykk i demonstrasjoner og kriser av en slik art at de allierte militärmyndigheter til dels må gripe inn, som forleden da engelskmennene beveget de demisjonerende ministre til å gå inn i regjeringen igjen. Striden om kongens person i Belgia kompliserer også situasjonen.

Det er som sagt naturlig at slike vansker oppstår, men det er beklagelig at de skal väre frigjöringens förstegröde. La oss gjöre det til en läpenge for oss. Vi har mindre politisk sprengstoff enn de fleste andre okkuperte land, men også vi vil få bruk for hva vi kan mönstre av samhold, disiplin, offervilje og gjensidig lojalitet for å gjöre overgangstiden mest mulig smertefri og verdig, slik det sömmer seg et folk med sterke demokratiske tradisjoner og krav på politisk modenhet.

- 0 -

Hva er demokrati?

Hr. redaktör!

I anledning av den interessante artikkel i forrige nr. av Kronikken "Hva er demokrati?" vil jeg gjerne be om plass for en liten bemerkning. Det gjelder opplösningsretten. Forfatteren noterer at den norske forfatning ikke kjenner noen adgang for regjeringen til å opplöse stortinget og finner det "meget demokratisk". Men han ikke her gir uttrykk for en (nokså utbredt) misoppfatning av opplösningsrettens karakter? I virkeligheten har spörsmålet om opplösningsretten ikke noe med graden av demokrati å gjöre, det er först og fremst et, når sagt teknisk, hensiktsmessighetsspörsmål.

Det ligger ikke noe autokratisk i det at en regjering har adgang til å opplöse nasjonalforsamlingen i en stat som styres parlamentarisk. For hva skjer nemlig når nasjonalforsamlingen er opplöst? Det blir holdt nye valg. Sammenhengen er ikke den at regjeringen bare skyver til side en folkerepresentasjon. Det den gjör er i virkeligheten å appellere en sak (eller en politisk situasjon) til folket. Det er velgerne som får avgjörelsen. Det er på en måte en slags folkeavstemning, noe forfatteren kaller "den mest direkte og mest demokratiske form" for utövelsen av folkets makt.

Det kan jo lett tenkes at det i en valgperiode oppstår problemer eller situasjoner som ingen kunne forutse ved valgene. Hvis da regjeringen og nasjonalforsamlingen har hver sitt syn på spörsmålet, er intet naturligere (og mer demokratisk) enn at folket får seg det forelagt, og det er nettopp det som skjer ved opplösning og nyvalg. Det kunne også väre meget annet å anföre til fordel for opplösningsretten, men det vil före for langt i denne forbindelse.

Med det samme jeg er i farten: Jeg kunne önsket at forfatteren enda sterkere hadde fremhevet betydningen av ytringsfrihet og rettssikkerhet i sin redegjörelse for demokratiske kjennetegn. At disse to goder er sikret, er faktisk av ennå större betydning for folkestyret enn f. eks. spörsmålet om valghyppigheten, ja selv enn stemmerettsprosenten.

H.

- 0 -

For en tid siden gjengav Aftenposten et Moskvatelegram med en russisk uttalelse om operasjonene i Finnmark: "Vi kommer ikke som befriere, men som erobrere." Telegrammet hadde stått i Stockholmsavisen Aftonbladet, som senere har opplyst at det beroddo på en ren lapsus, det skulle ha stått: "Vi kommer ikke som erobrere, men som befriere!". Men naturligvis har Aftenposten ikke kunnet bringe det over sitt hjerte å dementere sin agitatoriske lekkerbisken. I stedet fortsetter det med facsimile-sitater fra Sveriges to mest utpregede nazi-aviser, "Folkets Dagblad" og "Dagsposten". Det er som å sitere "Fritt Folk".

- 0 -

Gestapo i Rotterdam har fanget inn 10 000 personer mellom 17 og 50 år. Likeså har det värt omfattende arrestasjoner i Haag og Leyden. Ialt skal det väre arrestert mellom 50 000 og 70 000 i den siste tid. De arresterte blir fraktet på prammer oppover Rhinen. Til å begynne med var påskuddet at de trengtes til befestningsarbeider, nå sier tyskerne åpent at det er sikkerhetsforanstaltninger.

- 0 -

Se opp for angivere og provokatörer. En forbløffende stor del av tyskernes og nazistenes viten om hjemmefronten skriver seg fra betalte agenter som går rundt og snuser. Pass på at det ikke sniker seg nye, ukjente ledd inn i avisens distribusjon. Kutt alle forbindelser du ikke er 100% sikker på.

- 0 -

Bli ikke politimann! Politidepartementet förer for tiden hvervekampanje til politiet. Vi minner om at alle politi- og lensmannsstillinger er blokert.

Svenske frivillige til Norge? Det sosialdemokratiske hovedorgan "Morgontidningen" skriver at selvom en innsats av svenske frivillige skulle före til at Sverige blir dradd inn i krigen, bör man ikke avholde seg fra det.

Norges nye nabo.

Hvilke framtidsplaner har russerne? Er drömmen om verdensrevolusjonen lagt på hyllen for godt? Vil en demokratisk forfatning bli satt ut i livet innen overskuelig framtid?

Ingen kan svare bestemt på disse spörsmålene. Russerne pleier ikke å plumpe ut med sine planer og hensikter. Men vi kan nå et godt stykke på vei ved fordomsfritt å betrakte russisk historie. Man har ikke lov til på forhånd å innstille seg mot - eller for. Ikke sjelden har det vært sagt når russerne vil samarbeide: "Ikke tro på dem! Det er bare taktikk!" Eller hvis russerne gjör noe man ikke liker: "Se nå ja! Nå viser de sitt sanne ansikt!" Det er blitt skreket opp når Sovjetunionen har foretatt visse handlinger, ikke en röst hever seg til protest når Vestmaktene gjör omtrent det samme.

Gjennom Dostojevskijs, Tolstojs og Gorkijs diktning får vi et sterkt inntrykk av Russland för revolusjonen, med en reaksjonär og nydelsessyk overklasse som hadde all politisk makt. Gjennom århundrer hadde den sviktet sitt ansvar og landet lå sosialt og politisk uendelig langt tilbake. Det store folket levet i fattigdom og elendighet. En stor del var livegne bönder - i virkeligheten nærmest slaver - som levet helt uten den beskyttelse som en moderne rettsstat gir.

Dette ulykkelige folk reiste seg til slutt. Det ville ikke lengre være slaver i et middelaldersamfund. Det ville skape et nytt og bedre Russland. Revolusjonen ble blodig; den måtte bli det - for bak den lå det århundrer av lidelser, savn og rettlöshet. Den russiske revolusjonen var uundgåelig, og den var straffen for hvordan den russiske overklassen hadde styrt sitt land.

Oppgjöret var grusomt; man kunne man vente seg noe annet av et folk som alltid hadde vært holdt nede i fullkommen uvitenhet og som aldri hadde fått del i noen kultur. Dessuten - vi får alltid höre om de "rödes" grusomheter, men sjelden eller aldri om de "hvites". De hviterussiske og polske styrkene som under Koltsjak og Denikin kjempet mot bolsjevikene etter revolusjonen, herjet med en utrolig råskap i Hviterussland og Ukraina. De satte igang de grusomste massakrer på russiske jöder, de brendte byer og landsbyer og under sin retrett fra Volgaområdet förte de med seg store mengder av korn og forverret dermed hungersnöden.

Dette er ikke "kommunistpropaganda". Det er heller ikke skrevet av en kommunist; men det er skrevet av en som bl.a. har lest Fritjof Nansens bok "Russland og freden". De röde opptrådte grusomt under revolusjonen, sier Nansen, men han undskylder dem fordi det var mennesker som alltid hadde lidt vondt, og som hadde ment å hevne. De hvites grusomheter var så meget frykteligere, hevder han, fordi de ble utövet av mennesker som burde vite bedre - av mennesker som alltid hadde flydt ovenpå og hatt det godt. I de foredragene Nansen holdt mens han arbeidet med å lindre hungersnöden i Russland, tar han de röde i forsvar og retter alvorlige anklager mot hviterusserne og Vesteuropa. "Hviterusserne skader sine landsmenn bevisst, i sitt blinde hat, sier Nansen, tar de intet hensyn til de millioner av ulykkelige landsmenn som står foran en redselsfull död, men sprer ut lögnhistorier som skader hans hjelpearbeid. Også Vesteuropa må ta sin tunge del av ansvaret for hungersnöden, fortsetter han, og minner om hvordan bolsjevikregjeringen f. eks. ble boikottet da den forsökte å få kjöpt jordbruksmaskiner og korn. Ingen rop om hjelp ble hört. Millioner kunne vært reddet, uttaler Nansen, men istedenfor fikk de lide den skrekkeligste död som kan tenkes, fordi det var viktigere for verden å skade sovjetregjeringen enn å hjelpe de ulykkelige.

Nansen advarer også. Han peker på hvilken viktig del av Europa Russland er. Det kan bare skade resten av Europa å behandle Russland på det viset. - Forövrig viser nesten hver side i "Russland og freden" hvor glad Nansen ble i Russland og det russiske folket under sitt arbeid der. I forordet skriver han: "En kan ikke komme i nærmere berøring med dette store folk, i medgang eller i motgang, uten å holde av det og få tro på dets muligheter. ---- For mig står det som sensynlig at ikke alene kan det bli Russland som en dag, og ikke så langt frem, bringer Europa materiell redning; men det blir også derfra den åndelige fornyelse vil komme."

Etter revolusjonen og hungersnödsårene begynte russerne å bygge opp landet sitt igjen. Et kollosalt arbeid lå foran dem. Alt var kaos og utviklingen lå langt tilbake. Og det ble en hard jobb; ikke minst fordi nesten hele verden var imot dem. Årene framover ble ingen dans på roser; men det russiske folket var vandt til slit, og nå fölte det at det arbeidet for sin egen og en bedre framtid.

Etterhvert prövde russerne å få kontakt med resten av verden. Det var imidlertid håplöst. De fleste så på dem med hat og redsel. Mange önsket dem död og fordervelse. Var det da så merkelig at russerne selv ble mistenksomme og isolerte seg? Likevel forsökte de like til det siste å blåse ny kraft i Folkeforbundet for å få stoppet Hitler og Mussolini. De forsökte å redde Österrike og Tsjekkoslovakia. Ingen ville höre på dem. Tvertimot, - mange önsket at Hitler skulle vende seg mot öst og overfalle Russland. Daværende amerikansk ambassadör i Russland - Joseph Davies.- har gitt et interessant billede av denne utviklingen i sin bok "På uppdrag i Moskva". Da så vestmaktene utleverte Tsjekkoslovakia til Hitler ved Münchenoverenskomsten og russerne igjen ble satt utenfor, valgte de å gå sin egen vei. De var helt alene i en verden hvor alle var deres fiender. De valgte å hjelpe seg selv. De visste at de för eller senere ville bli angrepet av Tyskland - det stod bl.a. tydelig annonsert i Mein Kampf - og nå ville de sörge for å beskytte seg selv.

Hva det förte til vet vi alle. Det ble vinterkrig med Finnland, forbund med Tyskland og anneksjon av Östpolen og Bessarabia, altsammen forberedelser mot angrepet som skulle komme. - Dette forklarer den russiske politikk som förte til vinterkrigen med Finnland, det forsvarer den ikke. Hensikten helliger aldri midlet, og det blir aldri rett å overfalle Finnland slik som Russland gjorde, selvom det ble gjort i selvforsvar og selv om russerne ventet et senere tysk angrep fra finsk jord. Men, resten av Europa har sin del av ansvaret for denne ulykkelige utvikling. Det er grunn til å huske at alle behandlet Russland på en måte som gav det liten grunn til å være hensynsfulle. Overalt mötte russerne bare fiender. Blandt annet forsökte jo Chamberlain og Daladier å lede den tyske ekspansjonen östover - mot Russland. Var det ikke da nokså menneskelig at russerne forsökte å redde seg selv uten å ta hensyn til alle dem som bare ville ska dem?

Russland blir ofte angrepet fordi det ikke er et demokrati på linje f. eks. de skandinaviske landene. Men angriperne glemmer at det var umulig å innföre et fullt utbygd demokrati i Russland etter revolusjonen. Det russiske folket kan ikke fullstendig hoppe over en utvikling som hos oss har tatt flere århundrer. I 1917 var nesten hele Russlands befolkningen analfabeter og politisk helt uvitende. Folket kunne ganske enkelt ikke nyttiggjöre seg moderne demokratiske institusjoner. For at et moderne demokrati skal ha en praktisk sjanse, kreves det en ganske höy folkeutdannelse og ikke så lite politisk tradisjon.

Men utviklingen går i stadig mer demokratisk retning. I 1936 fikk Sovjetunionen en ny grunnlov som er en av de mest demokratiske i verden. Mange av grunnlovens bestemmelser lover ennå bare på papiret; men russerne sier selv at bestemmelsene skal settes ut i livet etterhvert som folket blir istand til å nyttiggjöre seg dem.

De som sammenlikner Russland med fascistene, må huske at hele målsetningen er forskjellig. De siste har forslavet sine folk og gitt seg inn på verdenserobring og raseforfölgelse. I Sovjetunionen har man derimot hele tiden arbeidet på å frigjöre et folk. Det eksisterer ingen raseforfölgelse der og sannsynligvis heller ingen planer om verdenserobring. I Hitler-Tyskland er kvinnen redusert til en födemaskin og folkets opplysning er gått sterkt tilbake. I Sovjetunionen har man gitt kvinnen fullstendig likestilling, og det russiske folket har på 27 år forandret seg fra å være et folk av analfabeter til å bli et opplyst folk. På ikke få områder er Russland et foregangsland som har meget å lære resten av verden.

- 0 -

Rettsoppgjöret.

(Fölgende orientering fra ansvarlig hold i Norge ble lest opp i Londonkringkastinga mandag). - "Den norske regjering har i samråd med Hjemmefrontens Ledelse forberedt rettsoppgjöret i Norge etter krigen. Lovene har fått den nödvendige supplering i tide slik at det ikke skal bli mulig for noen å smyge seg bort fra sitt ansvar. Det er åpnet adgang til å idömme dödsstraff for de store forrædere mot land og folk, og vanlige smånazister vil bli dömt til tap av almen tillit slik at de aldri kan ha offentlig eller annen särlig betrodd stilling. Nazistene skal få arbeide og arbeide hardt for å opprettholde livet. Det ökonomiske oppgjör er grundig forberedt, og de som har beriket seg på krigen skal ikke få noen glede av de midlene de har sikret seg. Tyskerne som har gjort seg skyldig i krigsforbrytelser i Norge, skal også stilles for retten her.

Vi ber alle nordmenn om å hjelpe til så dette oppgjöret kan gå unna raskt og på rettferdig måte. Det er en plikt å legge merke til de forbrytelser nazistene begår - både de norske og de tyske. Slik kan hver og en av oss bidra til at rettferdigheten skjer fyllest over dem som svek Norges sak og dem som lekte seg med nordmenns liv. - Ingen skal gå fri, men ingen skal heller straffes uhört. Det er et rettslig oppgjör vi skal ha. Vi bruker ikke nazistenes metoder. Lynsjjustis gjör dessuten etrene til martyrer og krigsforbryterne fortjener ikke det. Franskmennene begynte å klippe håret av tyskerjentene etter befrielsen, men de sluttet meget snart med det, for det förte til at jentene fikk alle snille menneskers sympati. Den eneste virkelig effektive måten å straffe nazister og krigsforbrytere på, er å stille dem for retten og få dem dömt som andre forbrytere.

Et grundig oppgjör med nazismen kan bare oppnåes ved at alle samler bevismateriale til hjelp for retten. Gå derfor igang fra idag med å sikre bevisene for forbrytelser som du vet er begått og vær til det ytterste oppmerksom i denne kritiske overgangstiden. Vi skal ha fram i lyset hvert eneste av de overgrep som blir gjort av tyske og norske nazister fra nå av og til krigen er slutt. La hverken dem eller oss være i tvil om det et eneste öyeblikk. - Legg särlig merke til:

1. Hvem som er medlemmer av NS og hvem av dem som har tatt i mot våpen til bruk mot nordmenn eller norske allierte.
2. Politifolk - norske og tyske - som foretar arrestasjoner av norske patrioter og hvordan de oppförer seg under arrestasjonene og forhörene.
3. Hvilke nordmenn som står i Gestapos tjeneste.
4. Alle grusomheter tyskerne begår mot nordmenn og andre ikke-tyskere.
5. De ökonomiske transaksjonene til folk som har beriket seg på krigen ved å ta imot höy betaling av tyskerne, ved å trekke penger ut av offentlige kasser, ved å stjele organisasjoners midler eller ved å utplyndre privatpersoner.

Hver eneste opplysning som kan bevise noe, bör være tid- og stedfestet. Den som f. eks. har vært vitne til eller blir vitne til at tyskere eller norske nazister skyter ned forsvarsløse mennesker eller ödelegger norsk eiendom, må om mulig straks notere alle detaljer med tid, sted og navn på forbryteren. Hvis navnet er ukjent, merk deg da hvilken organisasjon forbryteren hörte til, om det f. eks. var menige SS-folk eller norsk hird. Noter navnene på eventuelle andre vitner, og gjem så notatene og annet bevismateriale på et helt sikkert sted. Slike dokumentasjoner vil om ikke lenge være med å sikre oss et raskt og effektivt rettsoppgjör. Det blir ingen lynsjjustis i Norge, men forbryterne kommer ikke til å slippe billig, vær trygg. Det skal straffes på liv og på frihet, på äre og på penger. Det skal slås fast en gang for alle hva landsforræderi er.

- 0 -

Den tyske mordpolitikken. I löpet av et år, fra sept. 1943 til sept. 1944, har tyskerne og deres danske håndlangere ialt foretatt 41 overlegte mord og mordforsök på danske statsborgere, som tidligere ikke har vært anklaget for noen ting, men bare i den hensikt å skremme den danske befolkning. - Det sier seg selv at resultatet ble det stikk motsatte: Motstanden ble kraftigere og nye befolkningslag kom med i kampen mot undertrykkerne.

Forfatterne og krigen.

Blandt det byttet tyskerne sikret seg da de toget inn i Paris våren 1940, var også den engelske humoristen P. G. Wodehouse. Jeeves' skaper ble anbragt i en fangeleir og til engelskmennenes store forbitrelse opptrådte han et par ganger i tysk kringkasting. Senere ble han sluppet lös, og da de allierte befridde Paris isommer, var Wodehouse atter i den franske hovedstad. Man bebreidet ham hans kringkastingsopptreden. "Det falt meg aldri inn at det kunne være noe galt", sa P. G. "Jeg syns selv det lyder idiotisk, fortsatte han, "men jeg tror alle forfattere er litt tomsete". - Dermed mente han vel at mange forfattere er så opptatt av sine egne problemer og så subjektiv innstillt til omverdenen at de ikke kan skjönne seg på storpolitikk og krig. Men oppgjöret med nazismen angår skribentene mer enn de fleste andre yrkesgrupper. Ikke fordi de har en våknere samvittighet enn andre mennesker; men ganske enkelt fordi nazistene först av alt kaster det fri ord i lenker når de okkuperer et land. Og det fri ord er for alle skribenter en absolutt livsbetingelse.

Goebbels la tidlig sin klamme hånd over åndslivet i Tyskland. Uönskede forfattere hadde ingen muligheter for å få trykt sine böker, og alle begavelsene gikk i tur og orden i landflyktighet. Ludwig Renn dro til Spania og ble en av sjefene for den internasjonale brigaden under borgerkrigen. Erich Maria Remarque slo seg ned i Sveits. Etter mange omskiftelser havnet Heinrich Mann og Stefan Zweig i Sydamerika, hvor den siste begikk selvmord nå under krigen. USA ble oppholdsstedet for Thomas Mann, Lion Feuchtwanger, Emil Ludwig m.fl. Heller ikke Alfred Döblin og Franz Werfel fant i lengden noe blivende sted i Tyskland. - Disse eksilforfatterne har stort sett ikke bare tatt kraftig til orde mot nazismen, men også gitt uttrykk for at de ikke tror på noe annet og demokratisk Tyskland, slik som andre landflyktige som Rauschning åpenbart gjör. Så langt fra å organisere noen medlidenhetskampanje har Emil Ludwig m.fl. rast mot den "evige tysker".

Av betydeligere forfattere er smått vites (det er meget vanskelig i det avstengte Norge å skaffe seg et korrekt billede av verdenslitteraturen idag. Påstander og opplysninger legges derfor fram med en viss reservasjon) bare Hans Fallada tilbake i Tyskland. Han skal nærmest være internert på sin gård trass i at han i sine senere böker av og til har hengt på en slags nasjonalsosialistisk hale. Gamle Gerhart Hauptmann bor antagelig også i sitt fedreland; men dermed skulle det være slutt.

Den klamme hånd griper etter större områder. Den kjente österikske kulturhistorikeren Egon Friedell tok sitt liv kort etter Anschluss, tsjekkeren Karel Capek ("Salamanderkrigen", "Insektliv", "Moren") fant ikke livet verd å leve lengre da de tyske tropper rykket inn i hans fedreland. Og både der og i Polen utryddet herrefolket systematisk all intelligens. I Danmark falt Kaj Munk på sin post. Osv. osv.

Interessant er utviklingen i Frankrike. Nederlaget i 1940 var så lammende at det ikke villeforbause om også en del av åndslivets menn ville svikte. Mange har også sviktet, men de störste har ikke gitt etter. Verst har frafallet vært blandt avisfolkene. Georges Suarez og tidligere sjefredaktör i Le Matin, Stephen Lauzanne, ble forleden idömt henholdsvis dödsstraff og 20 års fengsel for å ha stilt sine penner til fiendens disposisjon. Bortsett fra Figaro er nesten alle de store daglige Parisavisene döde - Le Petit Parisien, Le Journal, L'Oeuvre etc. Istedenfor er de illegale publikasjonene begynt som dagsaviser - Combat, Libération, Résistance og Francitireur. Deres ärlige og uredde ledere skal være en kjärkommen forandring fra förkrigstidens nokså korrupte franske presse. Men, sier den amerikanske korrespondenten William Shirer, nyheter får ingen av dem frem. Den franske pressen og det franske folket skal være fantastisk uvitende om hva som har hendt rundt om i verden i disse 4 årene som er gått.

På en svarteliste omfattende nesten 200 navn på "forfattere som gjennom opptreden eller i skrift under okkupasjonen har gitt undertrykkerne moralsk eller materiell hjelp", står sånne kjente forfattere som Pierre Benoit, Alexis Carrel ("Mennesket det ukjente"), Jean Giono og den gamle nasjonalist og royalist Charles Maurras; Paul Morand har vært Vichys ambassadör i Sveits.

Men mange av de störste begavelsene har stått klart på den annen side. Lyrikeren Paul Valéry, den katolske romanforfatteren Francois Mauriac, Georges Duhamel, Roger Martin du Gard ("Familien Thibault") har ytet regelmessige bidrag til de illegale avisene. Gabriel Chevalier ("Forargelsens hus") og André Malraux har värt maquisledere. - André Gide og André Maurois har värt i utlandet i de siste årene.

I de ikke-okkuperte landene er ikke forfatterne qua forfattere i den grad blitt hvirvlet inn i det krigerske og politiske spill. Som motiv og opplevelse har krigen virket helt forskjellig på dem. I den amerikanske litteraturen i krigsårene er hele skalaen representert, fra Steinbecks okkupasjonsroman "Månen er gått ned" og lyrikeren Carl Sandburgs hyldningsdikt til hjemmefrontens soldater verden over via John Dos Passos bok om Amerikas krigsinnsats og Hemingways roman fra borgerkrigen i Spania og dramatikeren Maxwell Andersons som lar sitt siste skuespill foregå under kampene på Fillipinnene, til Sinclair Lewis, som skal ha värt isolasjonist, noe som virker litt rart når man tenker på hans bok "Det kan ikke hende her". Ytterst på skalaen står så det nye stjerneskuddet William Saroyan som flykter fra virkeligheten inn i litt sentimentale poetiske drömmerier blandet med bevisst barnslighet. Ellers må det konstateres at nye diktemavn er på vei mot berömmelsen, men stort sett holder de gamle - Hemingway, Lewis, Faulkner, Steinbeck, Willa Cather m.fl. - stillingen.

Den engelske litteraturen bärer for en del preg av det sosiale reformarbeidet som pågår under krigens press. En sosial og folkelig tone er kommet til uttrykk bl.a. i forfatteren Priestleys böker. Bare Huxley er reist til Kalifornia for å unngå "den påtrengende krigen" og for i ro og mak å kunne hengi seg til sine mystiske grublerier. Krigen og dens problemer har flere forfattere tatt opp til behandling. Bl.a. Eric Knight og Richard Hillary har inntrengende spurt seg hvorfor de slåss og om kampen er verd ofrene.

I Russland er som nevnt i forrige nr. alle forfattere tatt bevisst i krigens tjeneste. Men det er ikke bare utenpåklistret propaganda de serverer. Forfatterne har värt med i krigen, sett lidelsene og den tyske brutaliteten. Det er for dem blitt virkeligheten som de må gi uttrykk for. Kvalitetsmessig står bökene kanskje ikke så höyt; Wanda Wasilewskas "Järtecknet" f. eks., som har fått Stalinprisen, skal ikke väre noe mesterverk. Men, det er bedre å unnväre kritikerne enn seiren. Når man önsker å måle verdien av russernes arbeider, må man ikke anvende den alminnelige standard for kritikk. Krigen er det sentrale temaet for dem. Bare et navn rekker virkelig opp i nyere russisk litteratur: Mikhail Sholokov, som bl.a. har skrevet "Stille flyter Don". Men store talenter er det ikke mange av rundt om i verden ellers heller.

Man kan spörre om litteraturens sannsynlige utvikling etter krigen. Det er vanskelig å svare. Sannsynligvis vil ingen spesiell retning eller linje bli altfor framherskende. Men som diskusjonsgrunnlag kan vi peke på noen mulige tendenser.

1. Enkelte forfattere vil sikkert flykte fra virkeligheten, hard og barsk som den kan bli, og bevege seg på grensen mellom dröm og virkelighet. Vi har sett antydninger i William Saroyans romaner og skuespill og i Franz Werfels helgen og under-romaner "Sangen om Bernadotte" og "Lyssna til rösten". 2. Hardkokte, realistiske skildringer fra krigen m.v. vil sikkert også få sine representanter. Krigen skaper lett tilsynelatende kalde typer som ikke tör gi fölelsene fritt spill. 3. Noen etterkrigslitteratur a la Remarque, Hemingway og Robert Graves etter forrige krig er ikke så sannsynlig. Forfatterne visste denne gang hva krigen var. De ble ikke i 1940 desillusjonert av krigens råskap. 4. Mange vil sikkert kjöre i vei etter den gamle psykoanalytiske oppskrift. Psykoanalysen har uten tvil gitt litteraturen meget verdifulle impulser; men den ramme den trekker opp kan bli noe for snever. 5. Det er vårt håp og vår tro at denne krigen vil skape kraftige, folkelige forfattere som - uten at produktene blir litterärt mindreverdige - kan hjelpe menneskene i deres bestrebelser for å bygge opp igjen alt som er blitt ödelagt og gi nytt mot for framtiden.

\- 0 -

På skråplanet.

Nedenstående skriv avslörer NS korrupte politiske virksomhet blandt arbeiderne. De viser videre at arbeiderne ved vedk. bedrift er inne på en farlig linje når de gjennom sin tillitsmann henvender seg til NS fylkesförer og forhandler med ham om en begunstigelse. Forövrig taler skriftstykkene for seg selv.

" Personlig. Sarpsborg 2. okt. 1944

Herr minister Alf Whist,
Näringsdepartementet, Grubbegt. 1-3, Oslo.

Gjelder: Tilleggskort for 20 verkstedsarbeidere ved Hafslund Karbidfabrikk.

Som herr Ministeren kjenner til er Karbidfabrikken en utpreget krigsbedrift som går natt og dag. De vanlige arbeidere har 2 tilleggskort, mens verkstedsarbeiderne har 1. Disse verkstedsarbeidere må idag p.g.a. nedslitte rommer og maskiner stadig väre i arbeide både natt og dag, og det er da oppstått ikke så liten misnöye blandt disse 20 mann, at de stilles i en särklasse overfor sin andre kamerater. Formannen i karbidarbeidernes forening, herr Thögersen, som hörer til de vanlige arbeidere med 2 tilleggskort, har oppsökt meg og fremholdt det forkastelige i denne ordning, - og lot han det skinne ihjennom, at vi ville oppnå en ganske annen pålitelighet og forståelse om de 20 verkstedsarbeidere også fikk 2 tilleggskort. Han påpekte videre at med det arbeidspress disse folk var utsatt for, var de likeberettiget med de vanlige arbeidere.

Jeg ber derfor herr Ministeren ta denne lille sak under velvillig overveielse, og det vil ha sin praktiske som politiske betydning om Departementet - gjennom Fylkesföreren - bevilget 2 tilleggskort til disse 20 mann.- Som herr Ministeren hörte av min rapport ved siste förermöte er jeg på god vei til å vinne arbeiderne ved denne bedrift, idet jeg har deres absolutte tillit. Kunne jeg få meddele dem at partiet hadde oppnådd omskrevne bedring ville dette selvsagt ytterligere styrke vår posisjon. Bedringen er påkrevd. - og jeg håper på snarlig svar.

Heil og säl
O. Häreid (sign.)

I mellomtiden er det - forbausende nok forresten - kommet avslag til fylkesföreren fra Whist, og så beklager Häreid seg til partiet:

Sarpsborg 14. okt 1944.

Gjelder: Tilleggskort for 20 arbeidere ved Hafslund Karbidfabrikk.
NS, Generalsekretariat,
Herr Stabsleder S. Melström, Rådhusgt. 17, Oslo.

Det er meget å beklage at våre folk i administrasjonen ikke forstår å vurdere denslags henvendelser fra partiet. Man burde kunne forstå, at når en arbeiderformann ved en slik bedrift vender seg til fylkesföreren og ber om hjelp for sine kamerater, og fylkesföreren lover å ta seg av sake, da han finder arbeidernes önske berettiget -, ja da kan man ikke uten videre avslå en slik henvendelse. - Jeg vet at en slik liten tjeneste veier tusind ganger mer enn brosjyrer og foredrag. Jeg vet at det er denslags som teller - og som förer arbeiderne inn i vort maktområde. Dette har jeg erfaring for - og den tillit partiet alt har hos arbeiderne i dette störste industrifylke, den önsker jeg med alle midler fortsatt å styrke. De herrer i vor administrasjon bör merke seg at vi til dato ikke har hatt sabotasje handlinger i mitt fylke. Mener man at dette er en tilfeldighet så tar man feil.

Jeg ber om stötte i denne lille sak, for partiets skyld, og håper at den ikke lar vente på seg.

Heil og säl
O. Häreid (sign.)

En stor dag: Om kvelden torsdag 23. nov. gikk våre sabotörer til "angrep på bred front". Ved Akers mek. ble motorskipet "Taiwan" på 9000 tonn tilh. Wilhelmsen senket. "Troma" på 5000 tonn fikk et stort hull i siden. Motortankeren "Schleswig" (9000 tonn) fikk hele maskineriet ödelagt av brann. Dessuten ble to mindre skip ödelagt. Ved Nyland ble dampskipet "Kaprino" på 5000 tonn senket og motorskipet "Arna" (8000 tonn) fikk maskineriet totalt skadet. Alt ialt ble ca. 40 000 tonn gjort ubrukelige for tyske transporter. Et resultat britiske fly- og flåtestridskrefter ville värt vel fornöyde med etter et angrep på en tysk konvoi. - Senere på kvelden ble en registreringsmaskin for arbeidsmobiliseringen ödelagt i "Fraus" bygning i Bygdö allé.

----------------------- K R O N I K K E N -----------------------

Nr. 36 ------------------------------------ 7. des. 1944.

Til Sverige.

I og med at befrielsen av Norge er begynt og i og med den situasjon som er oppstått i forbindelse med deporteringen av den nordnorske befolkning, er krigens redsler atter rykket Sverige när inn på livet. Under disse forhold har det hevet seg röster for en mer aktiv innsats fra Sveriges side for om mulig å forkorte det norske folkets lidelser. De forandrede forhold har speilet seg av bl.a. i en livlig pressediskusjon om frivillige til kampene i Norge.

Med håp og spenning fölger vi nordmenn denne debatten om en kraftigere svensk linje. Det er ikke utelukket at en modig og kompromisslös svensk opptreden i spesielle situasjoner kan väre til avgjörende hjelp for oss. Det kan dreie seg om å pröve å hindre en skjerpet terror i Norge eller nye fangetransporter til Tyskland, det kan dreie seg om nye og utvidede former for hjelp til den nord-norske befolkning, eller det kan väre direkte militär stötte under sluttkampene. - Vårt håp og vår tro er at Sverige ikke lar noen mulighet uforsökt for å bringe oss hjelp.

Det har vårt forhold i forbindelse med Sveriges holdning i denne tiden - särlig under krigens förste år -, visse "flekker på nöytraliteten", som har värt egnet til å irritere oss nordmenn. Definitiv stilling til disse "flekker" kan vi ikke ta för freden kommer og alle aktstykker kan legges på bordet. Stort sett har kanskje de enkelte handlingene irritert mindre enn den svenske ledelses uvillighet til offentlig å innrömme hva som i virkeligheten dikterte dens politikk, dens pointering av at den gjennomförte en strengt nöytral linje. Det er en ärlig nok sak å ville pröve å holde sitt land utenfor krigen. (Det ville sikkert Norge også prövd i samme situasjon). - Dog mener vi videre at like så litt som Norge var herre over de omstendigheter som förte til at vi ble viklet inn i storkrigen, like så litt er det Sveriges fortjeneste at landet har holdt seg utenfor. Det skyldes alle de strategiske forhold.

Når to naboland har hatt så forskjellig skjebne under krigen, kan man vente konfliktstoff. Det kan også idag virke som om vi er noksa forskjellige; men hvis også Sverige hadde värt okkupert hadde vi sikkert merket slektskapet sterkere. Og konfliktene har värt færre og mindre enn ventet. Den litt hissige stemning mot broderfolket her hjemme, som hadde en viss grobunn i krigens förste år, er glidd over i en mer nöktern vurdering. Selv mellom de norske flyktningene i Sverige og svenskene kommer det sjelden til konflikter. Men visse symptomer på uoverenstemmelse er vel av og til til stede - naturlig nok. Norske flyktninger kommer opprevete og fortvilete over grensen, de lengter hjem med en gang de er kommet over, de vantrives oft i svenske forhold fordi de synes de får gjort for lite for Norges frigjöring der. De kretser bare om frigjöringskampen og tror at alle de treffer tenker som dem. Så kommer de til et land hvor folket på mange måter lever utenfor det veldige oppgjöret og hvor menneskene ofte trekker på skuldrene og sier: "Herregud, han også!", når flyktningen begynner å utbre seg om tyskernes terror. Det virker som en kald bötte i hodet på nordmannen, for tyskerne er brutale, sadistiske og hensynslöse. Bare den som har värt okkupert kan uttale seg om okkupasjonen. Ingen kan skjönne, ingen kan föle på kroppen ting de ikke har opplevd selv. Det så vi på Norges forhold under forrige verdenskrig, ja det ser vi på folk her hjemme idag, som bor litt avsides til, langt fra stormsentrene.

En annen ting er at nordmennene i sin iver og sitt raseri kanskje går for langt og at de glemmer at de er kommet til et nöytralt land. Det må og så huskes at ingen liker ubedt å bli kritisert av andre for den kurs man har stukket ut. Sine egne saker vil man greie opp selv. - Både svensker og nordmenn får pröve å sette seg inn i den andre situasjon. For de har verdifulle ting å gi hverandre. - Enkelte svensker synes å mene at Sverige er det eneste land - sammen med de andre nöytrale - som går moralsk noenlunde uskadt ut av denne krigen. Vi kan ikke väre enige i det. Intet land, hverken krigförende eller nöytralt, kommer "moralsk uskadt" fra dette veldige verdensoppgjör. På den annen side har vel både de som har värt med og de som har värt utenfor, lärt verdifulle ting under denne krigen. De krigförende har kraftig fått föle den tyske mentalitet, de skjönner at de må slåss for demokratiet og friheten; men i dagens kampsituasjon ser de sikkert for ensporet på forholdene. De nöytrale betrakter situasjonen mer rolig, kanskje mer objektivt, holder seg strengt på lov og rett og har ikke behövd å bruke vold. På den annen side kan de virke ufölsomme overfor menneskehetens lidelser. En kombinasjon av disse to gruppers egnskaper må väre framtiden. Slik har også svensker og nordmenn meget å läre hverandre.

Mange svensker har under hele krigen til fulle forstått Norges kamp og Norges stilling. Det har gledet oss. Også det offisielle Sverige har etter hvert strammet sin kurs, og vi har mye å takke det for: opphevelsen av transitt- og permittent-trafikken, det ökonomiske bruddet med Tyskland, Norgeshjelpen, polititroppenes utdannelse på svensk territorium. Flere ting kunde nevnes. Og Trygve Lies og Terje Wolds vellykkede besök i Sth. nylig borger godt for det framtidige samarbeid mellom de to land. Men ikke mindre avgjörende for det framtidige forhold er Sveriges innsats i krigens sluttfase. For vi ser det sånn at Norge - frivillig eller ufrivillig - også slåss for Sverige og at Sveriges frihet ikke skulle väre meget verd etter en tysk seir.

Derfor ville vi også föle det som en urettferdighet hvis det ökonomisk godt funderte Sverige etter denne krigen ville pröve å ske seg på det utarmede Norges bekostning, f. eks. ved å konkurrere ut vår skipsfart för vi igjen er konkurransedyktige. Men vi er sikre på at det ikke kommer til å gå slik. De beredvillige kredittinnrömmelser, de norske skipsbygninger på svenske verfter og ikke minst hele den svenske presses holdning til disse spörsmål, gjör oss forvisset om at vårt naboland vil gi oss all hjelp innen rimelighetens grense.

Vi håper på intimt samarbeid etter krigen. De forskjellige erfaringer vi har hatt må byttes ut. Og hva kan ikke svenskene gi oss av impulser fordi de hele tiden har kunnet fölge med i åndslivet, kulturens og teknikkens strömninger ute i verden. - Noen nordisk blokk er vi derimot neppe tilhengere av. Alt samarbeid bör vokse organisk fram. Norge går vel ikke så sterkt inn for noen blokkdannelse i det hele; men vil pröve å föle seg som medlem av et verdenssamfund.

\- 0 -

UKEN SOM GIKK (30. nov. - 6. des.)

På vestfronten er det Saaravsnittet som i siste uke särlig har tiltrukket seg oppmerksomheten. Ved en kuppartet manövre lyktes det avdelinger av Pattons 3. am. armé 3 des. å sette over elva Saar ved Saarlautern, hvor tyskerne ikke rakk å sprenge broen, og opprette et solid brohode på östbredden. I 3 kolonner rykker amerikanske styrker nå fram mot områdets viktigste by Saarbrücken, fra n.v. over Saarlautern, som er på am. hender, fra s.v. over St. Avold mot Forbach, som ligger under ild fra tungt amerikansk artilleri, og fra sör over Saareunion. Offensivfronten danner en halvsirkel og löper nå fra Saarlautern - 8 km n.v. for Saarbrücken - 3 km v. for Forbach og videre til et punkt sör for Saargemünd. Noe gjennombrudd har ennå ikke funnet sted, men framgangen er ganske bemerkelsesverdig i et så sterkt forsvart avsnitt som dette. - Sönnenfor har den am. 7. armé under Patch öket sitt trykk i den nordlige del av sin sektor, og gir dermed Patton effektiv flankestötte; 2 av forstedene til det viktige knutepunkt Hagenau er tatt. I Alsace fortsetter omringningsoperasjonene mot den tyske Vogeserarmé, hvis retrettkorridor i avsnittet omkring Colmar (som tidligere feilaktig er meldt avbrutt) er snevret inn til ca. 15 km.